

R.N.I. No. 14593/1957

પાગંડ્યી

PAGDANDI

તંત્રીઓ : અસ્થિન ખાલદે * શાંતિ રાંભિયા * ચંદ્રકાળ નંદુ

Vol. 62 - Issue No. 12 - MARCH - 2020 - Rs. 15/-

Shree Kutchi Visha Oswal Seva Samaj
C.V.O.D., Jain Mahajanwadi, 3rd Floor, 99-101, Keshavji Naik Road, Chinchbunder, MUMBAI - 400 009.
Phone : 2371 4674 / 2377 3032 Email : ksevasamaj@gmail.com

પગાંડી

માર્ય

અનુકૂળખિંકા

લેખ	લેખક	પાનાનં.
તંત્રી સ્થાનેથી સત્કાર સમારંભોમાં સુધારણા - સમયની માંગ -----	-----	૫
પ્રમુખશ્રીની કલમે કુચ્છી રમતોત્સવ, ગઈકાલ-આજ-આવતીકાલ-----	ડૉ. મંજુલા વી. શાહ -----	૬
પગાંડીને પત્ર -----	વાચકોના પત્ર -----	૧૧
પ્રતિભાવ - પ્રતિસાદ લોકબિરાદરી પ્રકલ્પ : હેમલક્ષ્મા -----	ડૉ. મોરારજી વી. ગાલા -----	૧૫
“ધર્મ એક અભિપ્રાય” -----	લાલજી ધનજી શેઠીઆ -----	૧૫
મોખાઈલની પારાયણ -----	જગદીશ કે. શાહ -----	૧૬
પગમેં ભમરી----- લખો મારું નામઃ રામભાઉ દોમજી ઈંગોલે	લીલાધર માણેક ગઢા -----	૧૭
પરિતાપ-----	ડૉ. ગિરીશ વીધીવોરા -----	૨૧
ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ અને પગાંડીની પોણી સદીની સમાજ કલ્યાણયાત્રાનાં પદ્ધયિક્ષનો -----	પ્રવીણયંક શાહ -----	૨૩
સપૂત -----	શાંતિલાલ ગઠિયા -----	૨૬
હમ દો હમારે..... -----	સી.એ. સંજય વિસનજી છેડા -----	૨૭
ભૂલ્યાં ના ભૂલાય -----	શાંતા ધ. ગાલા -----	૩૧
જીવનમાં સંબંધોનું માધુર્ય -----	ડૉ. પુષ્પા ચીમનલાલ કોરશી-નિસર -----	૩૩
Life's Alphabet - 'Q'-for quest -----	Dr. Dhiraj Chheda -----	૩૮
ઈમી માર્ય - આંતરાષ્ટ્રીય મહિલા દિન -----	ભરત'કુમાર' પ્રા. ઠાકર -----	૩૯
મારો સ્વજન થોડા સમયથી બહુ જ બોલે છે -----	ડૉ. મણીલાલ ગડા / ડૉ. હિન્તી શાહ (ગડા) -----	૪૨
સાહિત્ય અમૃત -----	આલેખનાનઃ ચંદ્રકાન્ત નંદુ -----	૪૪
ગીર્ભિલહર -----	સંપાદનાનઃ વિશન નાગડા -----	૪૮
બિન્દાસ બોલ - વક્તૃત્વ સ્પર્ધા -----	-----	૫૧
રઘુમી ગાલા સ્પ્રિંગ્ઝ વોલીબોલ ટુર્નિમેન્ટ -----	-----	૫૩
સેવા સમાજ અપેટ -----	માનદ મંત્રીઓ -----	૫૪
ઘટમાળ -----	-----	૫૫
સાંત્વન -----	-----	૫૭

પગાંડી કાર્યાલય - ૨૩૭૧ ૪૬૭૪ • ટેલીફેક્સ ૨૩૭૭ ૩૦૩૨

Printed and published by Aswin Popatlal Malde on behalf of K.V.O. Seva Samaj. Printed at Meghart Colour Crafters, 42, Ideal Indl. Estate, Mathuradas Mill Compound, Senapati Bapat Marg, Lower Parel, Mumbai - 400 013. and published from Shri Kutchhi Visa Oswal Seva Samaj, C.V.O.D. Jain Mahajanwadi, 3rd Floor, 99/101, Keshavji Naik Road, Chinchbunder, Mumbai 400 009. Editor: Aswin Popatlal Malde

તંત્રીરચાનેણી

સતકાર સમારંભોમાં સુધારણા – સમયની માંગ

આજથી પોણી સદી પહેલાં આપણા સમાજમાં લખ લગભગ કચ્છમાં લેવાતા. એક દિવસ જાન કન્યાપક્ષના ગામે જાય. રાતવાસો કરે અને બીજે દિવસે વિદાય લઈ પોતાને ગામ પાછી ફરે. એ લખ ઉત્સવની મજા કંઈ ઓર હતી. જેમણે અનુભવ્યું હોય તે કહી શકે કે એમાં દેખાડો ઓછો અને આત્મીયતાના દર્શન વધુ થતા. સમયના વહેણ સાથે લખ પ્રસંગો મુંબઈમાં ઉજવાતા થયા. શરૂઆતમાં નજીકના સગા અને ખાસ સંબંધીઓને જ એમાં આમંત્રિત કરવામાં આવતા અને એ બધા આમંત્રણ સહિકુટુંબ જ અપાતા. ત્યારબાદ પૈસે ટકે સુખી લોકો લખનિધિ ઉપરાંત સત્કાર સમારંભનું આયોજન કરતા થયા જે આગળ વધતાં લખ પ્રસંગની ઉજવણી માટેનું એક અંગ બની ગયું. ત્યાં સુધી આમંત્રિતો મર્યાદિત રહેતા પણ સમાજમાં લક્ષ્યીનાં આશીર્વાદથી સત્કાર સમારંભોમાં ભપકો વધતો ચાલ્યો. આમંત્રિતો પણ વધતા ગયા અને એની પર કોઈ સામાજિક બંધન ન હોતાં મધ્યમ તથા ગરીબ વર્ગ માટે આર્થિક બોજો વધારતા લખ સમારોહ ઉજવાતા થયા. સેવાસમાજે જ્ઞાતિ સંમેલનમાં અમુક ઠરાવો પસાર કરાવી એની મર્યાદા બાંધવા પ્રયત્નો કર્યા પણ એમાં સફળતા ન મળી. આજે આપણે જોઈએ છીએ કે મોટા મેદાનોમાં ઉચ્ચ મધ્યમ વર્ગ અને પૈસે ટકે સુખી વર્ગ લખ સમારંભો અને સત્કાર સમારંભો યોજે છે. એટલું જ નહીં લખનિધિ અને સત્કાર સમારંભોમાં વિવિધ સાંસ્કૃતિક ફૂટિઓની રજુઆત વ્યવસાયિક કલાકારોને સોંપી કરવામાં આવે છે અને લખ સમારંભમાં આમંત્રિતોને ઘણી રીતે સમારંભની વિવિધતા પ્રત્યે ધ્યાન આકર્ષિત કરી સંતોષવા પ્રયત્નો થાય છે. વચ્ચે અમુક સમય સુધી અને હજુ પણ લખ સમારંભ સાથે અન્ય પ્રોગ્રામો યોજ વિવિધતાનું પ્રદર્શન થતું રહ્યું છે. જેમને પરવડે છે તેમની માટે કોઈ સવાલ કે વાંધો નથી પરંતુ ન પરવડતું હોય એવા લોકોને પણ આવા કાર્યક્રમોના ખર્ચમાં તણાવું પડે છે. બધા આ સમજે છે છતાં કોઈ કાંઈ કરી શકતું નથી. દેખાડો કરવાની જાણે હરીકાઈ થતી હોય એવા પ્રોગ્રામ અને કાર્યક્રમોને લખનિધિ સાથે જોડી, આવા અનેક કારણોસર સમાજના મધ્યમવર્ગ પર આર્થિક બોજો વધારેલ છે અને એનું પરિણામ હાલની સમાજની આર્થિક હાલતમાં પ્રતિબીંબિત થાય છે. મધ્યમવર્ગ શા કારણે ખેંચાય છે.. એવા સવાલનો જવાબ એટલોજ છે કે તેઓ પોતાના લાડલા-લાડલીને સારા ડેકાણે સંબંધમાં બાંધી શકે.

પગદંડીમાં અવારનવાર લખ પ્રસંગના ખર્ચ અને આમંત્રિતો પર લગામ બાંધવા લખાણ લખાઈ ચૂક્યા છે. પરંતુ એની ખાસ અસર નથી થઈ. મૂળ વાત સત્કાર સમારંભો મોટા મેદાનોમાં યોજાય છે તેની છે. દુનિયાનું એક પણ દુઃખ એવું નથી કે માણસે હાથે કરીને ઉભું કર્યું ન હોય.

વસ્તી વધારો અટકાવવા સરકારના પ્રયત્નોમાં આપણા સમાજે વર્ષોથી સહકાર આપેલ છે. બે બાળકોની મર્યાદામાં કુટુંબ હોય તો અન્ય સુવિધાઓ પણ ભોગવી શકાય એ કારણસર સ્વશિસ્તનો અમલ કરી નાનું કુટુંબ સુખી કુટુંબનો વિચાર મોટા ભાગનો સમાજ સેવે છે. કુટુંબમાં એક બે બાળકો હોય તો સહેજે લખની ઉજવણી ધામધુમથી કરવા ઈચ્છા થાય. લક્ષ્મીની મહેરબાનીથી મોટા મેદાનમાં સર્વ કુટુંબીઓ, સ્નેહીઓ અને ધંધાકિય સંબંધીઓ આમંત્રિત કરી લખની ઉજવણી મોટે પાયે થતી રહે છે. જેમને પરવડે એ લોકો આવી ઉજવણી કરે એમાં વિરોધ ન હોય. વિશાળ મેદાનના સત્કાર સમારંભોમાં ભોજનમાં સુશોભિત વંજનો હોય છે. કેટરસ્ક્રૂ અત્યંત ઊંચા પ્રકારના ખાણાંની વેરાયટી આપી આમંત્રિતોને અનેક ગ્રાંટો અને દેશોના ભાવતા ભોજન આરોગવા સુવીધા આપો છે. જોકે એમાં બુંદીલાડુ, મોહનથાળ જેવી એમના જમાનાની વસ્તુઓ વડીલો મીસ કરે છે.

ઉત્તમખાણું હોય, પેટ ભરી જમાયું હોય ત્યારબાદ સત્કારસભારંભની કતારમાં ઉભા રહેવાનું. સામાન્ય રીતે વર-વધુ સ્ટેજ પર મોડા જ પહોંચે છે તેમાં ફોટોગ્રાફર્સ ૨૦-૨૫ મીનીટ બીજી લે છે. આથી સત્કાર સમારંભ ચાલુ થતાં સુધીમાં મોટી કતાર સ્ટેજ પર પહોંચવા થઈ જતી હાય છે. વીડીયો-ફોટોગ્રાફીને લીધે એ લાઈન કીડી પગલે આગળ વધે છે. સ્ટેજ પર બધાના ફોટા લેવાતા હોવાથી તથા વીડીયોગ્રાફી કરવાને કારણે કતારની ગતિ ધીમી હોય છે. વધારામાં બીજી બાજુથી V.I.P. લોકોને વર્ચ્યે લેવાતા હોવાથી અને એમની સાથે ધુસણીયા પણ લાભ લેતા હોવાથી કતારમાં ઉભા રહેનારનો સમય કતારમાં વધતો રહે છે. ઉપરાંત લાઈનમાં ઓળખિતા સાથે લોકો ભળી જતા હોય છે. ઘણાં કિસ્સામાં લાઈનમાં ૧થી ૧.૫ કલાક ઉભા રહેવું પે છે. સ્ટેજપર જવા સિવાય વર-વધુના પેરેન્ટ્સ કે જેઓ આમંત્રિત કરે છે તેમને મળી શકાતું નથી. માટે લાઈનમાં રહેવું એટલું જ જરૂરી છે. આ લખનાર સત્કાર સમારંભનો વિરોધી નથી પણ મુંબઈ જેવા શહેરમાં એક જ સમયે ઘણાંને જુદા જુદા વિસ્તારમાં અન્ય સત્કાર સમારંભમાં પણ હાજરી આપવાની હોય છે. આથી ટ્રાફીકના સમયમાં આવી રીતે કતારમાં વધુ વખત ઉભા રહેનાર માટે એ મુશ્કેલ બને છે. લખ જેવા પ્રસંગો માણવા માટે છે. સારું સારું જમીને લખ માણયા પછી કતારમાં ઉભા ઉશ્કેરાટ વધે છે. કહી ન શકાય અને સહી ન શકાય એવી હાલત થાય છે. ઘણાં કિસ્સામાં બીજી જર્યાએ પહોંચવા લાઈન છોડી જતા રહેવું પે છે.

அத்யારે સ્ટેજપર બધાના ફોટા લેવાનું બંધ કરવામાં કોઈ કોઈ કિસ્સામાં જોયું છે. જેથી કતાર જલદી આગળ વધે. ફક્ત વીડીયો ચાલુ રખાય છે. જેથી સમય બચે છે. પરંતુ આ કારણ વર-વધુ સાથે ઓળખ થઈ શકતી નથી ફક્ત મળવાનો મહીમા જળવાય છે. જે રીતે પ્રાર્થના સભામાં મળતા હોઈએ એ રીતે.

આવા મોટા સમારંભોમાં ફોટોગ્રાફર્સ પણ ઘણા જોવા મળે છે. જેને કારણે સમય વધુ લેવાતો હોય છે. હુકીકતમાં જે વીડીયો કે ફોટા લેવાતા હોય છે તે જોવાનો સમય કુટુંબીઓને પણ હોતો નથી. વર-વધુ પણ ભાયેજ જોતા હશે. જો કે લંબ જીવનમાં એક જ વાર ઉજવાતો હોવાથી એની યાદ સાચવવા ફોટોગ્રાફી થાય એ સ્વાભાવિક છે. પરંતુ અતિની ગતિ ન હોય. ફોટોગ્રાફી ઘણાં કિસ્સામાં પુરવા તરીકે પણ કામ લાગે છે. એક વાત ચોક્કસ છે કે જેને ત્યાં લંબ હોય છે તેઓ જ્યારે બીજાના લંબના સત્કાર સમારંભમાં જતા હોય ત્યારે તેમની પણ આ જ હાલત હોય છે. માટે એ મુશ્કેલી બધાને છે જેનો કંઈક ઈલાજ સમાજે કરવા જોઈએ. આ બાબતે કોઈ પર દબાણ થઈ ન શકે પણ જો કોઈ નવી રીતની શરૂઆત કરે અને સુગમ પડે તો બીજાને અપનાવવા વાર નથી લાગતી. આપણો સમાજ એ બાબતે બધામાં પહેલો હોય છે. અને આવું કંઈ અપાનવવા ઉત્સુક હશે.

પારસીઓ કે ઘણી અન્ય જ્ઞાતિઓના લંબમાં RSVP લખી કન્ફર્મેશન મંગાવવામાં આવે છે. અને એમના આમંત્રણો પણ મર્યાદિત હોય છે. આપણો ભલે એ ન કરીએ પણ જો એમની સત્કાર સમારંભની રીત અજમાવીએ તો કેમ? વર-વધુ સ્ટેજ પર નથી હોતા. સ્ટેજ પણ કામ પુરતા હોય છે. પરંતુ વર-વધુ આખા હોલમાં કે મેદાનમાં ફરતા રહે અને બધાને મળતા રહે તો પર્સનલ વાત પણ થાય અને ઓળખ પણ થાય. આમ પણ વર-વધુને સ્ટેજ પર ત્રણ કલાક ઊભા રહેવું જ પડે છે તો એમને ઊભા રહે કે બધાને મળવા મેદાનમાં ફરે એમાં ફરક નથી પડતો. અહીં બીજો એ ફાયદો છે કે વર-વધુના પેરેન્ટ્સ પણ બધાને મળી શકે અને દરેકના સમયનો બચાવ થાય. આમંત્રિતોને ઊભા રહેવાને બદલે બેસવા મળશે. ગ્રાઉન્ડ ભર્યું ભર્યું લાગશે જે હાલમાં ખુરશીઓ ૫૦% ઉપરાંત ખાલી રહેતી હોય છે. ઉપરાંત નેચરલ ફોટોગ્રાફી થઈ શકશે જે વધુ આકર્ષક હશે.

કોઈ અન્ય વિચાર કોઈ રજુ કરે તો એ બાબતે સમાજ યોગ્યતા ગ્રમાણો એવો વિચાર અપનાવી શકે પરંતુ હવે સમય આવી ગયો છે કે કંઈક એ બાબત સુધારો જરૂરી છે.

સંજોગો સુધારવા આપણાને પોતાને સુધરવું જરૂરી છે. હંમેશાં સામાજિક સુધારા તરતજ અપનાવી લેવાતા નથી પણ કોઈએ પહેલ કરવી પડે. પોતાને આવા પ્રસંગે સમાજને કંઈક આપવા અને સમય બચાવવાની કાળજી લેનાર જો આવી પહેલ કરશે તો હંમેશાં ધન્યવાદને પાત્ર થશે.

- અસ્તુ.

પ્રમુખશ્રીની કલમે

ડૉ. મંજુલા વી. શાહ

કચ્છી રમતોત્સવ - ગાઈ કાલ - આજ - આવતી કાલ

કેદ્ભુઆરી ૨૦૨૦ના અંકમાં આપ કેટલા વિદ્યાર્થી અને યુવક-યુવતીઓને નામથી અને ગામથી ઓળખી શક્યા છો? મારો સવાલ હતો “શું આજે પણ તેઓ રમતગમતમાં ઓતપ્રોત છે? અતે એક વાત કહેવાની કે તે વખતે સેવા સમાજ દ્વારા આ રમતોત્સવનું આયોજન મુખ્યત્વે બે ઘેયથી થતું. એક તો આપણા યુવાનોનું રમતગમતનું ધોરણ ઊંચું લઈ જવું અને બીજું એક સામાજિક ઉત્સવના રૂપે. (Get togetherના રૂપે) આમાં એક વાત નોંધવા જેવી હતી કે અમુક અપવાદોને બાદ કરતાં આપણા હરીકોણું ધોરણ કદાચ થોડું નિભન્નકષાનું હતું, તેથી બીજા હેતુને પાર પાડવામાં પૂરા પ્રયત્નો કરતા રહેતા અને વધુ ને વધુ હરીકોણો સમાવેશ કરવા (થોડા મોડા હોય તો પણ) જેથી થોડું ધોરણ સુધરે. ૧૯૮૬માં સૌ પ્રથમ કિકેટ ટીમો બનાવી મેચ રમવાનો વિચાર શ્રી તુષાર કે. ગાલાને આવ્યો. એમણે આ વિચાર ત્યારના સેકેટરી શ્રી અશ્વિન માલદેને કહ્યો. ત્યારના પ્રમુખ ડૉ. મૂલજી ગડા અને બીજા સેકેટરી ડૉ. ઉદ્ય ગડા આ બધાએ આ વિચારને વધાવી લીધો. તે જમાનામાં કુલ ૩૩ ટીમોએ નામ નોંધાવેલ. પ્રથમ વખત આટલો સારો પ્રતિસાદ મળેલ. ત્યારના અધિકારીઓએ બજેટ માટે ચિંતા ન કરવા જણાવેલ. નવનીત પ્રકાશનના શ્રી કુંગરશ્શીભાઈ તથા શ્રી અમરચંદભાઈએ સારો રસ લઈ ખૂબ મદદ કરેલ. ૩૩ ટીમોમાંથી ૨૭ ટીમોએ ભાગ લીધેલ. ડ્રો વખતે કાંગાલીગના ફિલ્ડ મેનેજર પ્રવીણ ગોગરી અને એમના મિત્ર રમેશભાઈ કોસંબિયા આવ્યા, વ્યવસ્થા અંગે મહત્વની સૂચના આપી મદદ કરી. એમ્યાયરોની વ્યવસ્થા કરવામાં સમાજના સિનિયર પ્લેયર રામજીભાઈ ધરેઠે ખૂબ મદદ કરી. પ્રથમ વખત ભાગ લેનાર ટીમો - (૧) હાલાપુર કિકેટ કલબ, (૨) કાંદાવાડી બજાર, (૩) ફટાઈરી, (૪) કચ્છી કિકેટ કલબ, (૫) દાદર ફેંડ સર્કલ, (૬) પરેલ મિત્ર મંડળ, (૭) ડિલાઈલ રોડ કચ્છ સર્કલ, (૮) દીપક સ્પોર્ટ્સ કલબ, (૯) ફેંડસ કિકેટ કલબ, (૧૦) ના. ભાડિયા, (૧૧) કચ્છી યુથ C.C., (૧૨) દુમરા યુવક ગ્રૂપ, (૧૩) વાગડ યંગ સ્પોર્ટ્સ, (૧૪) દેવપુર C.C., (૧૫) શિવરી મિત્ર મંડળ, (૧૬) ભાંડુપ સ્ટીલ, (૧૭) તાડદેવ, (૧૮) હિંદમાતા, (૧૯) કે.પી., (૨૦) જેમ C.C., (૨૧) મગજામ મિત્ર મંડળ, (૨૨) પત્રી યુવા સર્કલ, (૨૩) લિટલ માર્ટર્સ, (૨૪) બાંભાઈ, (૨૫) મલાડ હંટ કલબ, (૨૬) હિંદમાતા સ્પોર્ટ્સ, એમાં વિજયી - દીપક સ્પોર્ટ્સ કલબ (૨) Runnerup કચ્છી યુવક કિકેટ કલબ. (૧) બેસ્ટ બેટ્સમેન - વિજય રાંભિયા (જેમ કિકેટ, (૨) બેસ્ટ ફિલ્ડર - કાંતિ છાડવા (દીપક), (૩) મેન ઓફ દ સિરીઝ - કિરણ મારુ કે.વાય.સી.સી (સર્વોદય).

ફાઈનલ્સ પૂરી થયા બાદ ઈનામ વિતરણ સમારંભમાં પ્રમુખસ્થાન નવનીત પ્રકાશનના શ્રી કુંગરશીભાઈ તથા શ્રી અમરચંદભાઈએ શોભાવ્યું હતું. જાણીતા સમાજસેવક શ્રી વશનજી લખમશી શાહ તથા જાણીતા કિકેટર શ્રી વિજય મર્યાદ અતિથિ વિશેષ હતા. બધાં ઈનામો ઉપરાંત સમાજના પ્રથમ ટેસ્ટ કિકેટર શ્રી જયંતીલાલ કેનિયા, બી.સી.એ. સાથે સંકળાયેલા શ્રી પ્રવીણ ગોગરી તથા સિનિયર પ્લેયર શ્રી રામજીભાઈ ધરેઠનું પણ સંન્માન કરાયું.

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ સાથે રમતગમતના સંકળાયેલા રમતગમતના ઉત્સાહી કન્વીનરો અને કાર્યકરો શ્રી કાંતિ ગોસર, સૂર્યકાંત, શ્રી ટોકરશીભાઈ, શ્રી નેમીદાસ ગાલા ૧૯૭૮થી ૨૦૦૮ કે ૨૦૦૮ સુધી આ બધાનો અદ્વિતીય ફાળો રહ્યો છે. શ્રી કેશવજીભાઈ દેઢિયાનો વિચાર અને આ બધા સાથીઓ એ લગભગ ૧૯૮૮રમાં સંસ્થામાં રમતગમતની હરીકાઈઓનું ખૂબ જ પરિશ્રમ અને શિસ્તપૂર્ણ આયોજન કર્યું અને એ આજે પણ અવિરત કાર્ય ચાલુ છે. એટા, આ વાત છે સ્થાનિક સંસ્થાની જે પોતાના ૪૦ વર્ષની ઉજવણી કરી રહી છે. ૪૦ વર્ષ દરમિયાન આ સંસ્થાએ અનેક કાર્યો સમાજ માટે કર્યા છે. આ છે “શ્રી મુલંડ કચ્છી વિશા ઓશવાલ સમાજ”. સમગ્ર કચ્છી સમાજને એમણે મોટામાં મોટી બેટ આપેલ છે તે “ભેરપો”. એક સ્થાનિક સંસ્થા શું કરી શકે છે એ એમણે પોતાના ભગીરથ કાર્ય થકી પુરવાર કર્યું કે નામ સાથે અમારો સિંહફાળો જુઓ. બધી સંસ્થાઓએ રમતગમતની હરીકાઈઓનું આયોજન કરેલ છે. પરંતુ બોરીવલીની કચ્છ યુવક સંઘ છેલ્લાં ૧૭-૧૮ વર્ષથી અવિરત, વ્યવસ્થિત રમતગમતની હરીકાઈઓનું સમગ્ર સમાજ માટે આયોજન કરે છે. ૧૭ વર્ષ પહેલાં કચ્છ યુવક સંઘના પ્રમુખ શ્રી કોમલ છેડાના નેતૃત્વ હેઠળ કન્વીનર તરીકે શ્રી હરીશ છેડા (બિદા), નરેશ મોતા (દેવપુર) અને સતીષ શાહએ શરૂઆત કરેલ અને આ કમ અવિરત ચાલુ છે.

છેલ્લાં ૪ વર્ષથી શ્રી ડૉબિવલી ક.વિ.ઓ. સમાજ રમતગમત ક્ષેત્રે હરીકાઈઓ ગોઠવે છે. એમને ડૉબિવલી અને એનાથી આગળનાં પરાંઓમાંથી ખૂબ સારો પ્રતિસાદ મળે છે. એમની હરીકાઈઓમાં પણ શિસ્તપૂર્ણ અને વ્યવસ્થિત આયોજન હોય છે.

શ્રી ક.વિ.ઓ. દેરાવાસી જૈન મહાજન સાથે શ્રી ક.વિ.ઓ. સ્થાનકવાસી જૈન મહાજનનું રમતગમત ક્ષેત્રે સંયુક્ત પગલું એટલે રોયલ અંતરા કચ્છી ઓલિમ્પિયા. રવિ તા. ૨૩ ઓક્ટો. ૨૦૧૬ના વરલીના NSCI, SVP સ્ટેડિયમ ખાતે દમામભેર ભવ્ય ઉદ્ઘાટન થયું. કચ્છી સમાજના ઇતિહાસમાં આ ઘટના અને ઉત્કૃષ્ટ આયોજન માટે સુવાર્ણ અક્ષરે એની નોંધ લેવામાં આવશે. સમાજના દરેક સભ્યનું શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય રમતગમત દ્વારા સુદૃઢ અને શક્તિશાળી બની તણાવમુક્ત બને એવી ઉમદા ભાવના સામાજિક સ્તરે વિકસિત કરવા આ પગલું સ્તુત્ય છે. સાથોસાથ સમાજથી વિમુક્ત થતા યુવાવર્ગને સામાજિક ગતિવિધિઓમાં સહુભાગી કરવા ઓલિમ્પિયા એક સરસ માધ્યમ પુરવાર થયું. આ માટે બંને મહાજન તથા એમની ટીમને ખૂબ ખૂબ અભિનંદન - પરંતુ આગળ શું? Investment 3 આવતા અંકમાં.

- શેરડી

મો: ૯૩૭૨૮૮૧૨૮૦

ખરૂંડીને પત્ર

* આ વિભાગમાં છપાયેલ પત્રો સાથે તંત્રીઓ સહમત છે એમ માનવું નહીં - તંત્રીઓ *

આરોગ્ય ધામ દેવલાલી

તારીખ ૨૧ જાન્યુઆરીની ખબરપત્રિકામાં છપાયેલ આરોગ્ય ધામ દેવલાલી અંગેના ફોટોઓ તેમ જ દાતાઓની વિગત જાણી. ગર્વની વાત છે કે આપણા સમાજના દાતાઓ એમની લક્ષ્મીને સમાજ માટે ઉપયોગી સ્થાનો માટે વાપરી મહાલક્ષ્મી બનાવે છે. સલામ સર્વે દાતાઓને.

સંકુલમાં બિલ્ડિંગ તથા બ્લોકો માટે દાન મળ્યું અને સમાજને ઉપયોગ માટે અર્પણ થયું.

આરોગ્ય ધામનું ભાડું સામાન્ય કર્ણિ પોસાય એવું હોવું જરૂરી છે. જે હાલના નવા દર ઘણા વધારે છે. એમાં જરૂરતમંદોને રાહત આપવામાં આવશે એમ લખાય છે એ ટીક છે. જરૂરતમંદની વ્યાપ્યા શું? આપણા સમાજના ઘણા ભાઈઓ આર્થિક રીતે નબળા હોવા છતાં પોતાની આબરૂ સાચવવા નબળાઈનો આશસાર આવવા દેતા નથી. જો રાહત દરે આરોગ્ય ધામમાં અરજી કરવી પડે તો સમાજને પોતાની લાચારી ખૂલ્લીને બતાવવી પડે, એ ધર્મસંકટ ઊભું થાય. આજે આપણાં કેટલાંય કુટુંબો ભાડાની જર્યાઓમાં વસે છે, અથવા તો પોતાની નાની જર્યા હોય અને નોકરી કરતા હોય. જેમતેમ જીવન ચલાવતા હોય. આવી નાની જર્યાઓમાં વસતાં કુટુંબોમાં ભાગતાં બાળકો તથા વૃદ્ધ વડીલો ઘણી પ્રતિકૂળતાઓ સાથે રહેતા હોય છે. ભાગતાં બાળકો માટે પરીક્ષા નજીકનો સમય વાંચન અભ્યાસ માટે ખૂબ જ અગત્યનો હોય

ત્યારે વડીલોની અનુકૂળતા એક પ્રશ્ન બની જાય છે. આવા સમયે એક-બે મહિના માટે સક્ષમ વડીલો કોઈ સ્થળે રહેવા જતા રહે અને વિદ્યાર્થીઓ માટે અનુકૂળતા કરી આપે એ જરૂરી છે. પણ એ સ્થળે જવું પોસાવું જોઈએ. ત્યારે આવી સમાજની સાર્વજનિક જગ્યાઓ જો સાધારણ દરે મળે તો ઘણાં કુટુંબો માટે આશરીવાઈડરપ થાય. માસિક ભાડાના દર નીચા રાખી સમાજને ઉપયોગી થઈ શકાય. દાનમાંથી ઊભી થયેલ સગવડને વ્યાપારિક ધોરણે નહીં પણ રોજિંદા ખરને પહોંચી વળાય એવા દરો રાખવા આવશ્ક છે. છેવડાનો માણસ પણ લાભ લઈ શકે. ટ્રસ્ટીઓ તથા સંચાલકો આ અંગે વિચાર કરી યોગ્ય કરે એ આશા.

- વસંત લીલાધર શાહ

મુલુંડ.

મો. ૮૪૫૧૦૯૮૬૭૮

જ્યોતિષશાસ્ત્ર -

ફક્ત મનોરંજન માટે

જ્યોતિષશાસ્ત્રની તરફેણુમાં અને વિરુદ્ધમાં કેટલાંય કબાટો ભરાય એટલું સાહિત્ય ઉપલબ્ધ છે. અંગેજી સહિત બધી ભાષાઓમાં એનાં ચોપાનિયાં દરેક રેલવે સ્ટેશનના બુક સ્ટોલ પર નિયમિત મળે છે.

આજનો એકવીસમી સદીનો માણસ, જે દુનિયાની હાલચાલ તેમ જ બનતા બનાવોનું

નિરીક્ષણ કરે છે એને ખાત્રી થાય છે કે દુનિયાના બધા જીવો, મનુષ્ય સહિત વિજ્ઞાનના સામાન્ય નિયમ પ્રમાણે જીવે છે. કોઈ ઈશ્વર કે શક્તિ કે મંગળ ગ્રહ કે શનિ એમાં ફેરફાર કરી શકતા નથી.

હિમાલયના ચાર ધામની યાત્રાએ જતાં કે પાછા ફરતાં, બસને ખતરનાક અક્સમાત થઈ શકે છે. એને કોઈ જ્યોતિષીની આગાહી કે યાત્રાધામના મોટા દેવ અટકાવી શકતા નથી. ફલ જ્યોતિષની ભવિષ્યના બનાવોની આગાહી માત્ર ગોળ ગોળ રજૂઆત હોય છે. એના દાવા પોકળ હોય છે એને ક્યારેક બનાવટી હોય છે.

જ્યોતિષીઓનાં સાધનો કે શસ્ત્રો:-

ધનવર્ષા અનુષ્ઠાન, મંત્ર, જાપ, પૂજન, દોષ નિવારણ પૂજા, કુંડળી, લાલ કે કાળા દોરા, રક્ષા પોટલી, નાડાછડી, વાસક્ષેપ, ભભૂતિ, માદળિયાઓ, તાવીજો વગેરે વગેરે.

લઘુ વગેરે માટે શુભ તિથિ કે શુભ સમય કે કુંડળીમાં મંગળ દોષ કે શનિનું નહતર વગેરે જ્યોતિષીઓનો બિજનેસ ચાલતો રહે તે પૂર્તું છે.

આજના ઈન્ટરનેટના સમયમાં પણ સમાજનો એક નાનો વર્ગ, પોતાની અંગત મુશ્કેલીઓ જેવી કે આર્થિક તકલીફ, શારીરિક માંદગી કે કૌંદુંબીક કલેશ વગેરેના ઉપાય માટે જ્યોતિષીઓ પાછળ હેરાન થયા કરે છે.

ઉદાહરણ

(૧) કુંડળીમાં કાળસર્પ દોષ છે. એના નિવારણ માટે ગુજરાતમાં કેટલાંય મથકોમાં એની વિધિ કરાવવામાં આવે છે. વર્તમાનપત્રોમાં મોટી મોટી જાહેરાતો સાથે થનાર ખર્ચની રકમ પણ જાણાવવામાં આવે છે.

(૨) કરણના કોઈક ગામમાં માનસિક બીમારી દૂર કરવાનું પ્રય્યાત સ્થળ છે. જ્યોતિષીઓની સલાહ પ્રમાણે માનસિક બીમારી કે મેલી વિદ્યાના વડગાળની અસર દૂર કરવા કહેવાતા દરદીના ચહેરા પર, અન્ય કિયાકાંડ સાથે જોરશોરથી પાણી છાંટવાનું વિગેરે ચાલે છે.

અગંત મુશ્કેલીઓ દર કરવાના ઉપાય તરીકે જ્યોતિષો તરફથી મળતી સલાહ જેવી કે વિવિધ બાધાઓ રાખવી, દૂર દૂરનાં યાત્રાધામોની યાત્રા કરવાની માનતા માનવી વગેરે આજના વૈજ્ઞાનિક યુગમાં કેટલે અંશે યોગ્ય?

- દાખજ સાવલા

મુલુન (૫.)

**દીકરીના બાપનો અવાજ
આપણો સમાજ સાંભળણો?**

આપણો ક.વિ.ઓ. સમાજ હુમેશાં સુધારાવાઈ પગલાં લે છે. તેમાંનું એક પગલું એટલે સ્વમાન લઘુ. ઉભયપક્ષોના સ્વમાનને જ્યાલમાં રાખીને પણ મોંઘવારીના જમાનામાં નજીવી કિંમતમાં પણ ગૌરવશાળી લઘુ કરાવી આપવા માટે જે તે સંસ્થા જે સ્વમાન લઘુ કરાવી આપે છે તે સંસ્થાના આયોજકોને સલામ કરું છું. તેઓ આપણા ક.વિ.ઓ. સમાજ માટે મોટું કામ કરી રહ્યા છે.

પરંતુ તેમાં આપણા સમાજની દીકરીઓની એક વ્યથા સામે આવી છે. જો આપણા સમાજનો દીકરો અન્ય જ્ઞાતિની યુવતી સાથે લઘુ કરે તો સ્વમાન લઘુનો લાભ લઈ શકે છે. પરંતુ જો આપણી દીકરી અન્ય જ્ઞાતિના છોકરા સાથે લઘુ કરે તો સ્વમાન લઘુનો લાભ મળતો નથી.

પહેલાંના જમાનામાં લવ મેરેજ શક્ય ન હતા. પરંતુ અત્યારે તેના માટે છોછ નથી. સાથે સાથે ભાષાતર કે નોકરી કે ઓળખાણનાં કારણે છોકરા છોકરી પરિચયમાં આવીને લભ જેવા પવિત્ર સંબંધ સુધી પહોંચે છે. જેમાં અત્યારના સંઝેગોને ધ્યાનમાં લઈને ખોટું નથી. દીકરાની જેમ આપણે આપણી દીકરીઓને પણ મૌલિક અધિકાર આપવો જોઈએ કે તે પણ તેની પસંદગીનું પાત્ર જરૂર પડે પોતાની રીતે નક્કી કરી શકે. પરંતુ સ્વમાન લભના સંદર્ભમાં એક બેદભાવ નજરની સામે આવ્યો છે. સમાજનો દીકરો અન્ય જ્ઞાતિની છોકરી લઈ આવશે તો સમાજ એમ માને છે કે તે છોકરી જૈન થઈ ગઈ. પરંતુ જો આપણા સમાજની દીકરીએ જૈન સિવાય અન્ય જ્ઞાતિના છોકરા સાથે લભ કર્યા તો તે જૈન મટી જશે. જે છોકરી રૂપ વરસથી જૈન ધર્મ પાળેલ છે તે જૈન ધર્મને ભૂલશે નહીં. સાસરામાં પોતાનો ધર્મ પાળશે સાથે તે તથા તેમના છોકરાઓને જૈન ધર્મ પણ શિખવાડશે. અમારા વાપી ખાતે લગભગ ત્રણથી ચાર છોકરી જૈન સિવાય હિન્દુ ધર્મમાં ગઈ છે. તેઓ પરિવાર સાથે પર્યુષણ પર્વ દરમ્યાન આપણા ઉપાશ્રયમાં આવે છે અને તેમના છોકરા તથા વર પણ અંકૃતી કરેલ છે. અને ધર્મ આરાધનામાં ઉલ્લાસ સાથે ભાગ લે છે.

આપણો ક.વિ.ઓ. સમાજ સુધારાવાદી છે. સમયનું વહેણ બદલાયું છે. હવે લગભગ દરેક કુટુંબમાં એકાદ છોકરી ઈતર જ્ઞાતિના છોકરા સાથે લભ કરેલ હશે અથવા કરશે. આપણા સમાજની દીકરીનાં અન્ય જ્ઞાતિમાં લભ માટે અપરાધી જેવો વ્યવહાર ન કરવો જોઈએ. સ્વમાન લગ્નમાં સ્વીકૃતિ ન આપવાનો મતલબ એ થાય કે પરજ્ઞાતિમાં લભ કરીને આપણી દીકરીએ સમાજ વિરોધી કામ કર્યું છે. જ્યારે તે જ કામ આપણો

દીકરો કરશે તો ગૌરવબેર આપણે તેની જાહેરાત કરીએ છીએ.

દીકરીનો બાપ કોઈપણ ભેદભાવ વગર દીકરીને ભાગાવે છે, ગણાવે છે. અને કોઈપણ જતના સ્વાર્થ વગર દીકરીના ગમે તેવા મોટા ખર્ચા પણ ઉપડે છે. માટે આપણા સમાજની દીકરી કોઈ અંગત કારણોસર અન્ય જ્ઞાતિમાં લભ કરે તો તે સમયે આપણા સમાજે દીકરીના બાપને પડખે ઊભો રહીને લભ જેવા તોતિંગ ખર્ચમાં સ્વમાન લભ એક આશાનું કિરણ છે તેમાં સહૃભાગી થવા ના ન પાડવી જોઈએ.

આપણે આપણા ઘર કે સમાજના દરેક શુભ પ્રસંગોએ નિપાણી-દીકરીઓને અગ્રતાકમ આપીને આમંત્રાશ આપીએ છીએ તો સ્વમાન લભ જેવા ઉત્તમ કામમાં આપણે આપણી દીકરીની અવગણના કરીશું? માટે મારી આપણા ક.વિ.ઓ. સમાજની દરેક સંસ્થાઓ કે જે સ્વમાન લભ કરાવે છે તેમને નમ્ર વિનંતી છે, આપણા સમાજની કોઈ દીકરી અન્ય હિન્દુ સમાજમાં કોઈપણ પ્રદેશ કે જ્ઞાતિના છોકરા સાથે લભ કરે અને દીકરીના બાપને સ્વમાન લભ કરાવવાની ઈચ્છા હોય તો આપણું ફલક વિસ્તારીને પરમિશન મળે તેવું કરવું જોઈએ. તેમાં કદાચ એ શરતો લાગુ કરી શકીએ કે તે છોકરો ફક્ત હિન્દુ હોવો જોઈએ. જો આપણો ક.વિ.ઓ. સમાજ આ બાબતને ઉદારતાથી લઈને સ્વીકારશે તો દીકરીનાં મા-બાપને સહાયકૃપ થશે અને ખરા અર્થમાં આપણી દીકરીને આપણી સ્વમાન લભ કરતી સંસ્થાઓએ કન્યાદાનમાં પોતાનો ફાળો આપેલ છે તેમ ગણપાશે.

- નરેન્દ્ર ટોકરશી દેઢિયા
પત્રી-કચ્છ, હાલે-વાપી, ગુજરાત
મો. ૯૮૨૫૧૧૨૬૧૮

પ્રતિભાવ-પ્રતિસાદ

આ વિલાગમાં ‘પગંડી’નાં પ્રસિદ્ધ થયેલ લેખ, કાવ્ય અને અન્ય સાહિત્યના સંદર્ભે વાચકોનો પ્રતિભાવ-લેખકનો પ્રતિસાદ આવકાર્ય છે.

લોકબિરાદરી પ્રકલ્પ :

હેમલક્ષ્મા

- ડૉ. મોરારજી વી. ગાલા
૧૦૦૩, આદિનાથ, નીલકંઠ એન્કલેવ,
ઘાટકોપર (વ.)

જાન્યુઆરીના પગંડીના અંકમાં લીલાધર ગડા (અધા)નો લેખ લોકબિરાદરી પ્રકલ્પ : હેમલક્ષ્મા વાંચીને ભાવવિભોર થઈ જવાયું. આપણે બધાએ બાબા આમટેનું નામ સાંભળ્યું હશે. પરંતુ આટલા વિસ્તારપૂર્વક એમના વિષે માહિતી નહોતી. એની ચાર પેઢી સેવાયચમાં જોડાયેલ છે એ જાણીને એમના પ્રત્યે મસ્તક આપોઆપ ઝૂકી ગયું.

હું તંત્રીશ્રીને અને અધાને વિનંતી કરીશ કે જો શક્ય હોય તો આવા લેખોમાં આ મહાનુભાવોના ફોટો મૂક્ખામાં આવે તો સોનામાં સુગંધ ભણે. બાબા આમટે, એમના સુપુત્ર ડૉ. પ્રકાશ આમટે, એમના પૌત્ર ડૉ. ડિગંત વગેરેના ફોટો હોત તો ખૂબ જ સર્વાં લાગત - અસ્તુ.

“ધર્મ એક અનિગ્રાય”

- લાલજી ધનજી શેડીઆ,
૧૯, શિવાજી સોસાયટી, હીંવરી નગર,
નાગપુર-૮

જાન્યુઆરી ૨૦૧૯ના પગંડીમાં, શ્રી વિશનજી જાદવજી ધરોડના પ્રતિભાવના સંદર્ભમાં લખવાનું જે એમણે સચીન તેનુલકરનું દાટાંત આયું છે તે એકદમ સચોટ છે. કોઈ વ્યક્તિ પોતાના વિષય કે ક્ષેત્રમાં ગમે તેટલી નિષ્ણાત હોય તેથી તેનું બીજા વિષય કે ક્ષેત્ર

વિષેનું મંત્ર્ય મહત્વનું ગણી શકાય નહીં. જૈન ધર્મ વિષે ટીકા કરનાર પાસે જૈન ધર્મનું ગણન જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે. સામાન્ય રીતે, આવા ટીકાકારો પોતાના ક્ષેત્રમાં ગમે તેટલા નિષ્ણાત હશે પણ એમનું જૈન ધર્મ વિષેનું જ્ઞાન અથ્ય અને ઉપરછલનું હોય છે. આના કારણે ક્યારેક આવેશમાં આવીને ગમે તેવી ટીકા કરી નાખે છે. કેટલાક તો ત્યાં સુધી કહે છે કે સાધુ ભગવંતો નકામા રોટલા તોડે છે. એમને કામધંદે લગાડી દેવા જોઈએ. જો તેઓ જૈન ધર્મનું પૂરું જ્ઞાન મેળવવા, સાધુસંતોના પરિચયમાં આવશે તો એમને સમજશરે કે આપણા સમજમાં જે સારા ગુણો કે સંસ્કારો દેખાય છે તેમાં આ સાધુસંતોનો ફાળો કેટલો મોટો છે.

વિશનજીભાઈએ શંકરાચાર્ય વિષે જે વાત લખી છે તે પણ સાચી છે. એ વખતે દક્ષિણ ભારતમાં જૈનોની - ખાસ કરીને ડિગંબર જૈનોની વસ્તી મોટા પ્રમાણમાં હતી. અત્યાચારોના કારણે ઘણા સાધુ-શ્રાવકો મરાણને શરણ થયા હતા. કેટલાયનાં ઘરબાર લૂંઘાઈ ગયાં હતાં. બહુ મોટા પ્રમાણમાં જબરજસ્તી ધર્મ પરિવર્તન કરાવવામાં આવ્યું હતું. પોતાના ધર્મને બચાવવા, ઘણા લોકોને ત્યાંથી ભાગવું પડ્યું હતું. હાલ નાગપુર અને આજુભાજુનાં ગામોમાં લાડ સમાજનાં ઘણાં ઘરો છે. તેઓ બધા તે વખતે દક્ષિણ ભાસતથી આવેલા છે. અમારા સંબંધી હુબલી પાસે ક્રોપલ નામના શહેરમાં રહે છે. એક જમાનામાં ત્યાં સૌથી વધારે ડિગંબર મંદિરો હતાં. જ્યારે સૌથી વધારે મંદિર હશે ત્યારે ત્યાં જૈનોની વસ્તી કેટલી હશે? આજે ત્યાં એકપણ ડિગંબર જૈન મંદિર નથી. વિધર્માંઓના કારણે બધાં નાશ પામ્યાં છે અને ત્યાં જૈનોની વસ્તી સાવ નગાય થઈ ગઈ છે.

શ્રવણબેલગોલાની વિશ્વપરિસિદ્ધ બાહુભળીની મૂર્તિ એ વાતની પ્રતીતિ કરવે છે કે ત્યારે ત્યાં જૈનોનું પ્રભુત્વ કેટલું હશે. ઘણા લોકો એવું માને છે કે તિરુપ્તિ બાલાજીના મંદિરમાં જે પ્રતિમા છે તે નેમનાથ ભગવાનની હશે, કારણ કે નેમનાથ ભગવાન જ્ઞામવર્ણના હતા. વળી તિરુપ્તિના મંદિર પાસે પદ્માવતી દેવીનું મંદિર છે. પણ કાળની થપાટને કોણ રોકી શકે? એક વખતનું ઝળહળતું દીક્ષિણ ભારતનું જૈન ધર્મનું સાખાજ્ય સમયના વહેણાં વિલીન થઈ ગયું છે.

આપણા સમાજમાં ક્યાંક ક્યાંક ધર્મના નામે આંદબર અને ખોટા ખર્ચી વધી ગયા છે એ વાત સાચી છે. પણ તે કોણ કરે છે, ક્યાં કરે છે, ક્યારે કરે છે એ ખુલ્લેખુલ્લું નામ સહિત લખવું જોઈએ એ વિશનજીભાઈની વાત યોગ્ય લાગતી નથી. એવું ખુલ્લું લખવાથી સમાજમાં ખોટાં મનદુઃખ થાય, મતબેદ થાય અને પરિણામે વિભવાદ વધી જાય, કારણ કે બધાના વિચાર એકસરખા હોઈ શકે નહીં. ટ્રૂંકમાં, આવું ખલ્લું લખવાથી સમાજના સંગઠનને ઘણું નુકસાન થાય.

એ જ શેષ શુભ.

તંત્રી નોંધ: ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦ના અંકમાં ખુલાસો કર્યો છે કે ‘ધર્મ એક અભિપ્રાય’ તંત્રીલેખ જૈન ધર્મને અનુલક્ષીને નથી લખાયો, પરંતુ ધર્મ અંગેની સમગ્રતા વિચારણા છે. આ તંત્રીલેખને ‘જૈન ધર્મ’ સાથે સાંકળી લેવો ભૂલભરેલું છે.

મોબાઈલની પારાયણ

- જે. કે. શાહ

પત્રી-દાદર (દ.).

મો.: ૯૮૯૯૨ ૮૪૬૩૬

પગાંડી ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦ના શાન્તા ધનજ ગાલાની ‘વાત છે મારી-તારી આપણી’ એ વિભાગમાં જે લેખ આવેલ છે તેના અનુસંધાને હું મારા વિચારો રજૂ કરવા પેરાયો છું.

- (૧) શાન્તાબેને મોબાઈલ ફોન માટે કર્ણપિશાચ શબ્દ વાપર્યો છે જે શબ્દ જ સૂચવે છે કે મોબાઈલ ફોન વાપરવાની ગત ન હોય તો એનાં ભયંકર પરિણામો પણ આવી શકે છે.
 - (૨) આજે હું જોઈ રહ્યો છું કે લોકો ઉક્તાં વેંત જ ચાર્જર શોશે છે અને પહેલાં મોબાઈલ જુઓ છે. શું ઊરીને આપણે આપણા ઈઝ્ટેવનું અને સદ્ગુરુનું સમરણ ન કરવું જોઈએ? જો કાઈ અગત્યનું કામ હશે તો તે બિક્સ આપણાને જરૂર ફોન કરશે.
 - (૩) આજે મોબાઈલ ફોનનું એવું વળગણ લોકોને લાગ્યું છે કે હવે એકબીજાને મળવાનું, એકબીજાના ખબરાંતર પૂછવાનું સાવ ઓછું થઈ ગયું છે. અને માત્ર વોટ્સએપ જેવા માધ્યમથી સંપર્ક રહ્યો છે. જેમાં એકબીજા પ્રત્યે આત્મીયતાને સ્થાન નથી.
 - (૪) મોબાઈલ ફોનનો અતિરેક એક ધીમા જેર સમાન છે. જેનાથી કેન્સર જેવી ઘાતક બીમારીઓ તથા અનેક પ્રકારની માનસિક બીમારીનો ભોગ બનવાનો ખતરો રહેલો છે. જે વૈજ્ઞાનિક રીતે સિદ્ધ થઈ ચૂક્યું છે. કમનસીબે આનો સૌથી વધારે દુરુપ્યોગ આપણા ભારતમાં થાય છે.
 - (૫) શોધ સારી છે. અનેક રીતે ઉપયોગી પણ છે પણ જો એનો અતિરેકભયો ઉપયોગ ન થાય તો. બાકી આજે તો આ દબાવતંત્રે સાધુ-સંન્યાસીને પણ ઘેલું લગાયું છે.
 - (૬) નકારી લાંબી વાતો તથા ફાલતુ ગેમોમાં ટાઈમ બગાડવા કરતાં ધ્યાન, પ્રાણાયામ કે સારાં પુસ્તકોનું વાંચન કરી આપણા જીવનને શાણગારવું જોઈએ.
- સમાજમાં સૌ સાથે હુણતાંમળતાં આનો ઘેલછાભર્યો ઉપયોગ જોઈ બે શબ્દો લખવાની ઈચ્છા થઈ તે આપ સમક્ષ મૂકી રહ્યો છું. સૌ વિવેકભર્યો ઉપયોગ કરશો એવી અભ્યર્થના સાથે શાન્તાબેનને અંગુલિનીંદ્રશ કરવા બદલ ધન્યવાદ. *

પુણ્ય મેં રામભરી

લીલાધર માણોક ગડા

લખો મારું નામ – રામભાઉ દોમાજી ઈંગોલે

શાળાની ઓફિસમાં કલાર્ક દાખલ થવા આવનારનું ફોર્મ ચકાસતા હતા તારું નામ? છોકરાએ જવાબ આયો શામુ-શામલાલ, બાપનું નામ? છોકરો માથું ખંજવાળવા લાગ્યો. કરકુને જરા કડકાઈથી પૂછ્યું બાપનું નામ? છોકરાએ સાથે આવેલા યુવાન ભાઈ સામે જોયું. પેલા યુવાને જવાબ આયો “લખો મારું નામ... રામભાઉ ઈંગોલે.”

બીજા બાળક સાથે એવી જ ઘટના થઈ. બાપના નામનો જવાબ બીજો છોકરો પણ આપી શક્યો નહીં ત્યારે યુવાને પિતા તરીકે ફરી પાછું પોતાનું નામ લખાવતાં કહ્યું... “લખો મારું નામ રામભાઉ દોમાજી ઈંગોલે.”

આવું ફરી એક-બે વાર બન્યું. શાળાના અધિકારીઓ સમક્ષ યુવાને ખુલાસો કર્યો “શાળામાં દાખલ થવા આવનાર બાળકો નાગપુરના કુખ્યાત રેડલાઈટ વિસ્તારમાંથી આવે છે. એમને એમનો પિતા કે બાપ કોણ છે એની ખબર કર્યાંથી હોય? આ બાળકોનાં ઉજ્જવળ ભવિષ્ય માટે કોઈક તો એમના બાપ બનવું પડશે. હું માત્ર નામ ખાતર એમનો પિતા નથી બનતો. મારે એમના વડીલ થઈને રહેવું છે એમના ઉજ્જવળ ભવિષ્ય માટે... બદનામ બસ્તી અને દોજખ જિંદગીથી દૂર લઈ જવા માટે.

આ ઘટના છે સને ૧૯૮૦ની, આજથી ૪૦ વર્ષ અગાઉની. નાગપુરમાં જ્યાં વેશ્યાઓ વ્યવસાય

કરતી હતી એ વિસ્તારનું નામ હતું ગંગા જમના. આ વિસ્તાર પર ખબર નહીં કોની સ્વાર્થી નજર પડી હતી... કદાય જમીનમાફિયા પણ હોઈ શકે. સમાજ સેવકના સ્વાંગમાં સભાઓ ભરવા લાગ્યા. નાગપુર શહેરને બઢ્યો લાગે છે એવો આ વિસ્તાર ખાલી થવો જોઈએ એવા મલીન ધ્યેય લઈ “ગંગા જમના હટાયો”નાં સૂત્રો સાથે સંગઠન રચાયું. થોડાક સંવેદનશીલ નાગરિકોએ વેશ્યાઓના પુનર્વસનનો મુદ્દો જાગૃત કર્યો અને “ગંગા જમના બચાયો”ના નારા સાથે વેશ્યાઓની આર્થિક વિમાસાળા, મજબૂરી વગેરેના પ્રશ્નો ઉપાડ્યા. આ સંવેદનશીલ નાગરિકો સાથે ૨૪ વર્ષનો એક યુવાન પણ જોડાયો. એણે વેશ્યાઓના પુનર્વસનથી વધારે ભાર આયો એમનાં બાળકોનાં પુનર્વસનની સમસ્યા પર. યુવાનનું નામ હતું રામ ઈંગોલે. એનો તર્ક હતો કે વેશ્યાઓનું પચ્ચાયી પુનર્વસન જલદીથી થઈ શકશે નહીં, પરંતુ એમનાં બાળકોને અહીંથી દૂર લઈ જવામાં આવે, એમને સારા સંસ્કાર અને સારું ભાગુતર આપવામાં આવે જેથી આ નવી પેઢી બદનામ વ્યવસાયથી બાકાત રહે.

આ કામ સરળ ન હતું. માતાથી બાળકને જુદા રહેવા માટે કેમ સમજાવવું? બાળક હા પાડે તો એને રાખવો કર્યાં? આવાં બાળકોનાં ઉછેર, પરવરિશનો ખર્ચ કોણ ઉપદે? સમાજ આટલો

ઉદારહિલ, સમજુ, સંવેદનશીલ બને ખરો અને આવાં બાળકો જુદા જુદા પરિવારોના સભ્ય બને? સમસ્યા વિકટ હતી અને યુવાન રામભાઉ મક્કમ હતા. અને એમણે એમની મક્કમતા દાખવી પણ ખરી. આભ્રપાલીઓનાં, રૂપકોશાઓનાં, ગણિકાઓનાં આ બાળકોને કોઈ સ્વધરે આશ્રય આપવા તૈયાર ન હતું ત્યારે ૨૪ વર્ષના યુવાન રામભાઉ ગંગા જમનાની બદનામ વસ્તીનાં બે બાળકોને પોતાના ઘરે લઈ આવ્યા. પરિવારજનોએ આ બાળકોને ઘરમાં રાખવાની ના પાડી ત્યારે રામભાઉએ બે બાળકોને લઈ ઘર છોડ્યું અને નાની ભાડાની જ્યામાં વસવાઈ કર્યો. બાળકોની સંખ્યા ચારની થઈ અને તેની સાથે એક મૂળુવાળ પણ ઊભી હતી. ઘરમાલિકને ખબર પડી કે રામભાઉ સાથે રહેનારાં બાળકો ગણિકાઓનાં સંતાનો છે ત્યારે ઘર ખાલી કરાવ્યું અને આમ ને આમ બીજીં ત્રણયાર ઘરો બદલવાં પડ્યાં.

ગંગા જમના - નાગપુરના તથા સુરતનાં ચકલા બજાર રેઝલાઈટ વિસ્તારમાં કાર્યવાહી કરનાર સંસ્થા આભ્રપાલી ઉત્કર્ષ સંધે ત્રિવિધ મોરચે લડવાનું હતું. વેશાઓને અન્ય વ્યવસાયમાં ફાવટ આવવી મુશ્કેલ હોય, અને અન્ય વ્યવસાયમાં એમને સમાજની સ્વીકૃતિ ન મળે અને માટે જરૂરી ભંડોળ દાતાઓ અથવા સરકારી બેંકો તરફથી મેળવવાની મુશ્કેલી નદે. સમુદ્દરાય, સમાજ અને સરકાર ત્રાણો સાથે તાલમેલ મેળવવો સરળ નથી. આભ્રપાલી ઉત્કર્ષ સંધની ગણિકાઓ માટે, એમના ઉત્થાન માટે જરૂરી કાર્યવાહીમાં થોડા સંવેદનશીલ લોકો જોડાયા પણ ખરા કિંતુ ખરાખરીની મુશ્કેલ હતી. એમનાં બાળકોને ઉજ્જવળ ભવિષ્ય આપવા કાર્ય કરવાનું. આ કામગીરી સંધર્ષમય હતી અને લાંબા સમય સુધીની હતી, પરંતુ એની સામે કામ કરવાની મક્કમતા, ધીરજ અને નિષ્ઠા હતાં.

ગણિકાઓએ રામભાઉની સંસ્થા આભ્રપાલી ઉત્કર્ષ સંધને સોંપેલાં છોકરા-છોકરીઓની સંખ્યા વધવા લાગી. સતત એક મકાનથી બીજા મકાને એમ બિલાડીની જેમ સાત સ્થળ બદલ્યાં અને આજરે આભ્રપાલી ઉત્કર્ષ સંધને પોતાનું સ્વતંત્ર ઘર મળ્યું જેનું નામકરણ થયું વિમલાશ્રમ ઘરકુલ. અહીં હવે વીસથી વધારે બાળકો રહેવા લાગ્યાં. આશરો મળી ગયો, પરંતુ આદાર અને અભ્યાસની વ્યવસ્થા દરરોજ ખર્ચ માગી લેતી હતી. દાતાઓના સહકારથી ભોજન તથા કેળવણો માટે જરૂરી ખર્ચની વ્યવસ્થા જેમ તેમ થઈ જતી હતી.

૧૯૮૦થી ૧૯૯૯-૨૦૦૦; વીસ વર્ષ પછી વિમલાશ્રમ ઘરકુલની સંખ્યા ચાલીસની થઈ ગઈ. આ વીસ વર્ષ દરમ્યાન બે દીકરીઓ ઈજનેર બની, એક દીકરીએ પીએચ.ડી. કર્ચું છે. બે દીકરાઓ કોમર્સ ગ્રેજ્યુએટ બન્યા છે અને ચાર્ટ્ડ અકાઉન્ટન્ટ થઈ પ્રેક્ટિસ કરે છે. વિમલાશ્રમ ઘરકુલ પછી ૮ ધોરણથી આગળ ભણતા વિદ્યાર્થીઓ માટે હોસ્પેલ બનાવવામાં આવી છે. શૈક્ષણિક અભ્યાસ નહીં કરતાં દીકરાઓ-દીકરીઓ માટે ટેક્નિકલ અથવા ગૃહઉદ્યોગની તાલીમ આપવામાં આવે છે, એક સૌથી સુંદર કાર્ય રામભાઉ આણી મંડળીએ કર્ચું કે આ બાળકો યુવાન બની વયમાં આવે ત્યારે એમના લઘ કરાવવા જેમાં નાગપુરના પ્રતિષ્ઠિત લોકોને પણ આમંત્રણ આપવાનું. સો જેટલાં આભ્રપાલી યુવકો અને કન્યાઓનાં લઘ (સને ૨૦૦૦ સુધીમાં) ઉત્કર્ષ સંધે કરાવ્યાં છે જેમાંથી ૮૦ ટકાથી વધારે લઘો સફળ થયાં છે. આભ્રપાલી ઉત્કર્ષ સંધની આ નોંધવાલાયક સિદ્ધિ ગાડી શકાય.

ભારતીય વાયુસેનાના એરકોમોડેર પી. કે. દેસાઈની ૧૯૯૮માં કાનપુરથી નાગપુરમાં બદલી થઈ. તેમનાં ધર્મપત્ની નીના દેસાઈને રામભાઉની

પ્રવૃત્તિઓમાં રસ પડ્યો. એમની સાથે અન્ય દાતાઓ પણ જોડાયા અને વિમલાશ્રમ ઘરકુલને દૈનિક ખર્ચ માટેની સહાયનો પ્રબંધ થઈ ગયો. રામભાઉએ વિમલાશ્રમનાં બાળકોના ઉછેર વિષે વિશેષ કાળજી લીધી. એમને જવાબદાર નાગરિક બનાવી મુખ્ય ધારામાં જોડવા માટેના પ્રયત્નો આદર્યા જેમાં એમને અપેક્ષાથી વિશેષ સફળતા મળી. નાગપુરથી થોડે દૂર પંચગાંવમાં પથ્થરની ક્વોરીઓ છે જ્યાં જુદાં જુદાં રાજ્યોના મજૂરો કામ કરે છે. વર્ષાંકતુ દરમ્યાન અથવા તહેવારોમાં આ મજૂરો પોતાને ગામ ચાલ્યા જાય છે. સ્થળાંતર કરતા મજૂરોનાં બાળકોનું જીવન અંધકારમય હોય છે. તેઓ પથ્થરની ક્વોરીની આસપાસ નાગપૂરા થઈ રખ્યા કરે છે. એમના બાળ શિક્ષણ કે ત્યાર પછીના શિક્ષણનો કોઈ પ્રબંધ નથી. બાળક જેવું સશક્ત થાય અને શ્રમ કરવા સક્ષમ થાય એટલે એ પણ મજૂરીએ ચરી જાય છે એટલે બાળશર્મિકોની સંખ્યા પણ વધારે છે.

વિમલાશ્રમ ઘરકુલના વિદ્યાર્થીઓને આવાં બાળકો માટે કરું કરવાની ઈરસ્થા થઈ. રામભાઉએ એ વિચારને પ્રોત્સાહન આપ્યું અને પંચગાંવના પથ્થરોની ક્વોરીમાં ત્યાંના બાળકો માટે રવિવારની આનંદશાળા શરૂ થઈ. લીમડાના ઝાડ નીચે શરૂ થયેલી રવિવારની આનંદશાળામાં શરૂઆતમાં વિમલાશ્રમ ઘરકુલના મોટી વયના વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષક હતા. ધીમે ધીમે આ પ્રવૃત્તિમાં નાગપુરના મિત્રો પણ જોડાયા અને હવે એ નિયમિત શાળા બની ગઈ. મજૂરોનાં બાળકો જેઓ શાળામાં ભાગવા આવતાં હતાં તેમને બપોરસું પૌષ્ટિક બોજન પણ આપવાનું શરૂ થયું.

એરકોમેડોર પી. કે. દેસાઈ ત્રણ વર્ષ પછી એર માર્શલનો હોઢો ગ્રહણ કરી ફરી નાગપુર આવ્યા. એમના ભાઈ નવીન દેસાઈ (N.R.I.) અમેરિકાથી ૨૦૦૪માં નાગપુર એર માર્શલને મળવા આવ્યા.

તેમણે વિમલાશ્રમ અને આનંદશાળાની મુલાકાત લીધી અને રામભાઉની પ્રવૃત્તિથી બહુ જ પ્રભાવિત થયા. પોતે આખપાલી ઉત્કર્ષ સંઘ, વિમલાશ્રમ અને આનંદશાળા માટે શું કરી શકે એવા નવીન દેસાઈના પ્રશ્નનો રામભાઉએ ઉત્તર આપ્યો કે તેઓ ઈંચે કે લીમડાના ઝાડ અને પતરાના શેડની આનંદશાળા બોર્ડિંગ સ્કૂલમાં પરિવર્તિત થાય જેથી મજૂરો પોતાને ગામ જાય ત્યારે પણ શાળા ચાલુ રહે જેથી બાળકો અભ્યાસ પૂર્ણ કરે, આગળ વધે અને એમને ઉજ્જવળ ભવિષ્ય પ્રાપ્ત થાય.

નવીન દેસાઈએ અમેરિકા પાછા ફરી આનંદશાળાને કાયમી નિવાસી શાળા-બોર્ડિંગ સ્કૂલનું સ્વરૂપ આપવા ફંડ એકત્રિત કર્યું. દુભાંયે નવીન દેસાઈ આનંદશાળાનું નવું સ્વરૂપ જોઈ ન શક્યા. તેમનું હદ્યરોગના હુમલામાં અમેરિકામાં અવસાન થયું, પરંતુ નવીન દેસાઈની યાદગીરી સચ્યવાઈ રહી બોર્ડિંગ સ્કૂલને નવીન દેસાઈ નિવાસી શાળાનું નામ આપવામાં આવ્યું. પંચગાંવની નવીન દેસાઈ નિવાસી શાળાની હોસ્ટેલ માટે શ્રી નૂતન ભહુ દંપતી તરફથી અનુધાન પ્રાપ્ત થયું અને આ બાળકોને વોકેશનલ ટ્રેનિંગ આપવા માટેના કેંક માટે ગાયત્રીદેવી કૃપારામ સુદ પરિવાર તરફથી આર્થિક યોગદાન મળ્યું. વોકેશનલ ટ્રેનિંગ સેન્ટરના સંચાલન માટે દોરાબજી રતન તાતા ટ્રેસ્ટ તરફથી ગ્રાન્ટ પ્રાપ્ત થઈ. આજે પંચગાંવની નવીન દેસાઈ શાળામાં શિક્ષણ ઉપરાંત સ્કૂલ રિપેરિંગ, વેલ્ડિંગ, માટી ઉદ્યોગ, ફેબ્રિકેશન, ઇલેક્ટ્રિક્શનીઅન ઈત્યાદિના કોર્સ પણ ચાલુ છે. જેમનું ભવિષ્ય અંધકારમય હતું તેમને માટે આશાનું કિરણ નહીં પણ સૂરજ ઊંઘો છે.

પંચગાંવની પથ્થરની ક્વોરીઓ સાથે આપવા સમાજના ભાઈઓ પણ સંકળાયેલા છે. ગામ

રાયણના નિકુંજ દામજ સાવલા અને ભરત કુંગરસી સાવલા પથરો તોડી કંકરાઓ બનાવવાની ફેકટરીઓ ધરાવે છે અને તેઓ નવીન દેસાઈ બોર્ડિંગ શાળાની પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લે છે. સંસ્થાને અવારનવાર તમામ રૂપે મદદગાર થાય છે.

રામભાઉનું ધ્યાન અન્ય બાબત પર ગયું. નાગપુરના લશ્કર તાલીમ કેન્દ્રમાં ગામડાના યુવાનો આવે છે જેઓ માતૃભૂમિની સેવા કરવા ઉત્સુક છે. સૈન્યભરતીનો કાર્યક્રમ ભારત સરકારના સંરક્ષણ વિભાગ તરફથી ચાલે છે. ગામડેથી આવેલા યુવાનોને સૈન્યભરતીનાં નિયમો, લાભાલાભ, શારીરિક પાત્રતા, જરૂરી કાગળો-ડેક્યુમેન્ટો, તેની સાથે સાથે ચિત્રો અને મોહેલો દ્વારા લશ્કરી આયુધોની માહિતી, ઈત્યાદિની વિસ્તૃત સમજ આપવી જરૂરી છે જેથી તેઓ માનસિક રીતે લશ્કરમાં જોડવા કટિબદ્ધ થાય. આપ્રપાણી ઉત્કર્ષ સંઘની આ પ્રવૃત્તિ સાથે નિવૃત્ત પોલીસ અને સૈન્ય અફસરો પણ જોડાયા છે. તાલીમ માટે દાખલ થનાર યુવાનોને બે બાબતોની સતત ખોટ વર્તાતી હોય છે. એમને માટે પૌષ્ટિક આહાર તથા હોમ સિકનેસ આ બે પ્રશ્નો

ચિંતાજનક છે. સંસ્થાને ભરતી કેંદ્રના અફસરો સાથે આ સબબ વાર્તાલાપ કર્યો અને સંરક્ષણ વિભાગે લશ્કરમાં ભરતી માટે આવેલા યુવાનોને “ફે ફૂડ સર્વિસ” દ્વારા પૌષ્ટિક આહાર આપવાના કાર્યક્રમને મંજૂરી આપી છે. સંસ્થાના કાર્યક્રો આ યુવાનોને અવારનવાર મળવા જાય છે. જેથી કઠોર તાલીમ પછી પણ એમનું મન પ્રકૃતિલિત રહે.

ચાલીસ વર્ષ અગાઉ ૨૪ વર્ષના યુવાન રામભાઉ ઈંગોલેએ શરૂ કરેલી આ પ્રવૃત્તિને કેટલા પડકરો જીલવા પડ્યા હશે તેની કલ્પના માત્ર કરવી રહી. કેટલી આધ્યીલીઓ પાર કરવા સંધર્ષ કર્યો હશે એનો જ્યાલ માત્ર ધ્રુજાવી દે છે. આ પ્રવૃત્તિને સુચારુ રૂપે ચલાવવા કેટલા લોકોના સાથ માટે વિનંતી અને જરૂરી આર્થિક સહયોગ માટે જોળી ફેલાવી હશે. કાર્ય આસમાનને આંબવા જેવું હતું પણ રામભાઉએ એક જ મંત્ર જીવનમાં સ્વીકાર્યો છે:

“કૌન કહેતા હૈ આસમાન મેં છેદ નહીં હો સકતા એક પત્થર તો તબીઅત સે ઉધાલો દોસ્તો”.

મો. ૮૮૭૯૫૦૬૦૫૮

મુદ્રા રાક્ષસ

ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦ના પગાંડીના પગ મેં ભમરી લેખમાં પ્રૂફ રીડિંગ અથવા મુદ્રણાદોખને કારણે અર્થનો અનર્થ થઈ ગયો છે.

“વાડાઓમાં પુરાયેલો ધર્મ” લેખના છેલ્લા ફકરાનું એક વાક્ય સુધારીને વાંચવા વાયકોને વિનંતી છે. છેલ્લું વાક્ય છે “ભજનમાં રત જીવને કોઈ લાલચ નથી કારણ કે એ ધર્મને પોતાનું અપમાન માને છે. મૂળ શબ્દ છે અમાનતી અને વાયકોએ એ રીતે વાંચવું.

આભાર સહૃ.

લી.

લીલાધર ગડા

પરિતાપ

* ડૉ. ગિરીશ વીજીવોરા *

આપણી આજુબાજુનું વાતાવરણ અનુકૂળ ન હોય, સહેજ સંતાપ ભરેલું ભાસતું હોય, હદ્યમાં જરા જમદંનિ ઉદભવેલ હોય એવા સંજોગ ઊભા થયા હોય ત્યારે આપણે સહજભાવે જરાક ઉદ્ઘેગપૂર્વક ઉચ્ચારી દઈએ છીએ, આ પરિતાપ કેવો પજવે છે!

પરિતાપ એટલે તાપ, સંતાપ. જિંદગીમાં કંઈ બધું સમુસૂતરસું હંમેશાં રહેતું નથી. સમુસૂતરસું પણ સાપેક્ષ છે. આપણને ગમતાંને સમુસૂતરસું કહીએ. કદાચ કુદરત કે અન્યને એ આણગમતું પણ ભાસતું હોય. એકનું દુઃખ, બીજાનું સુખ. આવી રીતે તડકો ને છાંયડો, રાત ને દિવસ, સવાર ને સાંજ શબ્દરૂપ જોડાયેલા જ છે. આપણી હર કુદરતી કિયા કોઈ ને કોઈ વાતની સાપેક્ષ જ હોય છે. અહીં કશું સ્વતંત્ર નથી. આપણું અસ્તિત્વ પણ અન્ય ઘણાં પરિબળોને આધીન છે. જ્યારે આખી દુનિયા એકબીજા સાથે જોડાયેલી છે, આદાનપ્રાણ પ્રધાન વાત છે, કુદરતી તત્વો બાંગ પોકારીને કહી રહ્યાં છે કે અમે બધાં સાપેક્ષ છીએ, એકબીજા પર આધાર રાખનારા છીએ ત્યારે આપણામાંનો કોઈ અવળયંડો પોતાને એકલાય સમજતો ભાસે એ પ્રમાણે વર્તન કરે તો ક્યો કાંદો કાઢવાનો હતો. થોડાક જ સમયમાં કુદરત એને પરણો બતાવી એના પગ જમીન સાથે જડી દેશો. એને વાસ્તવિકતાનું ભાન થશે. એટલે જ સુખ કે દુઃખ તાપ કે હંડી, સંતોષ બધાં જીવનનાં અભિન્ન અંગ. જેમ જીવતર વહેતું રહે છે, જેમાં અવનવા વળાંક, ચડતી, પડતી બધું આવે છે ને જય છે તેમ

સંતાપને સંતોષ આવજા કરતા જ રહે છે. તાણો માણસ એ બધું સમજે છે, એ બધા તડકાધંયડાને સાક્ષીભાવે જોતો રહી, પોતાના જીવનપથમાં તગ ભરતો રહે છે. આંદું અલિપતપણું જીવનમાં જે લાલી શક્યો તે ખરેખર પ્રજ્ઞ પુરુષ છે. એને સુખ ને દુઃખ બન્ને સરખાં છે. સહજભાવે વહેતી સરિતાની જેમ જ એનું જીવન વહેતું રહે છે. અલબાત એમાં ચદ્રાવ -દોળાવ આવે જ, કારણ એવું થવું કુદરતી પ્રક્રિયા જ છે. છતાં એવા ચડવ-દોળાવને સાક્ષીભાવે જોતો રહી કુદરતની એ કરામત પર માર્મિક હાર્ય વેરતો રહે છે. હકીકતમાં હર કુદરતી ઘટક આપણને 'સમ'માં જ રહી સુખદુઃખને વધુ વજન ન આપી, સુખમાં છકી ન જવું કે દુઃખમાં નાસીપાસ ન થવું એવો સેદેશો આપતો જ રહે છે. આમ દેરેક કુદરતી ઘટક કુદરતનો પથગંભર છે. આપણામાંના ઘણા બધા એ સમજે છે, છતાં ફાંયબાજ કુદરતે આપણને મન તો આંદું છે, સાથે સાથે અહુમને ધાનો ધાનો ગોઈવી દીધો છે. મનને કાબૂમાં લેવું બહુ મુજ્જેલ છે એનું કંઈ કહેવાય નહિ. વજનદાર પથ્થર છાતી પર મૂરી મનને કાબૂમાં લેવા પ્રયત્ન કરશું તો જાણે સુકેમળ ફૂલ હોય તેમ ઝૂંક મારી એ પથ્થરને ઉડાવી મૂકશે. મનની સાથે અહુમ ભળોલો જ છે. એ બન્ને અંગ વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વના આગવા અંગ છે. વ્યક્તિના વશમાં નથી હોતા. ધારે ત્યારે વ્યક્તિનો અહુમ ઊભરાઈ અંદ્ર ભરેલો ક્યારો અહીંતરીં પ્રસરાવી, ચિત્ર ધરીના છંકા ભાગમાં દૂષિત કરી નાખે છે. એ મન પર કાબૂ લેવા ઘણા મહારથીઓ મથ્યા છે. થોડાએ એને કાબૂમાં લીધું છે, એવી માણ્યતા આપણામાં છે. બધા મસીહા, બધા

ધર્મપ્રવર્તકીને કંઈક લાદ્યું હતું તે મુજબ તેઓ સંસારથી અલિપ્ત થઈ, સંસારના ગમાઆગમાથી પર થઈ મહામાનવ બન્યા હતા. આપણો આ માન્યતાને સબળ પુષ્ટિ આપે એવું એક પણ કશણ અત્યારે ગ્રત્યક્ષ હાજર છે?

પરિતાપ જીવનમાં અહીંતહીં થોડો જંગાવાત લાવે તો શું ખોડું. જીવનધારા સહજ રીતે વહેતી રહેવા માટે એ ધારાને સંયમિત બનાવી આપણા રોજિંદા જીવનને એક ઘરેડમાં ગોડવી આપણે ધરપત અનુભવીએ છીએ કે આપણી જિંદગી જરા સ્વસ્થ રીતે જીવી શકીએ છીએ. આવું જીવન જીવતાં હરરોજ ઘડિયાળના કાટે આપણે લટકતા થઈ જઈએ છીએ તેની આપણને પણ ખબર નથી હોતી. એકાએક કોઈ આગમતી ઘટના, કોઈ વિનં કે કોઈ નડતર જીવનમાં આવી, ઘડિયાળ ગુસ્સો કરશે. જીવાતી ઘરેડમાં આવું વિનં, આવો પરિતાપ કેમ ચાલે? આપણા રોજબરોજના જીવનવ્યવહારને છિન્નભિન્ન કરી નાખે એવા એ પરિતાપ-સંતાપને ઊગતાં જ ડામી દઈએ તો કેવું સારું. આપણે કેટલા પામર જીવ છીએ. આપણી કહેવાતી કુન્યવી મુસીબતો આવી પેડે તો એમનો સામનો કરવાની જાતજાતની ને ભાતભાતની નાકાબંધી-જીવનવીમો, આદર્શ રોકાણ, માંદગી માટેનો વીમો એવાં કંઈ કેટલાંયે કવચથી બખ્તરબદ્ધ થઈ હવે બધું બરાબર છે તેવું માની જરા રાહત અનુભવીએ છીએ. ચોર પગલે કંઈ ને કંઈ સંતાપ આપે એવી ઘટના બને જ. કારણ સુખ ને દુઃખ જીવનના અંગ છે. સુખ આપણને ગમે છે. દુઃખ ગમતું નથી. દુઃખ કેમ ન આવે તેની મજબૂત નાકાબંધી કરી બેઠા છીએ છતાં પરિતાપ ક્યાંથી ગર્યો. આપણી એક બહુ જ મોટી મુસીબત એ છે કે બધું સમજતા હોવા છતાં આપણે મૂર્ખ બની ગુનેગાર બનીએ છીએ.

એની સામે જેઓ સાવ ગરીબ, રંક ને રસ્તા પર રહેનારા છે તેઓ કેટલા સુખી છે. સુખી છે કારણ તેઓ કુદરતની વધુ નજરીક છે. તેમણે રસ્તા પર રહેવા જ ઝૂંપું બાંધ્યું છે તે ગેરકાયદે છે ને ક્યારે પણ તૂટી શકે તેમ છે. તેની સમજ હોય જ છે. ફળસ્વરૂપ તેઓને ન પૂરી ધરપત છે, ન તેઓ વધુ વલવલે છે. સાવધ રહી જીવનમાં આવી પડનાર કોઈ ઉપાધિ માટે સજજ રહે છે. ફળસ્વરૂપ બહેતર જીવન જીવે છે. એમના જીવનમાં આનંદપ્રમોદના પ્રસંગ ઓછા આવે છે. જ્યારે આવે છે ત્યારે કેવા હદ્યપૂર્વક એને વધાવી લઈ ઉજવણી કરી જીવન આખાનો થાક ઉતારતા રહે છે. એમને પણ ફિકર છે પણ એ ફિકર માટે બહુધા તેઓ બેફિકર રહે છે. પડશે તેવા દેવારો એમના જીવનનું ધ્યેય હોય છે. ફળસ્વરૂપ જ્યારે પણ વિપત્તિ આવે ત્યારે તેઓ ઘાંધા નથી થઈ જતા. અલબત્ત દુઃખી થાય જ છે. ઝૂંપાં તૂટ્યાં, ઘરવખરી ભેગી કરી, અહીંતહીં આઘાપાદા થઈ જાય છે. સાંજે ત્યાં જ પાછા આવી ચૂલ્હો પેટાવે છે. પરિતાપ એમને પણ પજવે છે. શું કામ ન પજવે? આખરે એ લોકો પણ સૃષ્ટિનું એક અંગ જ છે, છતાં પ્રમાણમાં કેટલા ઓછા દુઃખી થાય છે. જ્યારે કહેવાતા સુશ્રી લાકો જાણો મોટી આફિત આવી હોય એમ વલવલી ઉંડે છે. કુદરતને બધા સમાન છે. કુદરતની જે સહજવૃત્તિ છે તે તો જરૂર વતાવશે. ભવિષ્યમાં કુદરતે પોતાની આ સહજવૃત્તિ કોઈ પરિતાપ ઊભો કરી પ્રગટ કરી ત્યારે આપણે કેટલા સ્વસ્થ રહી શકીએ છીએ તેની પારાશીશી આપણી માનસિક ને તાત્ત્વિક વૃત્તિને આપણે કેટલી કેળવી શક્યા છીએ તે કહી શકશે.

ફોન: ૯૮૭૦૪૦૬૧૭૭

ક.વ.ઓ. સેવા સમાજ અને 'પગદંડી'ની પોણી સદીની સમાજ-કલ્યાણાચાત્રાનાં પદ્ધિહનો

* પ્રવીણચંદ્ર શાઠ *

૬૭ વર્ષો પૂર્વેના ક.વ.ઓ. સમાજ અને 'પગદંડી'ની પરવરિશ : પૂજ્ય વેલજુશેઠનો સિંહશાળો

કેલેન્ડર-તારીખિયાના હિસાબે આપણે ૨૧મી સદીના બીજા દાયકમાં - ૨૦૨૦માં પ્રવેશી ચૂક્યા છીએ. દિવસ-રત ઉગે છે અને આથમે છે. વાતવાતમાં મહિનાઓ વીતી જાય છે, અને વર્ષો જાણે ઉડી જાય છે. આલબમમાંના ફોટાઓ સફેદીમાંથી, પીળાશ પકડતાં જાય છે. આગલી સ્મૃતિઓના પડ ઉપર તાજી યાદગીરીઓ છવાતી જાય છે. એવામાં જો આપણા હુણે કોઈ આગલાં, વર્ષો જૂનાં પત્રો, ચિહ્નિ-ચયાતી, નોંધો કે લખાણો આવી જાય છે તો ફરીથી વાંચતાં ભૂતકાળ બેઠો થાય છે અને આપણી માનસિક ગતિ-વિધિઓમાંથી જાણે શોર્ટ-ફિલ્મો પસાર થતાં હંદ્ય પુલકિત થાય છે, ટ્ર્યુક જ સમય માટે ભલે, અને મનના ભંડકિયામાંની નિશ્ચેતન યાદો ફરીથી આંદોલિત થાય છે.

આવી થોડી મિનિટો એક ખાસ પ્રકારના આઢૂલાદનો સુંવાળો સ્પર્શ કરાવી જાય છે.

૬૭-સાઠ વત્તા સાત-વર્ષો પહેલાંના 'પગદંડી'ના અંક હાથ લાગી જતાં, તે વખતના 'પગદંડી'ના તંત્રી ભાઈશ્રી ચીમનલાલ ગલિયાએ એવો આઢૂલાદ અનુભવ્યાનું આલેખન 'પગદંડી'ના જુલાઈ, ૨૦૦૮ના અંકમાં કરેલું છે. એમના રસપ્રદ લેખનું શીર્ષક છે : સત્તાવન વર્ષ પૂર્વનું 'પગદંડી' અને તે સમયના સમાજનું જીવન દર્શન'.

ચીમનભાઈ ગલિયાએ લેખના પ્રારંભમાં નોંધું છે: કેટલાક સમય પહેલાં હું મારું જૂનું દફતર ફેદ્દો હતો

ત્યારે મને મારા તંત્રીપણા સમયના 'પગદંડી'ના કેટલાક જૂના અંકો મળી આવ્યા. આપણા સમાજના મોટા ભાગના લોકો જેમાં આજના (એટલે ૨૦૦૮ આસપાસના) સેવા સમાજના સુકાણીઓ પણ આવી જાય છે, તેઓ સંઘળા એના શરૂઆતનાં આઠ-દશ વર્ષોના ઈતિહાસથી બિલકુલ અપરિચિત છે. આજાદીના પ્રથમ દાયક દરમિયાનનું આપણા સમાજનું જીવન કેવું હતું તેનો આબેદૂબ ચિતાર આ લેખ દ્વારા આપવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવાનું ચીમનભાઈ ગલિયાએ નોંધું હતું.

સેવા સમાજની પા-પા પગલી

ઈ.સ. ૧૯૪૭માં સેવા સમાજની સ્થાપના થઈ. એના સ્થાપક સભ્ય તરીકે અને પચાસના દરશકાનાં થોડાં વર્ષ દરમ્યાન 'પગદંડી'ના તંત્રી તરીકે રહેવાનું સદ્ભાય મને પ્રાપ્ત થયું એને હું મારી જીવનની એક મોટી ખુશનસીબી સમજું છું. એ વર્ષમાં જ ભારતને આજાદી મળી હતી. આજાદીની લડતનો જીવાળ હજુ ઓસર્યો નહોટો. આપણા સમાજના તે સમયના નવ યુવાનોમાં પડુ દેશસેવા અને સમાજ સેવા કરવાની તમન્ના પ્રબળ હતી. એ ભાવનાને મૂર્તિમંત કરવા પૂજ્ય વેલજ શેડ અને મારુંગા બોર્ડિંગના આદર્શ માજુ ગૃહપતિ પૂજ્ય અનુપંદ રાજમાળ શાહના સંપૂર્ણ ટેકા અને આશીર્વાદથી ક.વ.ઓ. સેવા સમાજની સ્થાપના થઈ. લગભગ

એ જ સમયગાળામાં શ્રી લીલાધર પાસુભાઈ શાહ અને શ્રી જીવરાજ ભાગણ શાહના નેતૃત્વ હેઠળ જૈન એજચ્યુકેશન સોસાયટીની સ્થાપના થઈ. ટાંચાં સાધનોથી પગ માંડતા સેવા સમાજની શરૂઆત થોડી ધીમી અને મોળી રહી. જ્યારે જૈન એજચ્યુકેશન સોસાયટીની શરૂઆત જમકદાર રહી.

પૂજ્ય વેલજી શેડ ખાસ જરૂરિયાત સિવાય ફંડો એકઠા કરવામાં માનતા ન હતા. એમને કરકસરથી રચનાત્મક છે કાર્ય કરવામાં અને એકઠા કરેલ નાણાના પાઈ-પૈસાનો હિસાબ સમાજ સમક્ષ સમયસર ધરી દેવામાં ખાસ રસ હતો. ત્યારે સેવા સમાજ પાસે કોઈ ફંડ ન હતું. ‘પગંડી’ની છપામણીના ખર્ચ પેટે ચારસો-પાંચસોની રકમનું કરજ જવાહીર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસનું સેવા સમાજ પર કાયમનું રહેતું. જૈન સોસાયટીની પ્રવૃત્તિઓ શરૂઆતનાં થોડાં વર્ષો પૂર્તી દબદ્બાભેર રહી અને ત્યાર પછી થોડાં વર્ષોમાં એ વિલીન થઈ ગઈ. જ્યારે એક પ્રાણવાન સંસ્થા તરફે સેવા સમાજની પ્રવૃત્તિઓ પાંગરતી ગઈ. અની સેવાઓએ સમાજના દરેક ગામ અને કુટુંબને સાંકળી લીધા. આના કારણે આજે ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ આખા સમાજનું એક અભિન્ન અને અવિભાજ્ય અંગ બનવા ભાગ્યશાળી બન્યું છે.

શરૂઆતનાં વર્ષોમાં ‘પગંડી’નું સંચાલન તંત્રી ઉપરાંત એક સલાહકાર મંડળ કરતું હતું. પૂજ્ય વેલજી શેડ એ સલાહકાર મંડળના પ્રમુખ હતા. ચીમનભાઈ ગલિયા જ્યારે તંત્રી હતા ત્યારે એક વખત ‘પગંડી’ના સલાહકાર મંડળની એક સભા તે સમયના ‘પગંડી’માં છપાનાર લેખો સંબંધી ચર્ચા કરવા મળી હતી. એમાંના એક લેખની ભાષા પૂજ્ય વેલજી શેડને ઘણી કડક જણાઈ. એમારો અને પ્રમાણમાં ઘણો હળવો કરી દેવાનું સૂચ્યવું. તંત્રી ચીમનભાઈ ગલિયાએ એમ કરવાની પોતાની અશક્તિ મક્કમપણે જણાવી. આ સાંભળી પૂજ્ય વેલજી શેડ ઘણા જ ગુસ્સે થઈ ગયા અને કહ્યું કે, ‘આ રીતે તો તમે માને બાપાની બાયડી કહી રહ્યા છો.’

આટલું બોલી સભા છોડી બાજુના કમરામાં બેસી ગયા. સેવા સમાજના વત્સલ પિતાને ગલિયા સહિત બધા તરત જ જઈ મનાવી આવ્યા. સભામાં પુનઃ પ્રવેશ્યા ત્યારે એમનો ગુરુસો ઓગળી ગયો હતો અને એમણે સભામાં પૂર્વવત્ત રીતે ભાગ લીધો.

એ સમયમાં ‘પગંડી’નું પ્રકાશન અનિયમિત હતું. ટ્પાલ ખર્ચ પેટે એનું વાર્ષિક લવાજમ કેવળ એક રૂપિયો હતું. ‘પગંડી’ની ગ્રાહક સંખ્યા વધારવા અમે તરેણ તરેણના નુસખાઓ અજમાવતા પણ એમાં અમને ઝાડી સફળતા મળતી નહીં. તે સમયમાં પૈસો બહુ જ દુર્લભ હતો. લોકો એક રૂપિયો પણ ગજવામાંથી મુકેલીથી છૂટો કરતા. ‘પગંડી’માં જાહેરાતના દર આખા પાનાના પચીસ, અર્ધા પાનાના પંદર, ચોથા ભાગના પાનાના રૂપિયા દસ અને આઠમા ભાગના પાનાના કેવળ પાંચ હતા. આ કારણોને લઈને ‘પગંડી’નું પ્રકાશન કાયમ ખાધમાં રહેતું.

ઈ.સ. ૧૯૪૭માં સેવા સમાજની સ્થાપના થઈ એ વર્ષે આખા સમાજમાંથી મેટ્રિક પાસ થનારાની સંખ્યા માત્ર બાવન આસપાસની હતી. અને કોલેજની ઉચ્ચ પરીક્ષાઓમાં ઉત્તીર્ણ થનારાઓની સંખ્યા આંગળીના વેઢ ગણાય એટલી જ માત્ર હતી. પરીક્ષા મુંબદી યુનિવર્સિટી દ્વારા લેવામાં આવતી હતી, અને ચાલીસના દાયકાની શરૂઆતનું કે ત્રીસીના ઉત્તરાર્ધ દરમિયાનનું મુંબદી યુનિવર્સિટીનું કાર્યક્ષેત્ર સિંધ પ્રાંત સુધી વિસ્તરેલું હતું. એ પરીક્ષામાં બેસનારાઓની સંખ્યા પાંત્રીસ હજારથી કરી સાડનીસ હજારની વચ્ચે સીમિત રહેતી. અની કક્ષા આજના જમાનાના સ્નાતક કરતાં ગણી અધિક ગણાતી. ત્યાર પછીનાં વર્ષોમાં એસ.એસ.સી.ઈ. બોર્ડની રચના થઈ.

૧૯૫૨ની સાલમાં એસ.એસ.સી થનારાની સંખ્યા બાવનમાંથી સુધરીને બોતેર આસપાસની થઈ, એટલે કે પાંચ વર્ષમાં એસ.એસ.સી. થનારાઓની સંખ્યામાં કેવળ વીસનો વધારો થયો. આ માહિતી

બેગી કરવામાં, એની ખરાઈ ચકાસવામાં અમે સેવા સમાજના કાર્યકર્તાઓ અને પૂજ્ય વેલજુ શેડ તનતોડ મહેનત કરતા માટુંગા બોર્ડિંગ, ચિંચપોકલી ખાતેની સ્થાનકવાસી સમાજની શાળાઓ અને ધનજી દેવસી કેળવણી ફંડ જેવી સંસ્થાઓના સ્થાપક પૂજ્ય વેલજુ શેડ એટલા માટે જ સમાજના કેળવણીના જનક કહેવાયા.

સમાજના આર્થિક નભળા વર્ગમાંથી ઉચ્ચ કેળવણી પ્રાપ્ત કરેલ વિદ્યાર્થીઓ પર સમાજના આર્થિક ઋણનો માનસિક ભાર ન રહે અને એઓ કમાતા થાય ત્યારે લોનની રકમ પાછી વાળી, સમાજના ઋણમાંથી ઋણમુક્ત થઈ સ્વમાનભેર જીવન જીવતા કરવા એમણે માટુંગા બોર્ડિંગમાં અને ધનજી દેવસી કેળવણી ફંડમાં વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી એમને અપાતી આર્થિક સહાય સંબંધી વગર વ્યાજની લોન લખાવી લેવાની યોજના દાખલ કરી. દીર્ઘકાલા પૂજ્ય વેલજુ શેડની આ યોજના ઘણી જ સફળ રહી અને માટુંગા બોર્ડિંગના તથા ધનજી દેવસી કેળવણી ફંડમાંથી આર્થિક સહાય મેળવનારા સંખ્યાબંધ વિદ્યાર્થીઓએ લોનની રકમ પાછી વાળી ધન્યતા અનુભવી છે. વિદ્યાર્થીઓને આર્થિક સહાય આપતી સમાજની અન્ય સંસ્થાઓ પણ આ યોજના ચીવટાઈથી અમલમાં મૂકી, આર્થિક સ્વાવલંબનની બાબતમાં આગળ વધી શકે છે.

ચીમનભાઈ ગલિયા (પૂર્વ તંત્રી ‘પગાંડી’) એ નોંધ્યું છે કે એમણે માટુંગા બોર્ડિંગમાં રહી વિદ્યાભ્યાસ કર્યો છે. ત્યારના સમયની કેટલીક રકમની લોન અને એમના કોલેજકાળનાં બે વર્ષ દરમિયાન ધનજી દેવસી કેળવણી ફંડની કેટલીક રકમની લીધેલી લોનનું દેવું એમના માથે હતું. એ કામધંદે લાયા અને થોડા સમયમાં એમણે લીધેલ લોનની રકમ પાછી વાળવા સંબંધે વહુલભ્યો પત્ર એમને પૂજ્ય વેલજુ શેડ તરફથી મળેલો અને થોડા સમયમાં એ સઘળી રકમ પાછી ચૂકવી દઈ તેઓ ઋણમુક્ત બનેલા. એમની જેમ બીજા

વિદ્યાર્થીઓને પણ લોન પાછી વાળવા સંબંધેના પત્રો પૂજ્ય વેલજુ શેડ તરફથી અવારનવાર મળતા રહેતા અને એમાંના મોટા ભાગના લોનની રકમ પરત ચૂકવી દઈ સમાજના ઋણમુક્ત થતા.

એક ખાસ ટિપ્પણી: ૧૯૫૦-'૬૦ના દાયકાઓ પછીનાં ૭૦-૭૨ વર્ષો દરમિયાન ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજે જે અદ્ભુત પ્રગતિ સાથી છે તે અદ્વિતીય જ છે. તેનું વિશાદ વિવરણ આ લોખમાળામાં હવે પછી થશે જ. અહીં ઉપર નિર્દેશાયેલા કેળવણી-લોન સંબંધે આ નોંધ અનિવાર્ય છે. ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજે વર્ષ ૨૦૧૬-'૧૭માં લગભગ ૩૮ ત કરોડ ૨૫ લાખની લોનો આપેલી. ૧૦,૨૧૦ વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે ૧ કરોડ, ૫૨ લાખ, ૪૫૦૦૦, ૫૦૦ની લોન ફાળવાયેલી. મેડિકલ, એન્જિનિયરિંગ જેવા ખર્ચન અભ્યાસકાર્યો માટે વધુ રકમની લોન અપાઈ હતી. વિદેશ જનારા ફ૦ વિદ્યાર્થીઓને ૧ કરોડ, ૭૧ લાખની લોન આપાઈ હતી. એમેરિકા જતા વિદ્યાર્થીઓ માટે વિદેશમાં જ લોન વિતરણની વ્યવસ્થા કરાયેલી.

(પૂર્વધી)

મો.: ૯૧૬૭૫૬૭૩૬૫
૮૮૩૦૬૬૦૨૪૨

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજનું બિનંધદાદારી મુખ્યપત્ર

સ્થાપના : ૧૯૪૭

વર્ષ : ૬૨

પગાંડી

અંક : ૧૨

માર્ચ - ૨૦૨૦

-: માન્દું તંતીઓ :-

અશ્વિન માલકે, શાંતિરંભિયા, ચંદ્રકાન્તનંદુ

મુદ્રક-પ્રકાશક : શ્રી અશ્વિન પી. માલક

પ્રકાશન સ્થળ : શ્રી ક.વિ. ઓ.કે. નવી મહાજનખાડી, ઉજે માંગે,

૮૮/૧૦૧, કેરાવણી નાયક રોડ, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૧૩.

કેન નં. : ૨૮૭૧ ૫૬૭૪

www.kvoss.org • email : ksevasamaj@gmail.com

મુદ્રણસ્થળ : મેધાઈ કલર કાફ્ટર્સ,

૪૨, આઈડિયલ ઇન્ડ. એસ્ટેટ, સેનાપતિ બાપત માર્ગ,

લોઅર પરેલ, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૧૩. કેન નં. : ૨૪૮૨ ૧૬૯૪

-: લખાજમ :-

વાર્ષિક : રૂ. ૧૦૦/-, પંચવાર્ષિક : રૂ. ૪૦૦/-

આજીવન ૧૫ વર્ષ : રૂ. ૧,૦૦૦/-, છૂટક નકલ : રૂ. ૧૫/-

વિદેશ માટે અમેરિકન ડાલર ડ્રાઇટથી નિષ્પિક : ૫૦

ચેક/ફ્રાન્ટ શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજને નામે લખવા.

સપૂત

* શાંતિલાલ ગઢિયા *

મોટો ભાઈ અને નાનો ભાઈ માતાપિતાની સંભાળ લેવાની વાત આવે એટલે સિક્કાથી ખસી જાય. વચ્ચેલો ખૂબ પ્રેમથી અને નિસ્વાર્થભાવે માતાપિતાની કાળજી રાખે. અરોશાપડેશના લોકો અને સગાસંબંધી પણ એ જોઈને તાજુબ થઈ જતા. કહેતા, ‘પરેશ એટલે પરેશ. એની વહુ સુધ્યાં વૃદ્ધ વડીલોની કેટલી સંભાળ લે છે!’

માતાને અસાધ્ય બીમારી લાગુ પડી, જે આખરે જીવલોણ નીવડી. પિતાને કારમો આઘાત લાય્યો. મહિનો પણ થયો નહોતો અને એમણે એ જ વાટ પકી. તેઓ સંપત્તિનો મોટો હિસ્સો પરેશના નામે કરી ગયા હતા. પરેશ અને મીનાને લાય્યું કે બાપુજીએ આ બરાબર ન કર્યું. મીનાએ એક દિવસ પરેશને મનની વાત કહી પણ ખરી, ‘આપણે આપણે ફરજ બજાવી. એમાં બાપુજીએ સંપત્તિની વહેંચાણીમાં આવો બેદ રાખવો જોઈતો નહોતો.’ પરેશે એની વાતમાં સૂર પુરાવતાં કહ્યું, ‘જ્યેશભાઈ અને સંદીપને જરૂર આ ખૂંચે.’

બન્યું પણ એમ જ. સેવંતીભાઈના મૃત્યુના એકાદ વર્ષ પછી સંપત્તિની વહેંચાણીના મુદ્દ વિવાદ થયો. ત્રણે પરિવારો વચ્ચેનું અંતર વધતું ગયું. દેરાણી અને જેઠાણી મીનાને મહેણાં મારવાની કોઈ તક જતી કરતાં નહિ. એક દિવસ જેઠાણીએ દાઢમાં મીનાને કહી સંભળાવ્યું, ‘વાહ, શું જાહોજલાલી આવી છે! સાદી કોટન સાડી પરથી મૌંઘીદાટ કલકતી પર આવી ગયાં!’ મીનાને લાગી આવ્યું. વિવશ કહ્યો ધૂંટ પી ગઈ.

આખરે બને ભાઈઓએ પરેશ વિરુદ્ધ કોઈમાં કેસ કર્યો. એમના વડીલ તરફથી દલીલ કરવામાં આવી કે પરેશ માતાપિતાની વૃદ્ધાવસ્થાનો ફાયદો ઉઠાવી સંપત્તિ પોતાના નામે કરવાના સ્વાર્થ ખાતર એમની દેખભાળ કરી છે. આ યુક્તિપૂર્વકની ચાલાકી છે. જો કે ન્યાયાધીશે દલીલ ફાગવી દીધી. એમણે ચુકાદો આપ્યો કે કોઈ દીકરો

મિલકત મેળવવાના મહિન ઈરાદાથી માબાપની સેવા કરતો નથી. માબાપનો અધિકાર છે કે એમની કાળજી લેનાર સંતાનને સંપત્તિનો મોટો હિસ્સો આપી શકે.

પરેશ ઘેર આવ્યો. સમગ્ર ઘટનાથી એ વધિત હતો. બેચેની અને વ્યકૃપાતાએ એના મનને ઘેરી લીધું હતું. જમવાની ઈચ્છા નહોતી. સોઝા પર શૂન્યમનસ્ક બેસી રહ્યો. બેદુમમાં જઈ કાગળપેન તૈયાર કર્યા. લખવાની શરૂઆત કરતો હતો. તેવામાં મીના દૂધનો જ્વાસ લઈ આવી. પરેશે દૂધ પણ ન પીધું. એણે બિધાનામાં લંખાવ્યું, મોડી રાતે કાગળ-પેન લઈ ઉપરના માળે ગયો અને ભાઈઓને ઉકેશીને લખ્યું:

પૂર્ણ મોટા ભાઈ તથા ભાઈ સંદીપ,

રૂદુર તમારી સાથે વાત કરવી હતી, પણ મારાથી બોલાશો નહિ એમ લાગતાં પત્ર લખું છું.

ચુકાદો મારી તરફેણમાં આવ્યો. તમે માનતા હશો કે મને આનંદ થયો હશે, પણ ના, તમે મને અને મીનાને સમજી શક્યા નથી એનું મને હુંબ છે. તમે કોર્ટ ચચ્ચા એ પણ મારા માટે આઘાતજનક છે. મને સ્વાર્થી ધારી લીધો તમે? બાપુજીની અમે અમારી શક્તિમતિ મુજબ કાળજી લીધી. તેના બદલારૂપે અમને મિલકત મળે એવી ગાડુતરી નહોતી. અપેક્ષા પણ રાખી નહોતી. એથી તો સેવાની ગરિમાને જાંખપ લાગે. ઐર. હું આ પત્ર દ્વારા સોંગંદપૂર્વક જાહેર કરું છું કે જે સંપત્તિ મારે નામે થઈ છે, તે તમામ પરનો હક હું જતો કરું છું, રાજ્યભૂશીથી.

લિ.
તમારો ભાઈ પરેશ

સંપર્ક: ૦૨૬૫-૨૭૫૦૨૭૫

હમ દો હમારે.....

* સી. એ. સંજય વિસનગ્ર છેડા *

“હમ દો, હમારે.....” એટલે એવું સૂત્ર, એટલું પ્રચલિત સૂત્ર કે તમે બસ “હમ દો”ની બૂમ મારો તો સામે તરત હોકારો આવે “હમારે દો”.

૧૯૫૦ના દસકામાં એ સયમની સરકારે વસ્તી વિસ્ક્રોટની સમસ્યાને ધ્યાનમાં રાખી સત્તાવાર વસ્તી નિયંત્રણની જાહેરાત કરી અને રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ફેમિલી પ્લાનિંગની વાતને આખા દેશ સમક્ષ મૂકી. અને એક ઉંઘા ત્રિકોણ સાથે આ પ્રચલિત, બહુ ચર્ચિત સૂત્ર પણ સરકાર દ્વારા એ સમયના વસ્તી વિસ્ક્રોટ માટે વહેતું કરાયું.

પાછળથી ઈમર્જન્સીમાં પરિવાર નિયોજન અને નિયંત્રણ બહુ ચર્ચામાં, વગોવાયું. નસબંધી, ભરકી કંપનીના રેડિયો અને એવું ધણું બધું ઈમર્જન્સીના એ સમયમાં લોકોના મગજમાં એવું અંકિત થયું. એવું પણ ચર્ચાતું હતું કે ઈમર્જન્સીમાં સરકારે કેટલાય કુવારા, અપરિણીત લોકોની પણ નસબંધી કરી નાખી. એ સમયની સરકાર અને એ પ્રધાનમંત્રીના લાડલા સુપુત્ર પર આ સમગ્ર પ્રકરણ પર માછલાં ધોવાયાં. (આ બધી વાતો બસ આ સૂત્રની પૂર્વભૂમિકા માટે. અન્યથા આજના લેખમાં, આ બધી વાતોનો વધુ કોઈ અર્થ નથી).

ધણા સમયથી આ વિષય પર લખવા વિચારી રહ્યો હતો, એવામાં હાલની સરકાર બેથી વધુ બાળકો ધરાવતા પરિવારને અપાતી વિવિધ સુવિધાઓ ઓછી કરવા માટે કાયદો લાવવાનું વિચારી રહી છે (આપણો સમાજ તો કેટલાય દસકાથી વૈચારિક જાગૃતિને કારણે, આ ક્ષેત્રે ધણો આધુનિક છે. વળી આપણો સમાજ તો રહ્યો સદ્ગ).

આપણો ભાયે જ સરકાર પાસેથી કોઈ સુવિધા લીધી પણ હશે).

આજે વાત કરવી છે, આપણા દરેક સમાજમાં, દરેક યુગલોમાં “હમ દો, હમારા એક”ના ચાલી રહેલા નવા ટ્રેનની. (લેખક પણ એમાં અપવાદ નથી). સૌ પહેલાં વાત કરીએ એનાં કારણોની

૧. મોડા લખન

અગાઉના સમયની સરખામણીએ આજની પેઢીના લખન ઉત્તરોત્તર મોડા થઈ રહ્યા છે. વધારે ભાણતર હોય કે સામાજિક જાગૃતિ કે સમગ્રપણે એક પ્રવાહ. મારી અગાઉની પેઢી જેમના લખ ૨૦ પહેલાં થઈ જતાં હતાં, ધીરે ધીરે એ ઉમર ૩૦ની આસપાસ આવી ગઈ. વધુ ભાણતર, વધારે જવાબદારીઓ, વધુ મહત્વાકાંક્ષાઓ, એ બધાની વર્ચે એક યુગલ માટે બધી રીતે દ્રીઠામ થવામાં મોંડું થવા માંડું. પહેલાં પોતાના ધંધામાં જોડાઈ જતા યુવકો માટે સેટલ થવું એટલે બાપા સાથે કામ શરૂ કર્યું કે સેટલ થઈ જવું. જેની સરખામણીએ હવે સેટલ થવું એટલે કંઈક નવું કરવું, પોતાની અલગ, આગવી ઓળખ બનાવવી બધું એક સંધર્થ છે (બાપ કમાઈને બદલે આપ કમાઈ પર આગળ આવી સેટલ થવાની અલગ શ્રીલ છે, નવી પેઢીના માનસમાં વધુ મહત્વની છે. લેખક પણ એમાં અપવાદ.....)

આમ જીવનમાં મોંડું દ્રીઠામ થવું, મોડા લખન અને પછી યુગલને જોઈતી પોતાની સ્વતંત્ર જિંદગી, થોડોક પોતાનો સમય, અને આ બધા પછી એક સંતાન સાથે

દીક્ષામ થવામાં જ એટલી ઉંમર થઈ જાય કે બીજા સંતાન માટે વિચારવાનો સમય જ ન બચે.

૨. ઉભલ ઈન્કમ સિંગલ કિડ

નવી સંસ્કૃતિ, નવી વિચારધારા, સોશિયલ મીડિયા સાથે કદમ મિલાવી એકદમ નવા, એકદમ આગવા વિચારો ધરાવતી આ નવી પેઢી જેઓ પાટે “લિવ લાઈફ, કિંગ સાઈઝ”નું સૂત્ર અગત્યનું છે અને પછી એ કિંગ સાઈઝ જીવન જીવવા માટે ઉભલ આવક જોઈએ. ઉભલ આવક માટે વધુ સમય કામ, કારકિર્દી, ઓફિસ અને અન્ય મિત્ર અને વ્યાપારી વર્તુળ પર આપવો પડે અને એવામાં બસ એક બાળકની જવાબદારી પણ માંડ નિભાવી શકાય ત્યાં બીજા બાળક માટે તો વિચારવું પણ મુજ્જેલ.

૩. વિભક્ત પરિવાર

એ સમય હતો જ્યારે બેથી ત્રણ પેઢીઓ એક સાથે, એક છત નીચે રહેતી હોય અને એક કે બે નહીં પણ એક દંપતીનાં આઈ કે નવ સંતાનો પણ ક્યારે ઊછરીને સેટ થઈ જતાં, એ કોઈને જોવું પણ નહીંતું પડતું.

અને આજનો સમય જ્યારે ‘તમારા ઘરમાં ડોસા, ડોસી કેટલાં છે’ આવો આડકતરો સવાલ પૂછી જ્યાં દીકરીના પરિવારના માંગા આવતા હોય, એ સમયકાળમાં પરિવારો ધીરે ધીરે વિભક્ત થતા જવાના. “આખરે અમારે પણ ગ્રાઈવેટ લાઈફ જેવું કંઈ હોય કે નહીં?” એવા ગ્રન્થો જ્યારે સંતાનો પૂછવા લાગે એ સમયકાળમાં સંયુક્ત પરિવાર એક શરીરનું બની જાય અને પછી એવા વિભક્ત કુઠુંબમાં એકથી વધારે સંતાન માટે ક્યાંથી સમય હોય.

૪. મોધું ભાણતર, મોંઘી અર્થ વ્યવસ્થા

બાળકની સમજની શરૂઆતથી જ્યાં એની કારકિર્દીની રેસ શરૂ થઈ જાય, ત્યાં એનું દરેક ક્ષેત્રે ઘડામણ, એનું ભાણતર, ચણતર અને

ગણતર, બધું જ અત્યંત મહત્વનું, પણ એટલું જ મોધું, ખર્ચાળ (દેખાદેખીનો પણ એમાં એટલો જ મોટો ભાગ).

આ બધાની વર્ચે એકથી વધારે સંતાનો માટે સારું ભાણતર, સારી કારકિર્દી, સારો પાયો, બધું ઉભલ ઈન્કમ સિંગલ કિડમાં પણ મુજ્જેલ. વળી આજની મિલેનિયમ જનરેશનને બધું સ્પેશિયલ જોઈએ છે, બધું સ્પેશિયસ જોઈએ છે, બધું પર્કિટ જોઈએ છે. ગર્ભમાં રહેલ બાળકની કલેમાં શ્રીડી મૂર્તિથી માંગીને, પ્રિ-બેબી, પોસ્ટ બેબી ફોટો શૂટ, અને એવું કેટલુંય. આ બધું (આ બધો દેખાડો) એક સંતાન માટે માંડ પરવેદે, એવામાં બીજું સંતાન?

સારામાં સારી આંતરરાષ્ટ્રીય સિલેબસ ધરાવતી સ્કૂલમાં ભાણતર, પછી એકથી વધુ ડિગ્રીઓ માટેની હોડ, પછી સારામાં સારી (કે મોંઘામાં મોંઘી) વિદેશી યુનિવર્સિટીમાંથી માસ્ટર. આ બધું થોડું જરૂરી, ઘણી વાર વધુ પડતું. પણ છેવટે આ બધું એકથી વધુ સંતાન માટે મુજ્જેલ અને એટલે પછી “હમ દો, હમારા એક”.

મારા અગાઉના “મારો રાજ બેટા” લેખમાં જેમ લાખ્યું છે કે આજનાં માતાપિતા, પોતે જે પણ નથી કરી શક્યાં એ સંતાન પાસે કરાવવા માંગે છે. (અને પોતે જે નથી મેળવી શક્યા એ બધું સંતાનને આપવા માંગે છે), બસ આ બધું, સરવાળે, એક સંતાનના ઉછેરનો ખર્ચ એ લેવલ પર લઈ જાય કે એ માતાપિતા બીજા સંતાન માટે વિચારતા પણ સો વાર વિચારે છે.

૫. આધુનિક સમાજ અને વિચારસરણી

એક સમય એવો હતો કે પુત્રીનો જન્મ થાય એટલે પરિવારનો વંશવેલો આગળ વધારવા યુગલ પર ફરી એક સંતાન માટે દબાણ આવે. આજે સમય સાથે, આપણો સમાજ વૈચારિક રીતે પણ

અત્યાધુનિક થયો છે. (ગયા મહિનાનો મારો લેખ “એક દીકરી માંગી જુઓ”, આ વાતનો એક દાખલો).

આજે પહેલું સંતાન દીકરી હોય કે દીકરો, યુગલ પર ન પેંડા વહેંચવાનું કુંભનું દબાડા છે ન કુંભના વંશવેલાને આગળ વધારવા પુત્રરત્નની ઝંખના. દીકરી હોય કે દીકરો, એને પોતાના કુળનો દિપક સમજી, સ્વીકારી એના ભણતર, ગણતર પણ યુગલ કોઈપણ ભેદભાવ વિના, એક સરખો ઉછેર કરે છે. વળી આજના યુગની એક વરવી સચ્ચાઈ એ પણ છે કે માતાપિતા, નવંપતી, પોતાના સંતાન (દીકરો હોય કે દીકરી) પાસે ઓછી ને ઓછી અપેક્ષા રાખતા થઈ ગયા છે. હવે કોઈ એવું નથી માનતું કે દીકરો હશે તો જ કુળને આગળ વધારશે, વંશને આગળ વધારશે (ઘડપણમાં કામ આવશે?). સંતાન પાસેથી ઓછી ને ઓછી અપેક્ષા, પણિમના દેશોની અસરનું પરિણામ થોડું સારું, તો થોડું કડવું. (આધુનિકતાની આ સારી બાજુ છે, પણ સામે છે કે “હમ દો, હમારા એક” માટેનું એક કારણ પણ).

હમ દો હમારા એકના વાયરાનાં પરિણામ

૧. માત્ર કર્જિન જ કર્જિન

“હમ દો હમારા એક”નું સૌથી પહેલું પરિણામ. કોઈ સગું નહીં. ન સગાં ભાઈ-બહેન. અને એટલે એક પેઢી પછી ન કોઈ સગા કાકા કે ફોઈ. ન કોઈ સગા મામા કે માસી. બધાં કર્જિન જ કર્જિન. કર્જિન બ્રધર. કર્જિન સિસ્ટર. કર્જિન મામા. કર્જિન કાકા.

દરેક ઘરમાં રામ, લક્ષ્મણ વિના, લવ, કુશ વિના અને કરણ, અર્જુન વિના એકલો. એ બાળકના ઉછેર, શિક્ષણ, ભણતર, ગણતરમાં કોઈ ભાઈ કે બહેનનો સાથ નહીં. સમય જતાં અને સમજ આવતાં એ બાળક માત્ર ને માત્ર સ્કીન્સને

હવાલે. ક્યારેક મોબાઈલની સ્કીન તો ક્યારેક લેપટોપ તો ક્યારેક ઇલ્યાટ બોક્સની સ્કીન. કોઈ માલેતુજારના સંતાનને વળી કોઈ ટોમી, મોતી, જેરી (જેમના દરેક પ્રસંગ ઘામઘૂમથી ઊજવાય) એવા પેટ એનિમલ્સની કંપની. આપણે દરેક જાણ જાણીએ છીએ, આજના બાળકની મનોસ્થિતિ. એકલું, અટ્ટલું, ઓછું ને ઓછું સંવેદનશીલ અને શોરિંગ, કેરિંગ, ધૈર્ય, ધીરજને નામે એક મોટું મીંડું. બાળપણથી માંડી યુવાની સુધી જેણે ન કદી પિંડા કોઈ સાથે શેર કરવો પડ્યો હોય કે ન જેણે અહધી કેડબરી પોતાનાં ભાઈ/બહેનને આપી હોય. એવા બાળકની મનોસ્થિતિ આજે નહીં પણ આજથી એક કે બે દાયકા બાદ-બસ કલ્પના જ કરવી રહી.

એક પેઢી ઊથલી જતાં, સગા ભાઈભાંદુમાં જે સગપણ હોય, જે આત્મીયતા હોય, એ બધી કર્જિન પેઢી થતાં ઓછી થતી જવાની. આજે એવો સમય છે કે દરેક સારા કે નરસા પ્રસંગમાં સગા કરતાં વધારે વહ્યાલાં, પોતાનાઓ કરતાં વધારે પાડોશીઓ, ભાઈભાંદુ કરતાં વધારે ભિત્રો, ઓળખીતાઓ અને “તુલ્ય”નો સમય છે (હા. સચ્ચાઈ પણ એ છે કે ટ્રાફિક, ભૌગોલિક વિસ્તાર એ બધું જોતાં, સંકટ સમય પર એ જ કામ આવે છે જે સૌથી નજીક હોય).

૨. સમાજના સ્તરે ઘટતી જતી વસ્તી

પરિવાર સ્તરે નાની લાગતી આ સમસ્યા સમાજ સ્તરે બહુ મોટી બની જાય છે. વિચારી જુઓ. આપણે કુંભ, પરિવારનો આંબો બનાવી જુઓ. દિવસો દિવસ, કુંભથી કુંભ, યુગલ, દર બે જાણ દીઠ એક સંતાન. આપણું કુંભ, આપણો સમાજ, ઊંધા ત્રિકોણની જેમ ઘટતો જાય છે. ત્રિકોણની ટોપ પર મોટા કુંભ, મોટા પરિવાર. પછીની પેઢી, હમ દો, હમારે ચાર. પછી હમ દો હમારે દો. અને હવે હમ દો હમારા એક.

અન્ય સમુદ્દરાય, અન્ય કોમ બસ નિરંતર વધતી જાય અને આપણે આધુનિકતા, પશ્ચિમી સંસ્કૃતિને વાયરે બસ પોતાનું, પોતાના પરિવાર, પોતાના કુટુંબ, પોતાના સમાજનું અસ્તિત્વ સમેટતા જઈ રહ્યા છીએ, ઘટાડતા જઈ રહ્યા છીએ. સમાજ લેવલ પર આ સમસ્યા બહુ વિકરાળ, બહુ તકલીફદાર હશે અને એના પરિણામ આવનારી પેઢીઓ ભોગવશે એ વાત નક્કી છે.

ઉપાય

આ સમસ્યા આપણે સૌઅે વર્ષો સુધી સાચવી, સંઘરી, ઉછેરી અને એટલે જ એનો કોઈ ત્વરિત ઉપાય, કદાચ છે જ નહીં.

1. હાલની ઘડીએ તો આ સમસ્યા અને એનાં પરિણામો નવી મિલેનિયમ પેઢીને સમજાવવાં પણ મુશ્કેલ છે. બસ એટલો પ્રયત્ન કરીએ, એટલી જાગૃતિ લાવીએ કે સમાજના સ્તરે, ગામના સ્તરે, આ સમસ્યાની ચર્ચા શરૂ થાય. સમાજનાં ઘરોધરમાં એકલવાયા ઊછરી રહેલ એકલવ્યો, અશ્વત્થામાઓની આજથી એક કે બે દાયકા પછીની વેદનાનો અણસાર, કલ્પના કરવી જરૂરી. એ પણ આજે જ.
2. સમાજના સ્તરે, તેમ જ ગામના સ્તરે, વસ્તી ગણુંતરી, વગેરેનો અભ્યાસ કરી એ વિષયના અંકડા આ નવી પેઢી સમક્ષ લાવીએ. દુનિયા તો એની એ જ રહેવાની. એટલી જ વિશાળ, એટલી જ નિષ્ઠુર. પણ આપણે, આપણો પરિવાર, કુટુંબક્બીલો આમ ને આમ ઘટાડતા જઈશું તો એનાં પરિણામો આપણી પાછળી પ્રજાએ ભોગવવાં પડશે. વડીલ તરીકે એમને આજે જ આ પાઠ શીખવવાની શરૂઆત કરવી જરૂરી છે.
3. સામાજિક બદલાવ સાથે બદલાયેલી કૌટુંબિક ભાવનાઓને ફરી જગાડવા, પારિવારિક

મૂલ્યોને નવી પેઢીને સમજવા, સમજાવવા, આવા લેખો, ખબરપત્રિકાના લેખો, નાટકો, અને એવું કેટલુંય કરીને આ સમાજને વિભેરાતો, વામણો થતો અટકાવવો પડશે. આપણું આ શહેર હોય કે આપણું ગામ, બંને જગ્યાએ આપણી ઘટતી જતી વસ્તી, આપણી હાજરી, આપણું અસ્તિત્વ, આ બધું નવી પેઢીને એક કે બે દાયકા પછીની કલ્પના કરી સમજાવવું જરૂરી. (કદાચ આ વિચારને સમાજ સમક્ષ રજૂ કરવામાં પણ આપણે થોડા મોડા પડ્યા હોઈએ એવું નથી લાગતું?)

(આ લેખને માત્ર લેખ ન સમજી, એક સામાજિક જવાબદારી સમજી, આપના પ્રતિભાવ વ્યક્ત કરવા નથી વિનંતી)

- રતાડિયા ગાડેશવાલા
મો.: ૯૮૯૨૮૧૫૩૬૭

PAGDANDI Declaration

Publishers Name : Aswin P. Malde

Printers Name : Aswin P. Malde

Editors Name : Aswin P. Malde

Owners Name : Shri K.V.O. Seva Samaj

Printing Press : Meghart Colour Crafters

(Name & Address) 42, Ideal Ind. Estate,
Senapati Bapat Marg,
Lower Parel,
Mumbai-400 013.
Phone : 2492 1964

Place of Publication: Shri K.V.O. Seva Samaj
CVOD Mahajanwadi,
99/101, Keshavji Naik Road,
Mumbai - 400 009.

ભૂત્યું ના લુલાચ

* શાંતા ઘ. ગાલા *

૨૦૦૮ની દિવાળીની રજાઓ અમે કન્યાકુમારી સાથે કેરળનાં અનેક પ્રેક્ષણીય સ્થળો જોવામાં ગાળી. ખૂબ ખૂબ માઝ્યા એ દશ દિવસો પણ અલેપીના બેંક વોર્ટ્સમાં વિતાવેલો એક દિવસ સૌથી સંસ્કરણીય બની રહ્યો.

અલેપી ઉફ્ અહ્લાપૂર્જી પહોંચ્યા ત્યારે રાતના આઈ વાગી ગયા હતા. નામ પ્રમાણે મુસ્લિમોનું ગામ અને દરિદ્રી વાતાવરણ; પ્રથમ દાઢિએ સુખાવહ નહોંનું. હોટેલો પણ રહેવાલાયક નહિ. એક એઝેટ ગૌરી હોટેલ માટે ભલામણ કરી. ત્યાં પહોંચ્યા અને પહેલી નજરે જ હોટેલનું લેંડકેપ ગમ્યું. રૂમો પણ સારા હતા. ત્યાં જ બેંક વોર્ટ્સ માટે હોડીના બુકિંગનું પાઠ્યિયું વાંચી તરત બીજા દિવસે સવાર માટેની એક સ્પેશિયલ હોડીનું બુકિંગ કરાવી લીધું.

વળતે દિવસે વહેલાં ઊઠી તૈયાર થઈ નાનકડા ઘકા પર પહોંચ્યા. નાવિક સાથે બે માળવાળી થોડી હોડી તૈયાર હતી. ઉપરનાં માળે સાવ ખુલ્લામાં બાંકડા-કમ ખુરશી જેવી બેઠક વ્યવસ્થા જોઈ અમે સાતેય જણ (અમે બે, ત્રણ સંતાનો, જમાઈ અને દોહિત્ર) હરખાઈ ગયાં. સોએક ફૂટ જેટલા પહોળા, છીછા, સિથર અને ચોખ્ખા પાણીમાં અમારી બોટ ધીમે ધીમે સરકવા માંડી ત્યારે હજી સવારના આઈ વાયા હતા. આકાશ નિરભ્ર હતું. કુમળા સૂર્યપ્રકાશનાં સોનેરી કિરણોએ પાણીને સુવર્ણમય બનાવી દીધું હતું. કિનારા પરના આખ્રવૃક્ષો અને નરિયેળીના લાંબા પદ્ધાયાઓએ પાણીને જાણે સમૃદ્ધ બનાવી દીધું હતું. શાંત,

સુંદર, રમણીય વાતાવરણે સૌની ચિત્તવૃત્તિઓને ખીલવા મજબૂર કરી દીધી.

મોનાલીએ બેગમાંથી કેમેરા અને બાયનોક્યુલર કાઢી ગળે લટકાવ્યું. જમાઈ મનોજે પણ તરત તેનું અનુકરણ કર્યું. બંને કિનારે હરિયાળી વર્ષે છુપાયેલા નાનાં નાનાં ધરો હતાં. ગ્રાસ્ય જીવનની કિનારા પર ચાલતી પ્રવૃત્તિઓ જોવામાં હું લીન થઈ ગઈ.

એક માતા પોતાની દશેક વરસની દીકરીને પાણીમાં ઊભી કરી એના લાં...બા વાળ ધોઈ રહી હતી. કેટલું સરસ!! મહેનત કરી ધરમાં ભરેલું પાણી કરકસર કરી વાપરવા કરતાં કુદરતને ખોળે આ કામ લહેરથી કરતી એ ‘મા’ મને ગમી. નાવિક પણ સાવ ધીમી ગતિએ હોડી હાંકી રહ્યો હતો કે બધું આરામથી નિહાળી શકતું હતું.

એક જગ્યાએ પાણી વર્ષે શિલા હતી. એની પર બેસી એક વૃદ્ધા દાથમાં ગલ પકડી કોઈ જલીય જીવો બેગા કરી રહી હતી. કદાચ એ વૃદ્ધાની વહુએ ફરમાન કાઢ્યું હશે, ‘જાઓ, જરા... બપોરના જમાણ માટે ભાત સાથે પીરસવા કાંઈક સગવડ કરો.’ ત્યાં તો સાવ રમકડા જેવી નાનકરી હોડીમાં બે બાળકો બેઠેલાં દેખાયાં. મોટી છોકરી સાત-આઈ વરસની અને સાથે ચારેક વરસનો નાનો છોકરો. બાપ રે... આટલાં નાનાં બાળકો સાવ એકલાં જ હોડીમાં!! આંખે બાયનોક્યુલર લગડી જોયું તો બાલિકા ખૂબ આનંદથી હલેસા મારી રહી હતી. વર્ષે વર્ષે નાના ભાઈને હલેસું પકડાવતી. હોડી આમતેમ હાલકડોલક થાય તો તરત સંભાળી

લઈ ભાઈને કદાચ બોટિંગના પાઠ ભણાવી રહી હતી. બાળકોની ચંચળતા, નિખાલસતા સૌને સ્પર્શી ગઈ. હોડી અને હલેસું એમના જીવનનો અવિભાજ્ય હિસ્સો હતો.

એક લોંચ જડપથી પાણી કાપતી અમારી બાજુમાંથી પસાર થઈ. નવાં કપડાં અને વાળમાં ગજરા પહેરેલી સ્ત્રીઓ જોઈ થયું કે આખું કુટુંબ કોઈ શુભ કાર્ય માટે જઈ રહ્યું છે.

એક હોડી ગોસનું સિલિંડર લઈ જતી હતી. ડિનારા પર દાઢિ ફેસ્વી તો એક પુરુષ ધરની બહાર ઊભો હતો. જોઈ સિલિંડર હતું. એ સિલિંડરની જ રાણ જોતો હતો. જલબ્યવહાર સસ્તો અને ગ્રદ્ધાણમુક્ત. કદી ન જોયું હતું એવું; એટલે સૌને નવાઈ લાગતી હતી.

વચ્ચે વચ્ચે મોનાલીને પક્ષીદર્શન થતાં ઉત્તેજિત થઈ કિક્કિયારીઓ પાડતી હતી. નાવિકને હોડી થોભાવી સૌને નવા પક્ષીદર્શનનો લાભ આપી રહી હતી. તો કોઈ અજાણ્યા તરુઓ જોઈ કેમેરામાં કેદ કરતી હતી. પુત્ર કૌશલ પણ સુંદર વાતાવરણમાં ગેલમાં આવી મધુર સ્વરે ફિલ્મી ગીતો લલકારી રહ્યો હતો. સૂર્યદિવ ઉપર ચડતા હતા તેમ હવા ગરમ થતી હતી પણ એ ગરમ હવા કોઈના ઉત્સાહને ઓછો કરવા અસમર્થ હતી.

જળનું પાત્ર ધીરે ધીરે પહોણું થતું જતું હતું. દૂર દૂર પાકથી લહેરાતાં ખેતરો જણાતાં હતાં. વસ્તી પણ પાંખી થતી હતી. ડિનારે કાંઈ પ્રવૃત્તિઓ જણાતી હતી. બોયનોક્યુલરથી જોયું તો ગૂણીઓની થઘી હતી અને મજૂરો તે ઊભેલી એક મોટી હોડીમાં ચડાવી રહ્યા હતા. હોડી સારી એવી ભરેલી હતી. દોહિત્ર ઉમંગને પ્રશ્ન પડ્યો કે આ હોડી આટલું વજન કેમ સહી શકશો? ક્ષણ વિચાર કરીને મને એનો જવાબ મળ્યો. આ તો છાલવાળા ચોખા હશે જેથી ગૂણનું વજન લાગે છે એટલું નહિ

હોય. એને છડવા માટે લઈ જવાતા હશે. જે હોય તે પણ બધું એટલું તો ગમતું હતું કે વર્ણન ક્યા શબ્દોમાં કરવું?

હવે નાવિક હોડીને ડિનારા નજીક હંકારવા લાય્યો. શું ટ્રિપ પૂરી થઈ? ના... ના... હજુ તો ટહેલવું છે. માણસવું છે. એને પૂછ્યાં તો કહે, “પાણી વચ્ચે આ એક બેટ છે. અહીં વસ્તી પણ છે અને ખાસ પર્યાતકો માટે એનો વિકાસ કર્યો છે. તમે પગે પગે અડધોચેક કલાક ફરી પાછા આવજો.

કહી હોડીને થંભાવી. અહીં પાણી અને જમીન સાધારણ એક જ લેવલ પર હતા. એક પાટિયાની ઉપરથી થઈ અમે ધરતી પર ડગ માંડ્યા. લાલ લાલ નરમ માટીનો છ-સાત ફૂટ પહોળો રસ્તો. પછી વૃક્ષોની હારમાળા અને પછી લાઈનમાં નાની નાની દુકાનો. બધું જ એકદમ સુંદર, શાંત, નીરોળી. મલ્યાલમ ભાષા સમજાય નહિ પણ વચ્ચે આવતા સંસ્કૃત શબ્દોને કારણે મધુર લાગે. અનેક છટાવાળા લીલા રંગોની વચ્ચે સહેલ કરી અમે પાછા બોટમાં સવાર થયા. આ પર્યાતન સ્થળ પર આપણા જેવા માટે ન તો ખાડુંપાણીના સ્ટોલ હતા ના શોપિંગ જેવું. જેમાં અમને રસ પણ નહિતો.

હવે પાસે આવેલા ડિનારા પાછા દૂર થવા લાય્યા. પાણીનો વિસ્તાર મોટો થતો ગયો. વૃક્ષોની જગ્યાએ ઊંચા ઊગેલાં વિવિધ જાતનાં ધાસ નજરે પડતાં હતાં અને પાણીમાં વિહરતાં અનેક જાતનાં પક્ષીઓ. સૌને મજા પડી ગઈ. બેક વોટર્સની સહેલ લગભગ પૂરી થવા આવી હતી. અમે ધાર્યું હતું તેમ આવ્યા એ રસ્તે પાછા ન જતાં કોઈ ટૂંકો રસ્તો હતો જેથી નાવિકે અમને ધાર્યા સમ્યે હોટેલ ભેગા કર્યા. એ દિવસે મારોલી ગતિવિધિઓ સ્મરણપણ પર હંમેશાં તાજ રહેલી છે.

જીવનમાં સંબંધોનું માદ્યુર્ય

* ડૉ. પુષ્પા ચીમનલાલ કોરશી નિસર *

શ્રીકાંતે ઘરની તેલીના દરવાજા આગળ આવી ઘરમાં દાખલ થવા જેવું પગલું ઉપાડ્યું કે સામેનું દશ્ય જોઈ ચોકી ઊક્યો. મન માને નહિ એવું અચરજભર્યું દશ્ય જોઈને ક્ષાણભર તો એને ભ્રમ થયો કે ખરેખર આ પોતાનું જ ઘર છે! દશ્ય આમ તો સામાન્ય હતું કે એની પત્ની ચેતના ચાર વર્ષના પુત્ર મયંકને પોતાના હાથે જમાડી રહી હતી. કાંઈ ન સમજાતાં ચૂપચાપ દરવાજા આગળ ઊભો રહી આ હેરતભર્યા દશ્યને નીરખતો નીરખતો ક્યારે પોતાના ભૂતકાળમાં સરી પડ્યો એનું પણ એને ભાન ન રહ્યું.

પાંચ-છ વર્ષ પહેલાં સરિતાને પરણી જ્યારે આ ઘરમાં આવ્યો ત્યારે આ ઘર એને સ્વર્ગથીએ રૂં લાગતું હતું. ખુશીની પળો કેમ વીતતી ગઈ એનોએ એને ખ્યાલ ન રહ્યો. ત્યાં તો મયંકનો જન્મ થયો. મયંકને રમાડવામાં, લાડ લડાવવામાં એની ખુશી દ્વિગુણીત થતી ચાલી હતી. પણ સમય થોડો એકસરખો જાય છે બધાનો. બે દિવસ તાવ જેવી નજીવી બીમારીમાં સરિતા પ્રભુને ખારી થઈ ગઈ. શ્રીકાંત તો સૂનમૂન થઈ ગયો. બે વર્ષના મયંકને સગા-સંબંધી અને આડોશપડોશના લોકોએ સંભાળી લીધો. પણ તેય કેટલા સમય સુધી? અનેક સમજાવટો બાદ શ્રીકાંત મયંક માટે ફરી પરણવા તૈયાર થયો. ચેતના સાથે ફરી લંબ કર્યા. ચેતના

આ ઘરમાં તો આવી પણ મયંકની મા બનવા માટે એનું દિલ લગીરે તૈયાર ન હતું. નાસમજ એવા મયંકની એ મા બનવા કરતાં એની દુષ્ટન વધુ હતી એમ કહેવું જરાયે ખોટું નથી. આગલા દિવસનું વધ્યુંદયું એને ખાવાનું આપતી અને બદલામાં થઈ શકે એટલું કામ કરાવતી. પ્રેમની વાત તો જવા દો, પણ જરા જેટલી ભૂલ માટે કે પાણી ઢોળાઈ ગયું, વાસણ પડી ગયું કે કચરો રહી ગયો જેવાં ક્ષુલ્લક કારણો માટે પણ ઢોરમાર પડતો. અગર શ્રીકાંત એના પુત્રનો થોડો પણ બચાવ કરે કે પુત્ર મયંકને જરા પણ પ્રેમભર્યા બે બોલ કહે તો એની જ ગેરહાજરીમાં બિચારા મયંકનું તો આવી જ બનતું. અરે, પડોશીઓની આંખમાં પણ આંસુ આવી જતાં છતાં એ મયંકને પોતાને ઘેર બોલાવી નહોતા શકતા કારણ પછી આ બેનબાનો જે ગુસ્સો એના પર ઊતરે એ સૌ કોઈ માટે અસહ્ય હતું.

આમ ને આમ દિવસો પસાર થતા હતા. ત્યાં આજે શ્રીકાંતે જે દશ્ય જોયું એ એનું દિલ, એનું મસ્તિષ્ક સ્વીકારવા જ તૈયાર ન હતું. એકદમ હળવે પગલે એ ઘરમાં દાખલ થયો પણ એની પત્ની ચેતનાના ખ્યાલમાં આવી ગયું કે પતિદેવ આવી ગયા છે. શ્રીકાંતની આંખમાં આંસુ હતાં જ પણ ચેતના પણ ધૂસકે ધૂસકે રડવા લાગી. શ્રીકાંતે એનો હાથ પંપાળ્યો અને આ શું છે?

એવું આંખો દ્વારા પૂછતાં જ પત્નીએ જવાબ આપ્યો.

આજે મેં જોયું કે ફળિયામાં પેલી કૂતરી બચ્ચાને જન્મ આપી મોતને શરણ થઈ. તો આ આપણી કાળી એનાં બચ્ચાને સાથે આ બચ્ચાને પણ સંભાળવા લાગી. એટલું જ નહિ, આજે મેં જોયું કે પ્રથમ એ નમાયાં બચ્ચાનોને ધવરાવતી પછી જ પોતાનાં બચ્ચાને પોતાની પાસે આવવા દેતી. જ્યારે પ્રાણીઓમાં પણ આ સંવેદના છે તો હું તો આ કૂતરાઓથી પણ ગઈ. મારામાં એટલી પણ સમજ નહીં કે નમાયા એવા મયંકની મા બનીને રહું. અરે, પેલું જાડ જુઓ, વેલીને કેવો સહસ્રો આપીને પોતાની આજુભાજુ વીટળાવા દે છે. શું હું આ જાડપાનથી પણ ગઈ? મેં આ મયંક સામે જોયું તો એ તો મારી સામે દુસરો હતો, શું હું એની મા ન બની શકું? આટલા દિવસો સુધી મારામાં માતૃત્વ ભલે જાગૃત ન થયું પણ મારા સ્ત્રીત્વને પણ મેં લજાવ્યું.

અહીંથી જ બંધાયો એક અનેરો સંબંધ. એક એવો સંબંધ જે જીવનના પ્રત્યેક અંશમાં મીઠાશ અને મીઠાશ જ પ્રસરાવી દે.

મનુષ્ય સામાજિક પ્રાણી છે. એ જ્યાં જીવે છે ત્યાં સંબંધોના તાણપાવાણ્ણ પોતાની આસપાસ વણી લે છે.

જીવનમાં સૌથી અગત્યનો, સૌથી નાજુક પ્રથમ કક્ષાનો અને સૌથી ગૂંઘવણભર્યો સંબંધ છે પતિ-પત્નીનો. આ સંબંધ મનુષ્યના જીવનમાં થોડો બંધાય છે પણ સમાજ માટે અતિ આવશ્યક

બની રહે છે. કારણ એની આસપાસ જ અનેક સંબંધોની માળા ગૂંઘાય છે.

પતિ-પત્નીનો સંબંધ

પતિ-પત્નીના સંબંધમાં જરૂર છે મીઠાશને રેલાવવાની. સંબંધમાં અપેક્ષા ઓછી અને સમર્પણ વધારે. આવા સંબંધો જ અમૃતસમ માધુર્ય ફેલાવતા જાય છે. આજે હગલાબંધ અપેક્ષા સાથે શૂન્ય જવાબદારી લેતા પતિ અથવા પત્નીના સંબંધમાં મીઠાશ પણ શૂન્યવત થતી જાય છે.

બે અલગ વાતાવરણમાં ઊછરેલી અને અલગ વાતાવરણમાંથી આવેલી વ્યક્તિઓ લભના બંધનમાં બંધાય છે અને એની ડેમિસ્ટ્રી પણ ગજબની છે. માત્ર કૌંઠબિક નહીં પણ સામાજિક ઉત્થાન માટે પણ આ બંધન જરૂરી બની રહે છે. દુઃખની વાત એ છે કે આજે સ્વાર્થ, સ્પર્ધા, અહંકાર અને અવિશ્વાસ જેવા ગુણદોષોએ એ બંધનને સર્કારીમાં લેતાં આજે આ સંબંધ મીઠાશ નહીં પણ કડવાશમાં ફેલાતો રહ્યો છે. પણ એને બદલે સ્નેહ, સમર્પણ, વિશ્વાસ તેમ જ ઉદારતા, હકારાતમકતા જેવા ગુણોનું વાવેતર થાય તો એ સંબંધ જરૂર જ મીઠાશભર્યા અમૃતફળનું ઘટાદાર વૃક્ષ બની જશે. એનાં મધુર ફળોનું સેવન વ્યક્તિગત રીતે પતિ કે પત્ની જ નહીં, પણ કુંઠબથીયે આગળ વધી સમાજ પણ કરી શકે છે. પતિ-પત્ની વચ્ચેનો નબળો સંબંધ સમાજને ખોખલો કરી નાખવા પૂરતો છે. સમાજને સક્ષમ અને મજબૂત બનાવવા માટે પતિ-પત્નીના સંબંધના મૂળ મજબૂત હોવા જરૂરી છે.

માબાપ - સંતાનોનો સંબંધ

વૃદ્ધાવસ્થામાં હુસતા રહેવા માટે, પ્રસન્ન રહેવા માટે અને સ્વસ્થ રહેવા માટે જીવનમાં થોડા પરિવર્તનની જરૂર છે. સમય અને સંજોગ પ્રમાણે બદલાવાની જરૂર છે. એ માટે ક્યાંય બહાર શીખવા જવાની જરૂર નથી. આપણાં ખુદનાં સંતાનો પાસેથી, એમના વ્યવહાર પરથી અને એમની સાથે હળીમળીને રહેવાથી આપણામાં પરિવર્તન આવતું જ જાય છે. જરૂર છે એને સ્વીકારવાની, જરૂર છે ભૂતકાળને ભૂલીને વર્તમાનમાં જીવવાની.

નાના તેમ જ મોટાને સૌને માન દેવાની આદત હોય, પોતાના અહુંને છોડીને નાનાના પણ મત સ્વીકારવાની ઉદારતા હોય, પોતાની ગેરસમજ કે ભૂલ (ભલેને જાહેરમાં નહીં પણ મનમાં) સ્વીકારવા જેટલી હિંમત હોય તો વૃદ્ધાવસ્થામાં ઊભી થતી આ ગૂંઘવણોનો ક્યાંય અવકાશ નહીં રહે.

સંતાનોએ પણ એ સમજવું જરૂરી બને છે કે અભાવના એ સમયમાં સંઘર્ષ કરીને પણ હિંમત કરી સંતાનોને પ્રગતિને પંથે લાવીને પોતે તો અભાવ અને અજ્ઞાનના અંધકારમાં જ વસવાટ કરી લીધો. દુનિયા જે રીતે સતત પ્રગતિ કરતી રહી અને એ બિચારા પાછળ ને પાછળ ધકેલાતા રહ્યા. એમને જરૂર છે થોડાક પ્રેમની, થોડી હૂંફની, થોડી સહાનુભૂતિની, થોડા વિશ્વાસની જેથી એ પોતાના કવચમાંથી બહાર નીકળી શકે. પરિવર્તનની હવાને શ્વાસમાં લઈ શકે. સંતાનોનું

આત્મીયતાભર્યું અને હૂંફભર્યું વલણ એમની વેરાન બની ગયેલી લાગણીઓને કૂણી બનાવી શકે.

માતાપિતાએ પણ પોતાના સંતાનને Quality time આપવો એટલું જ જરૂરી બની રહે છે. બાળકને જે સમયે જરૂર હોય એને સાથ આપવો, એના મનની ગેરસમજણ દૂર કરવી એ અનિવાર્ય બની રહેતું હોય છે. અગાર તે સમયે સંતાન કોઈ અન્ય પાસેથી સહાનુભૂતિના બે શબ્દો કે હૂંફભર્યો સાથ મેળવી લેશે તો પોતાનાં જ માતાપિતા પરથી વિશ્વાસ ગુમાવી બેસશે. નકારાત્મક વલણથી પોતાના સંતાનને દૂર રાખવું એ પણ એટલું જ જરૂરી છે. બાકી, બાવળ વાવીને આખ્રિકણની અપેક્ષા રાખવી જરા વધારે પડતું છે.

માટે સંતાનોના બાળપણના સમયથી શરૂઆતથી જ એનું દરેક ડગ આત્મવિશ્વાસ ભર્યું રહે, મનમાં સતત વિશ્વાસનું વાવેતર થતું રહે અને જ્યાં જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં ત્યાં પ્રેમ અને હૂંફ વરસાવાતાં રહે તો આવું જ વર્તન સંતાનો તરફથી વૃદ્ધાવસ્થામાં return with thanks થશે.

આવું થાય તો જ માતાપિતા અને સંતાનો વચ્ચેના સંબંધોનું માધ્યર્થ સમાજમાં પ્રસરી શકે.

ભાઈ-ભાઈ તેમ જ ભાઈ-બહેનોનો સંબંધ

વ્યક્તિના જન્મ સાથે અનાયાસે જ આ સંબંધ જોડાઈ જતો હોય છે. આમાં કોઈની પણ પસંદગીને અવકાશ રહેતો નથી. છતાં પણ એક જ માની કૂંઝે જન્મેલાં અને એક જ પિતાનાં સંતાન હોવાને નાતે લોહીનો સંબંધ

બની રહે છે. આ સંબંધમાં પણ લાગણીભર્યો વ્યવહાર, એકબીજા માટેનું અને એકબીજા સાથેનું સુરક્ષાકવચ જેવું બની રહેતું એક ભાવાત્મક બંધન, વિશ્વાસનું વાતાવરણ પ્રેરે તેવો સંબંધ જરૂર જ જીવનમાં માધુર્ય બની રહે છે.

મિત્ર-મિત્રનો સંબંધ

આ સંબંધ હુંમેશાં પરિચયથી કેળવાય છે. આમાં પસંદગીને અવકાશ છે. ભાયશાળી છે એ લોકો કે જેઓ એકબીજા માટે જિગરજાન મિત્રો બની રહે છે. બાકી તો તાજી મિત્રો તો અનેક મળી રહે છે. કેટલાક તકસાધુ બનીને ફાયદો ઉઠાવનાર પણ મિત્રો બની રહે છે. છતાં પણ ક્યાંક કોઈ એકાદ તો મિત્રના નામ અને ગુણને સાર્થક કરે એવો મિત્ર મળી જાય તો સંબંધમાં માધુર્ય ફેલાઈ જાય.

માલિક-નોકર, બોસ-કર્મચારીનો સંબંધ

આ એવા સંબંધો છે જેમાં વફાદારીનો ગુણ સૌપ્રથમ નંબરે આવે છે. બંનેને એકબીજાની જરૂર છે. બંને એકબીજાના પૂરક બની શકે છે. એટલે જ બંનેએ એકબીજાને સાચવી લેવાની જરૂર છે. આપણે સૌ આ સંબંધને કદી પણ ગંભીરતાથી લેતા નથી. છતાં વ્યક્તિની પ્રગતિ માટે, પોતાના વ્યક્તિત્વને ખીલવવા માટે આ સંબંધ અગત્યનો અને અનિવાર્ય બની જાય છે. માલિક અથવા તો બોસે પોતાના સહાયકો કે મદદનીશોને નબળા સંજોગોમાં આર્થિક સહાય કરવી તો જરૂરી બને છે ઉપરાંત બાળકોની શૈક્ષણિક કે વૈદકીય મદદ પણ આવકાર્ય બને છે. બદલામાં, એ જ સહાયકો

પોતાના માલિક પ્રત્યે વફાદારી બતાવવાનો કે જરૂરી મદદ કરવાનો મોકો ચૂકશે નહીં. અહીં એકબીજા પ્રત્યે સંવેદનશીલ વ્યવહાર બની રહે છે.

અન્ય સ્નેહીજનો અને જીવસૂષણી સાથેનો સંબંધ

માનવી એક સામાજિક પ્રાણી હોવાને નાતે એના સંપર્કમાં આવનાર સર્વેની સાથે કોઈ ને કોઈ ગ્રકારે સંબંધથી જોડાયેલો રહે છે. વ્યક્તિત્વના વ્યક્તિત્વને નિખારવા અનેક લોકો સહાયક બને છે. અનેક સંઘર્ષના સમયમાં મદદગાર પણ બને છે. આ સર્વે પ્રત્યે આભારની અભિવ્યક્તિ તો અનિવાર્ય બને જ છે. ઉપરાંત સ્નેહની સરવાણી પણ છવાયેલી રહેવી જોઈએ. એટલું જ નહિએ, ક્યાંક આપણી મદદ, આપણી હુંક, આપણો સ્નેહ અને માર્ગદર્શન એમને સંઘર્ષમાંથી બહાર લાવે છે ઉપરાંત એમની પણ એક પર્સનાલિટી નીખરે તો જ સંબંધમાં અને જીવનમાં માધુર્ય રેલાશો.

સૂષણિના અન્ય જીવો પણ આપણા જીવનની આસપાસ છવાયેલા હોય છે. ફક્ત મનુષ્યને છોડી આ સમસ્ત જીવસૂષણી નકારાત્મક ભાવથી બિલકુલ અજાણ રહે છે. અને એમનો સંપર્ક આપણને પણ તાણ (stress) અને ડિપ્રેશનથી બચાવી લે છે. પ્રભુ મહાવીરે પણ સર્વ જીવો પ્રત્યે મैત્રીભાવ કેળવવાનું એટલે જ કશ્યું છે. કોઈ પણ સ્વાર્થ વગર કેવળ આપવાનું શિખવનાર આ જીવો પ્રત્યે કૃતજ્ઞતાની ભાવના પણ સંબંધોમાં મીઠાશ ફેલાવશે. પ્રેમ અને ક્ષમાનો ભાવ આ જ સૂષણી આપણને

શીખવે છે. માટે જ એમના પ્રત્યે મિત્રતાનો ભાવ એ આપણું એક કર્તવ્ય બની જાય છે.

આમ આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે આજના સંબંધોમાં લોકોને એકબીજા પ્રત્યે ઢગલો અપેક્ષાઓ અને પોતાની જવાબદારી શૂન્ય બરાબર. સંબંધ કોઈ પણ હોય પરંતુ એમાં અહમ્મનો ટકરાવ હોવો જોઈએ નહીં. માત્ર દેખાડો કે બાહ્યાંભર કરવાથી સંબંધમાં મધુરતા લાવી શકાતી નથી.

આપણી સૌથી મોટી ભૂલ એ છે કે આપણે આપણી જાતને બીજાની નજરથી તોલવા-જોખવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ. (બીજાઓ શું કહેશો?) જે વ્યક્તિ સ્પર્ધા કરે છે તેના ભાગે હારવાનું જ આવે છે. એના પ્રત્યેક વર્તન-વ્યવહારમાં કેવળ દંબ જ રહે છે.

રામાયણની કથા તો સૌ જાણતા જ હોય છે. અયોધ્યામાં રામનો રાજ્યાભિષેક થવાનો હતો તેની થોડી ક્ષાળો પહેલાં જ કાંઈક એવું બની ગયું કે અયોધ્યામાં ‘રામરાજ્ય’ સ્થપાવાને બદલે ચિત્રકૂટમાં ‘રામરાજ્ય’ બની રહ્યું. અયોધ્યામાં મંથરા હતી. અને મંથરા એટલે ઈઝ્યા. પણ ચિત્રકૂટમાં કોઈ જ મંથરા ન હતી. એટલે સીતાહરણ થયું ત્યાં સુધી સુખેથી રામરાજ્ય ચાલ્યું. જો કે એમની પ્રજા પ્રકૃતિ, પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ ઉપરાંત ત્યાંના જનવાસીઓ હતા. આપણે પણ એ જ ધ્યાન રાખવાનું કે આપણી આસપાસ કોઈ મંથરા તો નથીને? નહીં તો એ જ મંથરા આપણા સંબંધોને માધુર્યમાં ફેરવતાં પહેલાં જ કડવાશથી ભરી દેશે.

આપણા જીવનમાં ઈઝ્યા અને અહંકારને કદી પણ પ્રવેશવા ન દેવાં જોઈએ. કારણ ઈઝ્યા અને અહંકાર એ એવાં કણિન છે કે આપણી ડાબે-જમણે ગોઠવાઈ જાય છે અને સંબંધોમાં કડવાશનું જેર ઉમેર્યા જ કરે છે.

સંબંધોમાં જ્યાં સુધી સ્વાર્થ, અપેક્ષા, બાધ્ય દેખાવ, આંદબર જેવાં તત્ત્વો સમાયેલાં હોય છે તો એ સંબંધો હંમેશાં હીછરા અથવા નભળા તાંત્રણાથી બંધાયેલા રહે છે. જેવી પ્રેમની મીઠાશ ઓછી થતી જાય છે કે સંબંધોથી જોડાયેલા જનો વીખરાતા જાય છે. અંતે કવિવર્ય શ્રી રવીન્દ્રનાથ ટાગોરની એક કાવ્ય પંક્તિ ‘એકલો જાને રે’ ગણગાણાવી પડે છે. એવા સંજોગોમાં પણ કોઈ એવા સ્નેહીનો સંગાથ, મિત્રનો સાથ અથવા સ્વજનનો સહેવાસ મળી રહે તો એ રણમાં મીઠી વીરરી જેવું થયું.

સંબંધોમાં સરવાળો-બાદબાકી તો થતાં જ રહે છે. આપત્તિના સમયે સંગાથ છોડી દે તો એ સંબંધોની બાદબાકી ગણી શકાય છે. પણ મહેફીલમાં સાથીની ગેરહાજરીને લીધે થતો અજંપો એ છે સંબંધનું માધુર્ય, મનની ઉદાસીનતા દૂર કરી નાખતી કોઈ સ્વજનની હાજરી એ છે સંબંધનું માધુર્ય, રડવા માટે જ્યારે કોઈનો ખભો આપણો સહજો બને એ છે સંબંધનું માધુર્ય, અને સૌથી વધુ તો આપણા કહ્યા વિના જ આપણા મનની લાગણી સમજી જાય એ છે સંબંધનું માધુર્ય.

- ૨૮/૩, સહકાર નગર,

વડાલા (વે.), મુખદી-૪૦૦ ૦૩૧.

ફોન: ૨૪૧૧ ૪૧૧૮

Life's Alphabet "Q" for Quest

* Dr. Dhiraj Chheda *

Quest as noun is search and as intransient verb it is an inquiry. This word is derived from Latin QUAERO i.e. to seek.

If one add ...ion to this word quest then it becomes another word i.e. question! The importance of asking Questions can never be over estimated as questions have led mankind from stone age to present day progress and the pertinent question for today's scenario is are we going back to stoneage?!.but I do not want to talk about any further on this word question, though I am very much obsessed with the same.

Mankind is in constant search of something or the other, times and again.. need not go into the details of the same, however. Any search, any seeking or any quest is always meaningful .. and even at the end of the day one realizes that the search was futile.. one has learnt a lesson at least!

What do we try to seek?

All of us want to be HAPPY .. yet we mistakenly, believe that happiness

will come through either material possessions, property or power etc. Such happiness could be someone else's endowments and feel lagging behind.

Same thing goes for seekers all or those who are spiritually inclined .. or so called religious people.

Most of us, wonder through out our life to obtain those elusive treasure troves at the ends of rainbow and then wonder why we do not or can not reach there.

Let us not talk about soul .. as I am not good enough at all to talk about the same. However, what we genuinely seek, search of our quest is for HAPPINESS.

That is always, without fail is inherent within us.

The creation is so beautiful, so bountiful that if you choose, you can be happy for ever .. and that alight to be our QUEST .. and ofcourse, life's CONQUEST.

ઈમી માર્ચ : આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિન નારીમુક્તિ અને નારીસંઘર્ષનો ગૌરવવંતો દિવસ

* ભરત'કુમાર' પ્રા. ટાકર *

દર વર્ષે વિશ્વભરમાં ટમી માર્યનો દિવસ 'ઇન્ટરનેશનલ વિમેન્સ ટે' તરીકે મનાવવામાં આવે છે. દુનિયામાં સૌપ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ એક સદી પહેલાં ૧૮૧૧માં ઉજવાયો હતો. તે દાખિએ આ વર્ષે આપણે ૧૧૦મો વિશ્વ નારી દિન ઉજવીશું! તે પ્રસંગે અહીં આ જાગતિક દિવસની ઐતિહાસિક તારીખ-તવારીખ, દેશમાં મહિલાઓની સ્થિતિ, સ્ત્રીપુરુષ સમાનતા, વિવિધ ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓની ભાગીદારી, મહિલાને કેન્દ્રમાં રાખી ઉજવાયેલા સમયખંડો વગેરે જેવા વિષયાંગો પર રસપ્રદ માહિતી આલેખવામાં આવી છે.

અતીતના ઓવારેથી અવગાહન

આઈ માર્યની આસપાસ દેશભરનાં પ્રસાર માધ્યમોમાં 'મહિલા દિન' સારો એવો ચર્ચાતો રહે છે. આ દિન વિષે ભારતીય મહિલાઓમાં ધીમે ધીમે જાગૃતિ વધી રહી છે. મહિલાઓની આર્થિક, રાજકીય અને સામાજિક સિદ્ધિઓની વૈચિચક ઉજવાણીનો આ એક અગત્યનો પ્રસંગ છે. સાથેસાથે તે સ્ત્રીને ઉપભોગ અને શોષણાનું સાધન ગણતા સમાજને ઢંઢોળવાની યાદ અપાવતો દિવસ પણ છે.

નર અને નારી... જીવનરથનાં બે સમાન પૈડાં છતાં પુરુષપ્રધાન સમાજમાં 'નારી'નું સ્થાન અનેક બાબતોમાં સદીઓથી બીજા કમનું રહ્યું છે. સ્ત્રી સહેવ શોષણાનો ભોગ બનતી આવી છે. ત્યારે તેની સામે ૧૮મી સદીના મધ્યથી લઈને ૨૦મી સદીના

પ્રારંભમાં સ્ત્રીઓએ જેદ્દાદ પણ જગાવી છે. ૧૮મી સદીના પચાસના દાયકામાં મહિલા સંગઠન, ચૂંટણી લડવી, સમાન અધિકાર જેવી બાબતે લડતો ચાલી, પણ સફળતા મળેલી નહીં.

પરંતુ ટમી માર્ચ, ૧૮૫૭ના ન્યુ યૉર્કની કાપડ મિલોમાં કામ કરતી મહિલા મજદૂરોએ પગાર વધારવા, કામનો સમય ઘટાડવા અને મિલનું વાતાવરણ સુધારવાની માગણી સાથે દેખાવો કર્યા. તે 'વિશ્વનું પ્રથમ મહિલા આંદોલન' ગણાય છે. તેને ભલે બળથી કચડી નખાયું, છતાં સંદર નિષ્ફળ પણ નહોંતું ગયું. સ્ત્રીઓના આ પ્રથમ સંગઠિત સંઘર્ષને જ મહિલા ચળવળો માટેની પ્રેરણા ગણી આ દિવસ 'વિશ્વ નારી દિન' તરીકે ઉજવાય છે.

'મહિલા દિન' ઉજવાણીનો પ્રારંભ

વિશ્વમાં વિધિવત્ 'મહિલા દિન' ઉજવવાનો આરંભ અમેરિકામાં થયો હતો. સોશિયાલિસ્ટ પાર્ટી આંક અમેરિકાના એલાનથી ત્યાં ૨૮મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૦૮ના મહિલાઓએ પહેલી વાર 'નેશનલ વિમેન્સ ટે' મનાવ્યો હતો. ત્યાર પછી ૧૮૧૩ સુધી ત્યાં દર વર્ષે ફેબ્રુઆરીના છેલ્લા રવિવારે આ દિન ઉજવવાની પરંપરા ચાલી. તેની સમાંતર અમેરિકામાં એક બીજો બનાવ પણ બન્યો.

શરૂમાં મહિલા દિન એક પ્રકારે મજદૂર દિન જેવો ગણાતો. ત્યાં પેન્સિલ્વેનિયા રાજ્યની કાપડ મિલોમાં પણ મહિલાઓએ અમાનુષી સ્થિતિમાં કામ કરવું પડતું હોવાથી તેનો વિરોધ નોંધાવવા નારી દિન નિમિત્તે જ હડતાળ પડેલી. એમની દિંમતને બિરદાવવા જર્મનીમાં કામદાર સ્ત્રી આંદોલનનાં કાંતિકારી નેતા કલેરા ઝેટિકેન (૧૮૫૭-૧૯૩૩)ની આગેવાની હેઠળ સામ્યવાદી સંગઠનોએ ૮મી માર્ચને 'મહિલા કામદાર દિવસ' તરીકે જાહેર કર્યો!

મહિલા દિન ઉજવણીનો વ્યાપ ધીરે ધીરે અન્ય દેશોમાં પણ વિસ્તર્યો. અમેરિકાએ 'રાષ્ટ્રીય મહિલા દિન' ઉજવ્યાના બીજા જ વર્ષે એટલે કે ૧૯૧૦માં ૮મી માર્ચે કોપનહેગન (ઝેન્માર્ક) ખાતે ૧૭ દેશોનાં મહિલા અગ્રણીઓએ 'આંતરરાષ્ટ્રીય સમાજવાદી મહિલા અધિકેશન' (ઇન્ટરનેશનલ સોશિયાલિસ્ટ વિમેન્સ કોન્ફરન્સ)ની બેઠક બોલાવી. તેમાં નારી હડ્કો માટેની લડતનો એક આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ ઉજવવાનો હરાવ કરાયો. સમાજવાદી અગ્રણી ઝેટિકેને ન્યુ યૉર્કની કાપડ મિલોના મહિલા સંઘર્ષ (૧૮૫૭)ની યાદ તાજી રાખવા ૮મી માર્ચનું સૂચન કરેલું, પણ તારીખ નક્કી ન થઈ શકી.

'ચુનો' દ્વારા સત્તાવાર ઘોષણા

તે દિવસ નિર્ધારિત થયો બીજા વર્ષ ૧૯૧૧માં અને તે વર્ષે પહેલી વાર ૧૮મી માર્ચે ઔસ્ટ્રીયા, ઝેન્માર્ક, જર્મની, સ્વિટ્જર્લેન્ડ જેવા દેશોએ ઇન્ટરનેશનલ વિમેન્સ તે ઉજવ્યો હતો. પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ (૧૯૧૪-૧૮) વખતે સમગ્ર વિશ્વની મહિલાઓએ ૮મી માર્ચ, ૧૯૧૫ના યુદ્ધવિરોધી માર્ચ - ૨૦૨૦

દેખાવો યોજ્યા. બીજી તરફ લાખો સૈનિકોની ખુલાસી પછી રશિયામાં ૧૯૧૭માં ફેલ્બુઅસ્તીના છેલ્લા રવિવારે 'રોટી અને શાંતિ'ની માગણી સાથે મહિલાઓએ હડતાળ પડી. જુલિયન કેલેન્ડર પ્રમાણે તે તારીખ રતમી ફેલ્બુઅસી હતી, પણ અન્ય દેશોમાં પ્રચલિત જ્યોર્જિયન કેલેન્ડર પ્રમાણે ટમી માર્ચનો દિવસ હતો.

આમ અનેક પ્રકારે દેશોમાં મહિલા દિન બહુધા ૮મી માર્ચ ઉજવાતો રહ્યો. છેવટે ૧૯૭૫માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંસ્થાએ 'આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા વર્ષ' અને મહિલા દશકની ઘોષણા કરી તે સાથે જ આઠમી માર્ચને સત્તાવાર રીતે 'આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ' તરીકે જાહેર કર્યો. આમ, આ દિવસ વિશ્વનાં નારી આંદોલનોના ઈતિહાસમાં અનોખું સ્થાન ધરાવે છે. તે અનેક ઐતિહાસિક સંઘર્ષોની યાદ અપાવે છે.

તેની ઉજવણીથી મહિલાઓના સમાન હડક માટેની લડત મજબૂત બની છે. સમયના પ્રવાહમાં આ ક્ષેત્રે સારી જાગૃતિ પણ આવી છે. સ્ત્રીશિક્ષણનું પ્રમાણ વધ્યું છે. ૧૫મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ના યુનોની ઘોષણા અનુસાર ખાસ મહિલાઓ માટે હવે 'UN WOMAN' નામે એક નવી સંસ્થાની પણ રચના થઈ છે, જે મહિલા સમાનતાને પ્રોત્સાહન આપત્તા તમામ કાર્યક્રમો પર નજર રાખશે.

બંધારણમાં મહિલાદિતને ગ્રાધાન્ય

મહિલા દિવસની તવારીખ ઈતિહાસ રચી જનારી સામાન્ય મહિલાઓની ગાયા છે. આ દિવસ મૂળ રૂપે સમાજમાં પુરુષો સાથે સમકક્ષ સ્થાન મેળવવા

નારીઓના સદીઓ જૂના સંઘર્ષનો ઘોતક છે. વિશ્વ નારી દિન એ હુકીકતનું પણ મહત્વ દર્શાવે છે કે વિશ્વશાંતિ અને સામાજિક પ્રગતિ જળવી રાખવા માટે મહિલાઓની સહિત ભાગીદારી, સમાનતા અને વિકાસની સાથોસાથ તેમાં એમના યોગદાનની સ્વીકૃતિ પણ જરૂરી છે.

ભારતમાં મહિલાઓની સ્થિતિમાં વીતેલાં વર્ષોમાં ઘણું પરિવર્તન આવ્યું છે. ભારતની નારીઓ આજે શિક્ષણ, રાજકારણ, પ્રસાર માધ્યમો, કલા, સંસ્કૃતિ, સેવા ક્ષેત્રો, વિજ્ઞાન, તંત્રજ્ઞાન જેવી તમામ પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈ રહી છે. આપણું બંધારણ પુરુષ અને મહિલા માટે સમાન અધિકારોની બાંધધરી આપે છે. તે મહિલા સશક્તીકરણ માટે અનેક જોગવાઈઓ ધરાવે છે. મહિલાઓના સમાનતાના અધિકાર અને તેમના તરફ બેદભાવ ન રાખવાની બાબતને ન્યાયોચિત મૂળભૂત અધિકારો તરીકે નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ છે. મહિલાઓના માનવીય અધિકારોના સંરક્ષણ અને અભિવર્ધનને ભારત હંમેશાં પ્રાધાન્ય આપતું આવ્યું છે. આપણા દેશમાં તો વેદકાળથી જ કહેવાયું છે કે જ્યાં નારી પૂજાય છે ત્યાં દેવોનો વાસ છે. ‘નારી તું નારાયણી’ રૂપે તેણીનો આદર થયો છે. તે મમતા, સમતા અને ક્ષમતા ઉપરાંત સહનશીલતા, દયા અને ક્ષમાની મૂર્તિ પણ ગણાઈ છે.

મહિલા વર્ષ સંબંધી ટિકિટો

૨૦૦૫માં આપણે ત્યાં ઘરેલું હિંસાથી મહિલાઓના રક્ષણ (પ્રોટેક્શન ઑફ વિમેન ફોમ ડેમેસ્ટિક વાયોલન્સ) માટે પ્રથમ વાર કયદો ઘડાયો છે. તો,

૧૯૯૭માં પંચાયતો-સુધરાઈઓમાં અને ૨૦૧૦માં લોક્સભા-ધારાસભાઓમાં ૩૩ ટકા મહિલા અન્યામત બેઠકો આપતા ખરડા પસાર થયા છે. લોક્સભામાં મહિલા સાંસદોની સંખ્યા આ મુજબ રહી છે...

૧૯૫૨-૨૫	૧૯૭૭-૧૯	૧૯૯૬-૪૦	૨૦૧૪-૬૧
૧૯૫૭-૨૨	૧૯૮૦-૨૮	૧૯૯૮-૪૩	૨૦૧૯-૫૬
૧૯૬૨-૩૧	૧૯૮૪-૪૩	૧૯૯૯-૪૯	
૧૯૬૭-૨૬	૧૯૮૯-૨૯	૨૦૦૪-૪૫	
૧૯૭૧-૨૧	૧૯૯૧-૩૮	૨૦૦૯-૫૯	

‘સમાનતા, વિકાસ અને શાંતિ’ના વિષય સાથે ૧૯૭૫નું વર્ષ યુનો દ્વારા ‘આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા વર્ષ’ તરીકે ઊજવાયું હતું. તે પ્રસંગે ભારતે ૧૬મી ફેબ્રુઆરીના ૨૫ પૈસા મૂલ્યની એક ખાસ ત્રિરંગી ટપાલ-ટિકિટ પણ બહાર પાડી હતી, જેની ડિઝાઇન અમદાવાદનાં શ્યામા સારાભાઈનાં ચિત્રો પરથી તૈયાર કરાઈ હતી.

તે પછી ૨૦૦૭ના આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસના અવસરે પણ ભારતે પાંચ રૂપિયાની બે અને પંદર રૂપિયાની બે એમ કુલ ચાર બહુરંગી ટપાલ-ટિકિટોનો સેટ બહાર પાડ્યો હતો. તે વર્ષ ‘સંઘર્ષથી સફળતા સુધીઃ નારીજીવનને સન્માનો’ વિષય પસંદ કરાયેલો. આ ચારે સ્ટેમ્પ્સ પર મહિલાને તેની પાલનપોષણ અને સંરક્ષણકર્તા તરફેની ભૂમિકામાં દર્શાવાઈ છે, જે પ્રસિદ્ધ ચિત્રકાર જ્યાશ્રી બર્મનનાં ચિત્રો પર આધારિત છે.

-અંજાર - કુન્ડળ

ફોન: ૦૨૮૩૬-૨૪૦૧૩૯

૦૯૪૨૭૨૨૩૧૫૦

bharat.thaker71@yahoo.com

આરો સંવાદ થોડા સમયથી બહુ જ બોલે છે

* ડૉ. મહિતાલ ગડા, મનોચિકિત્સક/ડૉ. દીપિત શાહ (ગડા), મનોચિકિત્સક તથા બાળ મનોચિકિત્સક *

કેસ સ્ટડી:

અમારા એક સ્નેહી એમના મિત્રને લઈ અમારા ક્લિનિકમાં અભિપ્રાય માટે આવ્યા. એ મિત્રના સાણાની વર્તાશૂક થોડા સમયથી બદલાઈ ગઈ હતી. વિવેકનું બોલવાનું ખૂબ જ વધી ગયું હતું. સાણા જેઠે વાતચીત કરતાં સાણાએ જણાવ્યું કે ડોક્ટર મને કાંઈ થયું નથી. હું નોર્મલ છું. હા થોડુંક બોલવાનું મારું વધી ગયું છે.

ઉંડાણમાં મનોવૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી તપાસ કરતાં (વિવેક તથા કુટુંબીજનો પાસેથી) નીચે પ્રમાણેની અગત્યની માહિતી મળી. જેથી મનોવૈજ્ઞાનિક નિદાન કરવાનું સરળ બન્યું.

વિવેક સ્વભાવે શાંત, લાગણીશીલ, વિનયી તથા પરિસ્થિતિ અને સંજોગો મુજબ યોગ્ય વાતચીત કરનાર ૨૯ વર્ષનો યુવક હતો.

છેલ્લા છઅંક મહિનાથી વિવેકનું બોલવાનું ખૂબ જ વધી ગયું હતું. ગમે તે વિષય પર કલાકો સુધી બોલતો હતો. સામેની વ્યક્તિને બોલવાની તક આપતો જ ન હતો. અજાણી વ્યક્તિ જેઠે પણ વર્ષોથી ઓળખાણ હોય એ રીતે વાત કરતો હતો. કુટુંબ, ધંધાની ગુપ્ત રાખવાની વાતો પણ બધાને કહેતો. એને પૂછવામાં આવે કે આ વાત નથી કરવાની તો શા માટે કરી? જવાબમાં એ કહેતો કે મેં સાચી વાત કરી છે કાંઈ ખોઢું નથી કહ્યું. ઘણી વખત કુટુંબીજનો ધર્મસંકટમાં મુકાઈ જતા.

વિવેકનો આત્મવિશ્વાસ ખૂબ જ વધી ગયો હતો. એને કોઈપણ કામ અશક્ય લાગતું ન હતું. આવા કામ કરવા માટે કાંઈપણ જોખમ લેવા વિવેક તૈયાર હતો જે એના સ્વભાવની વિસુદ્ધ હતું, એ કહેતો કે હું ફિલ્મી જગતની નામાંકિત વ્યક્તિઓ તથા રાજકારણીઓને ઓળખું છું અને એમની જેએ મુલાકાત ગોઠવી શકું છું.

થોડા સમય પહેલાં ધંધા માટે ખરીદી કરવા ગયેલા ત્યારે વિવેકે જરૂરતથી ત્રણ ગણો માલ ખરીદી કરેલ. ભાઈએ ના પાડી છતાં ખરીદી કરી આવ્યો. અડધોઅડધ માલ ખોટ ખાઈને વેચવો પડ્યો હતો. તાજેતરમાં ઘરમાં એક પ્રસંગની ઉજવણી માટે વિવેકે પોતાના માટે દસ મોંઘાં શર્ટ અને પેન્ટ ખરીદાં હતાં અને ઘરની બધી વ્યક્તિઓ માટે કપડાં ખરીદાં હતાં જેની કોઈ જરૂરત ન હતી. કુટુંબીજનો સાથે ચર્ચાવિચારણા કર્યા વગર છેલ્લા બે મહિનામાં પોતાની શક્તિ ન હોવા હતાં ધર્મના કાર્યોમાં માતબર રકમનું દાન જાહેર કરેલ. નજીકના સ્વજનોને પોતાના ખર્ચે જાત્રા કરવા લઈ જવાનું પણ વિવેક આયોજન કરી રહ્યો હતો. એક નજીકના સગાનો ફોન વિવેકના બનેવીને આવ્યો એટલે આ બાબતની જાણ થઈ ત્યારે કુટુંબીજનોને લાઘું કે આ વર્તાશૂક નોર્મલ નથી. બીમારીની શક્યતા છે એટલે મનોચિકિત્સકનો અભિપ્રાય લેવાનું નક્કી કર્યું હતું.

વિવેકનું સગાવહાલા તથા મિત્રોને ઘરે જવાનું પણ વધી ગયું હતું. ઘણી વખત સવારના સાત વાગે એમના ઘરે પહોંચ્યી જતો હતો તથા એમને ઉંઘમાંથી ઉઠાડતો હતો. ટ્રેન તથા બસમાં મુસાફરી કરનાર વિવેક ટેક્સીમાં ફરતો હતો તથા બેફામ પૈસા ભર્યતો હતો. ગજવામાં જેટલા પણ પૈસા હોય એ સાંજે/રાત્રે ઘરે આવે ત્યારે ઠન્ડન ગોપાલ જ હોય.

વિવેકની ઉંઘ ઓછી થઈ ગઈ હતી. રાત્રે એકાદ વાગે સૂઈ પરોછિયે પાંચેક વાગે ઉઠી જતો હતો. અને આમ છતાં શરીરમાં આખો દિવસ સ્ક્રૂતિસારી રહેતી હતી. વિવેકને થાક લાગતો ન હતો. શરીરમાં ઉર્જનો જાણો બંડાર ભર્યો હોય. ગાઈનમાં મોર્નિંગ વોકમાં બધાને સામેથી બોલાવતો હતો. રમ્ભજ ટુચ્યકાઓ સંભળાવતો હતો. ઘણી વખત પરાણે સંભળાવતો. મિત્રોને રવિવારે પોતાના ખર્ચે આગ્રહ કરીને નાસ્તો કરાવવા લઈ જતો હતો.

વિવેકને કોઈ સમજાવવા કે રોકવા ગ્રયતન કરે તો તરત જ ગુસ્સે થઈ જતો. એક વખત એક ટેક્સીવાળા જોડે નજીવી બાબતમાં જઘડો થઈ ગયો. મારામારી થઈ અને વાત પોલીસ સુધી પહોંચ્યી ગઈ. પોલીસ ચોકીમાં પણ વિવેક પોલીસની વાત સાંભળવાને બદલે પોતાની જ વાત વધારે કરતો હતો. પોતે જ સાચો છે એ સાબિત કરવાની રીત અપનાવી રહ્યો હતો. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર વિવેકના સગાવહાલાને સમજાવ્યું કે વધારે બોલવાનું, વધારે ફરવાનું, ગુસ્સો કરવો એ એક માનસિક બીમારી છે. તેમણે મનોચિકિત્સકને બતાડવાની સલાહ આપી.

નિદાન:

વિવેકના કિસ્સામાં એના વ્યક્તિત્વ કરતાં

- ૧) જરૂરતથી વધારે બોલવાનું
- ૨) વધારે પડતો આત્મવિશ્વાસ

- ૩) વધારે પડતું ફરવાનું
- ૪) વધારે પડતા પૈસા ભર્યવાના
- ૫) ઉંઘ ઓછી થવી
- ૬) વધારે પડતી માનસિક તથા શારીરિક ઉર્જા
- ૭) ચીડિયાપણું

જેવાં લક્ષણો છે એટલે વિવેકનો કેસ બાઈપોલર ડિસઓર્ડર-ઉન્માદ (મેનિયા-Mania)નો છે.

સારવાર :

પ્રથમ ઉન્માદ પ્રતિરોધક દવાઓ (Anti-Manic Medication) શરૂ કરી. ધીમે ધીમે વિવેકના ઉપરોક્ત લક્ષણો કાબૂમાં આવ્યાં. બોલવાનું ઓછું થયું, ઉંઘ નોર્મલ થઈ, ફરવાનું, પૈસા ભર્ય કરવાનું કાબૂમાં આવ્યું. ચીડિયાપણું ઓછું થયું. કુટુંબીજનોની વાતો સમજવા લાગ્યો. બે અઠવાડિયામાં નોંધપાત્ર ફરક થયો.

વિવેક નોર્મલ થયા બાદ કાઉન્સેલિંગ તથા મનોવિશ્લેષણની પદ્ધતિ દ્વારા સારવાર આપી ખામીયુક્ત વ્યક્તિત્વમાં ફેરફાર થયો.

ઉન્માદ-મેનિયા (Mania) :

૧૦૦ વર્ષ પહેલાં પ્રો. કેપલિને ઉન્માદ (મેનિયા)ની બીમારીનાં લક્ષણોનું સંવિસ્તર વર્ણન કર્યું હતું. જેમાં વધારે પડતું બોલવાનું, વધારે પડતો આત્મવિશ્વાસ, દર્ષોદ્લાસ મહત્વનાં લક્ષણો હતાં.

૩૦મી માર્ચનો દિવસ વિશ્વમાં બાઈપોલર ડિસઓર્ડર તરીકે મનાવાય છે (World Bipolar Disorder Day). આ દિવસે જનહિતના કાર્યક્રમોમાં બાઈપોલર ડિસઓર્ડર વિષે જનજગૃતિના કાર્યક્રમોને પ્રાધાન્ય અપાય છે.

(કમશ)

સાહિત્ય-અમૃત

* આલેખન : ચંદ્રકાન્ત નંદુ *

સાહિત્યની ઉત્તમ કૃતિઓના અંશો, કૃતિના આલેખનમાં પ્રવાહિત જગવાઈ રહે એ હેતુથી
ટિપ્પણીઓ સાથે આપવામાં આવેલ છે.

પુસ્તક	: દેવોની ઘાટી
લેખક	: ભોળાભાઈ પટેલ
પ્રકાશક	: આર. આર. શેઠની કંપની - મુંબઈ/અમદાવાદ
પ્રકાશન વર્ષ	: ૧૯૯૩ (બીજી આવૃત્તિ) - [૧૯૯૮ (ગ્રથમ આવૃત્તિ)]

કેરાલાનાં બેક વોટર્સ - અનુપમ સૌંદર્ય છે આ બેક વોટર્સનું. એનાં શાંત પાણીમાં નારિયેળીનાં સેંકડો વૃદ્ધોનું પ્રતિબિંબ કુદરતની એક અપૂર્વ કૃતિનું સર્જન કરે છે. અહીંની નિસ્તબ્ધતા મનના એ અતાલ ઊંડાણોમાં લઈ જાય છે જ્યાં અસ્તિત્વ ઓગળી જાય છે. આ પરમ શૂન્યતાની અનુભૂતિ તો શબ્દાતીત છે.

ચાલો મંદિરોના વિશ્વમાંથી વિદાય લઈ હવે કવીલોન જશું. મન હવે અધીર છે કવીલોન જવા. બપોરની બેદક પૂરી થઈ અને સવારી ઊપરી કવીલોન. આપણો કવીલોન કહીએ તો કોઈ ન સમજે. આપણું કવીલોન એટલે અહીંનું કોલલમ્બ.

બાઈન હિલ પાસેથી જ બસ પસાર થઈ. બસ વરકલા થઈને આગળ નીકળી. મન તો થયું વરકલા ઊતરી પડવાનું પણ અત્યારે કવીલોન-કોલલમ્બ પહોંચવું હતું. ત્રિવેન્દ્રમથી કોલલમ્બનું અંતર સિતેર કિલોમીટર. નગરની સીમા પાર કરી કે શરૂ થયો રમણીય માર્ગ. બસ ઝડપભેર આ માર્ગની રમણીયતાને પાછળ મૂક્તાં આગળ પ્રયાણ કરે છે. પસાર થતી આ ચિત્રપણીની ચિત્રાત્મકતા લેખકના શબ્દોમાં....

બંધુર સરકની બંને બાજુ જોયા જ કરીએ.
હરિયાળી તો ખરી, પણ સરકની આસપાસની
ખુલ્લી જમીનની માટી લાલ. રવિ ઠાકુરના શબ્દો
અને પેલી 'રંગા માટિર પથ'વાળી કવિતા યાદ
આવે. શાંતિનિકેતનની પાસેથી નજીકનાં ગામોમાં
જતો પથ આવો લાલ માટીવાળો છે. અહીં પણ
એવો પથ. હવે ઉપર ડામરની સુંવાળી સરક. પણ

એ લાલ રંગથી આખો લેન્ડસ્કેપ ખીલી ઉઠે છે.
પાછી લીલી ટેકરીઓ આવે, ગીય નારિકેલ ઉધાન
આવે, કદલીવન આવે. એની વચ્ચે વિલાયતી-એટલે
કે મંગ્લોરી નળિયાંવાળાં ઘર આવે.

પણ ખરી વાત તો 'મૌસમ બહુત અચ્છા.'
નવેમ્બરનો તહો હતો, આજ આકાશ ખુલ્લું હતું.
ઠંડો પવન ફરફર કરતો આપણા કેશ સાથે રમ્યા

કરે. ગમે. બસ જેમ જેમ આગળ વધતી જાય, તેમ લાગે કે જાણો સૌંદર્યની એક પણી ખૂલતી જ જાય

છે, ખૂલતી જ જાય છે. પવન ને તડકો પ્રસન્ન મિજાજથી તેમાં સાથ આપે.

આ પવન અને તડકાની ગૂકૃતેગૂ સાંભળવા કાન સાબદા થઈ ગયા. લેખકને થયું અહીં જ ઉતરી જઈએ. સમુદ્ર પરથી આવતો મસ્ત પવન બોલાવી રહ્યો હતો. કેવો કામ્ય છે આ પવન! બસ તો ઝડપબેર ઘપતી રહ્યી. બે કલાકે ક્વીલોન પહુંચ્યા, લેખક કહે છે :

અજાણ્યા નગરની સડક પર ઊતરવાનો એક રોમાંચ હોય છે. થોડો અપરિચિતતાનો, થોડો અનિશ્ચિતતાનો, થોડો ભયનો ભાવ એમાં ભળતાં વિશિષ્ટ અનુભવ બની રહે છે.

નગરને પછગત કરવાનો અવસર મળ્યો. સાફ્ટસ્થૂથરું નગર. દરિયાકંઠાનાં શહેરોનું એક જુદું ટેમ્પરામેન્ટ હોય છે. મુંબઈ જેવા કોલાહલમય મહાનગરની વાત નથી. પણ અહીં બધું શાંત શાંત લાગે.

લેખક ક્વીલોન - કોલ્લમની ભૂમિ પર છે. આ જૂનું નગર કોઈ નાનકડા રજવાડાની રાજધાની હતું. આ નગરના નામ પરથી મલયાલી વર્ષ-કોલ્લમ વર્ષ શરૂ થાય છે. અત્યારે (૧૯૯૮માં) ૧૧૬૪મું કોલ્લમ વર્ષ ચાલે છે. આ નગર તો ઘણું જૂનું છે. મલબારકંઠાનું આ પ્રાચીન બંદર. આ બંદરેથી ફિનિશિયનો, ગ્રીકો અને રોમનો સાથે વેપાર ચાલતો. અને આરબોનો તો આ બંદરેથી ધમધોકાર વેપાર ચાલતો. આ મલબારકંઠાના બંદરે ચીનાઓ પણ ઘણા હતા.

અહીં આ બેક વોટર્સના છેડે આવી પહુંચ્યા. સામે કિનારે એડવેન્ચર કલબ. ત્યાં રિક્ષા માર્ગ ગયા. આમ તો સામે કિનારે જ છે એડવેન્ચર કલબ પણ રિક્ષા તો ઘણું ફરીને પહુંચ્યે છે, કારણ કે અહીં દૂર દૂર સુધી પાણીના પણા (બેક વોટર્સ) પ્રવેશી ગયા છે. અહીની સ્થાનિક ભાષામાં ક્વીલોનના આ બેક વોટર્સના વિસ્તારને ‘અષ્ટમુડી કાયલ’ કહે છે - આઠ ખૂણાવાળું સરોવર. એનો એક છેડો સમુદ્રને મળે. નાનીશી લોંચમાં બેસી અમે નીકળ્યા. લોંચ પુલ નીચેથી પસાર થઈ. આ જળવિસ્તારના સૌંદર્યને લેખકની કલમ વણાવે છે :

પણી જોયું તો દૂર સુધી બે સાંકડા કિનારા વચ્ચે જળનો વિસ્તાર. કિનારા પર અને અંદર દૂર સુધી નારિયેળીના વન. હું વન શબ્દ સાભિપ્રાય વાપરું છું. આવું તો ક્યાંય જોયું નથી. એ વનમાં નાની નાની વસતીઓ આવે. અમે જાણો ચહુલપહુલભર્યા નગરથી દૂર કોઈ માયાવી દીપોની દુનિયામાં સરી ગયા. સાથીને એક ગીતની લીટી યાદ આવી ગઈ - ‘પાર બસત હૈ દેશ સુન્હેરા.’

આ પાર પણ સુંદર જ છે. પાણી કિનારે જૂકેલ નારિયેળીથી આખો વિસ્તાર ચિત્રાત્મક લાગે છે. લોંચ અમારી અષ્ટમુડી કાયલ - ના આઠ ખૂણામાંથી કેટલાક ખૂણો જઈ પાછી ફરી બીજે ખૂણો જતી. વર્ચે એક બાજુથી બીજી પોન્ટિંગવાળી નાની હોડીઓની આવનજીવન.

લોચમાંથી કઠિ કઠિ વસેલા લોકોની પ્રવૃત્તિઓનું અવલોકન કરતાં લેખક કહે છે :

જળ કઠિના ભૂમિવિસ્તારની વસતી ઉધમરત હોય. નારિયેળનાં છોતરાંમાંથી કાથી બનાવવાનો ભારે ગૃહઉદ્ઘોગ ચાલે છે, લોચમાં બેઠાં બેઠાં જોઈ શકાય - ક્યાંક નારિયેળનાં છોતરાં ભીનાં કરાય છે. ક્યાંક કુટાય છે, ક્યાંક રેખા વણાય છે. અંગેજમાં 'કોઈર વર્ક' - કાથીકામ કહે છે. અમને લોચમાં જોઈ નાનાં બાળકો કઠિ ઊભાં ઊભાં અભિવાદન માટે હૃથ હલાવે, અમે હૃથ

હલાવી જવાબ વાળીએ. ક્યાંક મુખ કન્યાઓ કામ કરતાં કરતાં જોતી ઊભી રહી જાય.

સાંજ પડવા સુધી લોચમાં આ રમ્ય પ્રદેશમાં શાંત જળમાં ધૂમ્યા કર્યું. આંખમાં લીલો રંગ આંજી લીધો છે. આ જળમાર્ગ દૂર દૂરના વિસ્તારો સુધી લઈ જાય, ઉત્તરમાં છેક એલેપ્પી-આલપુષા સુધી. શ્રીનગરની જેમ એ પણ ભારતનું વેનિસ કહેવાય છે. ત્યાં તો ધણા જળરસ્તા છે.

હવે સૂર્યાસ્ત થવામાં હતો. સૌ કઠિ આવી પહુંંચ્યા. જળ વિસ્તાર પરથી પાણા ભૂમિ પર. મલયાલમ ભાષાની પેલી કહેવત યાદ આવે છે -

'કોલ્લમ્ કંડાલ ઈલ્લમ્ વેના'

જે કોલ્લમ્ જુએ છે એને પછી ઘેર જવાનું મન નથી થતું. ખરેખર, ઘર અને ગામ બધું જ ભૂલી જવાયું હતું. ત્રિવેન્દ્રમ્ જતી બસમાં બેઠા, બસ અંધારામાં સરી જતી હતી પણ મન જાણે કહેતું હતું; હજુ જાણે વિસ્તરેલા જળપટ પર સરી જતી લોચમાં જ સવાર છે સૌ. ચૌંદ્યનો પણ આ કેવો નશો છે! ઝટ ઉત્તરતો જ નથી. ઉતારે આવી ગયા અને.....

બહુરથી આવી ચાવીથી જેવું રૂમનું બારણું ખોલ્યું કે જોયું તો ચાંદની મારી પથારીની એક કોરે સૂઈ ગઈ છે. ચાંપ પર હૃથ ગયો, પણ દબાવ ન થયો. ચંપાનાં પાંડાંમાંથી ગળાઈને આવતી

ચાંદનીની એ રમ્ય આકૃતિ જોતો રહી ગયો. બીજી પણ ચાંપનું કટ થવું અને ચાંદનીનું અદશ્ય બનવું એકસાથે બની ગયું. અફ્સોસ તો ધણો થયો પણ....

અને હવે ધોધમાર વરસાદ વરસી રહ્યો છે. કેરળ એટલે પાણીનો પ્રદેશ. પાણીની અહીં વિપુલતા છે. દરિયાનું પાણી દિનરાત કેરળનું પ્રક્ષાલન કરે છે તો વરસાદનું પૂછવું જ શું? મેઘ ક્યારેય પણ અહીં ગાંડો થઈ જાય. લેખક કહે છે:

થાય છે કે અહીંના દરિયાની વાત હવે પૂરી કરી લઈ. પરંતુ દરિયાની વાત કદ્દી પૂરી થતી નથી. એની વાત ચાલ્યા કરે. દરિયો નજર સામેથી હટી

જાય, પણ કાનોમાં રણાણાંતો રહે. પછી એ દરિયો આપણામાં બેઠે ઉતરી જાય, હિલ્લોળાયા કરે.

થુંબાના દરિયા કિનારે આવેલી છે ‘ધી ઈંટરનેશનલ સ્કૂલ ઓફ ડ્રાવિડિયન લિંગ્વિસ્ટિક્સ’ સંસ્થા. સાંચે ભાષાવિજ્ઞાનની આ સંસ્થાએ સૌને નિમંત્યા છે.

થુંબા. ભારત સરકારનો અવકાશમાં રોકેટ મોકલવાનો કાર્યક્રમ અહીં થુંબાના દરિયાતેથી થાય છે. દરિયો નજીકમાં જ હતો. સાથે કવિ-નિર્દેશક અચ્યાપ્યા પણિશુકર છે. એમને કદ્દું દરિયા કિનારે તો જવું જોઈએ. આ તો કવિ! ના પઢે જ શાના? લેખક લખે છે:

થુંબાનો ખુલ્લો સાગરતટ જોઈ મનમાં પણ એક મોકળાશનો જાણો અનુભવ થયો. સામે ખુલ્લો સાગર, ઉપર ખુલ્લું આકાશ, દરિયાકાંઠાની લાલાશ પડતી રેતી, રેતીની કોરે નાણીયેરીનાં ઝુંડ, ઝુંડ વચ્ચે નાની નાની ઝૂંપુંઠીઓ અને હોડીઓ. આ હોડી માણસની આદિમ અને અદ્ભુત શોધ છે. વિરાટ સાગર, એને કંઈ આ નાનકડી હોડી-કંઈ કેટલીય કલ્પના કરાય.

અને કલ્પના કેમ ના થાય? વેળા પણ સૂર્યાસ્તની. આકાશમાં લાલ આભા પથરાઈ હતી. દૂર સાગર ઉપર વાદળ હતાં, પણ તે સાગરનો રંગ ધરાવતાં હતાં. કિનારો જરા

વધારે પડતો ટણતો. સૌ પ્રસન્ન. ભાષાંતર અને ભાષાવિજ્ઞાનની ચર્ચા ભુલાઈ ગઈ અને સૌ દરિયાનાં જળ સુધી પહોંચી કયાં. ભરતીની વેળા હતી. તેંચાં મોજાંની પ્રચંડ ફેનિલ યાળ જોઈ રહી જવાય; પણ નજીક આવતાં જ તે ફીણ ફીણ બની પગ આગળ પથરાઈ જાય.

સાગર એમને ભીજવી જવા આતુર હતો, અમે ભીજાયાં. આ કંડો ભવ્ય છે અને ઐકાંતિક છે. અહીં સહેલાણીઓ બહુ આવતા નથી. પાછા વળવાનું મન થાય નહિ, પણ શું થાય! ધીરે ધીરે સૂરજ જળને અડક્યો અને દૂબી ગયો. લીલા દરિયાકાંઠા પરના આકાશમાં લાલિમા પથરાઈ રહી.

અહીંથી પાછા વળતાં આપણા વૈજ્ઞાનિક વિક્રમ સારાભાઈ સ્મૃતિપટ પર આવ્યા. અહીં થુંબામાં જ એમનું અવસાન થયેલું. બાઈન હિલ પહોંચ્યા ત્યારે વીજળી ગાયબ હતી.

રમનું બારણું ખોલ્યું તો બારીમાંથી પ્રવેશેલી ચાંદની પથારીની એક કોરે જોઈ...

હવે પછી: અચ્યાપ્યા લઈ ચાલ્યા વેલીમાં

ફોન: ૯૩૨૩૫ ૪૧૩૫૧

ગ્રંથિલઘર

* સંપાદક: વિશન નાગડા *

મિઠા,

કાને-મંતર વિગરજેં કચ્છી શબ્દેંજા મંતર ભાગંધે
ભાગંધે પાં ‘રણ’ જુ ગાલ કિઈ, અજ હાણે “રજ” તે
પુગા અઈયું.

(૧) રજ: સ્ત્રી રજ, ધૂળ. (f) Dust
(વાક્ય) અસીં ત ખેડૂ માડું ઉલથે ઘરેં અચોં તોર
રજ સેં ડટ્યા ઘા વો.

(૨) રટ: સ્ત્રી. રટ, લગની (f) perseverance
(વાક્ય) બાઈકી પાલીટાણા જુ જાત્રા કરેજુ રટ
લગી આય

(૩) રટણ: સ્ત્રી રટ, આગ્રહ, દઠ (f) obstinacy
(વાક્ય) છોરી ઉગે વટા ફેડે જુ રટ લગાઈ વિદી
આય

(૪) રટણઃ પું. રટણ (m) repetition
(વાક્ય) ‘ભગતએ મનમેં ભગવાન જો રટણ ચાલુ
જ ઘોવે.

પનપટી

પાં ઈગીયા ‘રત’ જુ ગાલ કે વારા અઈયું “રત”
મથે કચ્છીમેં મહામૂલી ચોવક આય “રત ઠિકરમેં તપે”
(લોહી પાત્રમાં જ તાપે) જેંઝે ભાવાર્થ આય ક માડું
પિંઢજે કુળ-યશ પ્રત્યે ખેંચાજે (લાગણીને લોહી જોએ
સંબંધ હોય).

બ ભા વિદે પણ જેર હિકે ભાકે ખબર પે જ બ્યો
દયા દુખી આપ તોર ઉનજો પેટ જરૂર બરે. (લોહીની
સગાઈ હોય તે કોઈપણ સંજોગોમાં રહેવાની જ)
ભલેં તર્દે મિલોં તા !

- વિશન

‘રદ્દ’

હમને મહેમાનોં કા સ્વાગત કિયા ફૂલ બરસાતે હુઅે,
વે બડે ખુશ થે મુસ્કુરાતે હુઅે।
લેકિન.....

જમીં પર ગિરતી ઉન કલિયોં સે કિસીને ન પૂછા !
કહીં આપકો ચોટ તો નહીં લગી ?

-પ્રવીણ ગોગરી-‘પ્રેમ’

ફો. : ૨૮૮૫૩૪૫૮

વસંતનું આગમન

આવી વસંત, આવી વસંત, આવ્યો ફાગણ ને આવી વસંત.

વાડીએ વાડીએ આવી વસંત,
ડાળીએ ડાળીએ આવી વસંત.
કૂલે કૂલે આવી વસંત,
પાંદે પાંદે આવી વસંત.

સરિતા ને સરવર પર આવી વસંત,
છોડવા ને તરુવર પર આવી વસંત.
કોયલ-કલશોરે આવી વસંત,
અંબાના મોરે આવી વસંત.

વન-ઉપવનમાં આવી વસંત,
શીતળ પવનમાં આવી વસંત.
દિવસે ને રાત્રે ઘવાઈ વસંત,
કામદેવ-બાળે ઘવાઈ વસંત.
તનમાં નવચેતન લાવી વસંત,
મનમાં નવયૌવન લાવી વસંત.

કુદરતના કણુકણમાં આવી વસંત,
કામનીનાં કામણમાં આવી વસંત.
રૂડી-રળિયામણી આવી વસંત,
સુંદર-સોહામણી આવી વસંત.
માત્ર બે મહિના આવે વસંત, યાદ બાર મહિના આવે વસંત.
- અરવિંદ કરસનદાસ રૂખાણા
022 3848808

કર્મનો કોચકો

હુસતાં-રમતાં જીવન મધુરાં જીવતાં
અજાણતાં કરી નાખ્યાં પાપ અનંતા
સમજ વિના કર્મ નિકાયીત બાંધ્યાં
ધરબી કલેશ મનમાં રાખ્યા
અલડતા થકી મેં થોક બાંધ્યાં
વાતાઓ બનાવી લોકને ઠગયા
કર્મનો કોચકો છે અલબેલો
સમજ કાંઈ તો લાગે તાણો
મુજમાં છે ઘણી અશાનતા
સમજ આણી લાધું સભાનતા.

-દીના વીરેશ સંગોઈ
ગામ: કપાયા-માટુંગા
મો. ૯૮૧૯૭૭૯૫૧૭૦

નારી

નારી તો છે કરુણાધારી
દિલમાં શાંતિ ધરનારી
પોતે દુઃખો સહન કરી
સુખ બીજાને આપનારી
નિજ નાથની આજ્ઞા સદા
શિરોમાન્ય એ કરનારી
પાણ સહે ના ખોટો સંતાપ
ત્યારે વાધુણ બની જનારી
'લઘુગાવિંદ' સંકટ વેળા
પતિને પ્રેરણા દેનારી.

- 'લઘુગાવિંદ'

પાછા કદી ફરવું નથી
સાગરમાં તરવું નથી
આભલામાં ઊડવું નથી.
ધરા પર રહેવું ઉમંગે
શેખચલ્લી બનવું નથી.
ગુમાને ચે કોઈ સંગે
વાદવિવાદે સરવું નથી.
અન્ય સાથે જઘામાં
દુઃખી થવા પડવું નથી.
'લઘુગોવિંદ' ધર્મ રાહથી
પાછા કદી ફરવું નથી.

- 'લઘુગાવિંદ'

માનવ કેમ ભૂલી જાય છે
અહંકારમાં મસ્ત બનીને
માનવ કેમ ભૂલી જાય છે.
અંધારાના આંચળા હેઠળ
મૂલ્ય પ્રકાશનું થાય છે.
સર્પો સંગે રહેતા ચંદનના
જગમાં ગુણ ગવાય છે.
દુર્જનોના દોષો દૂર કરીને
સજજન થઈ જવાય છે.
ક્રીચને સંગ-સુખ અર્પી
ક્રીતિં તો કમળ કમાય છે.
કાંટાને સ્વજન બનાવી
અંતરે ગુલાબ હરખાય છે
પાનખરના કાર્ય થકી તો
વસંત ઋતુ વખણાય છે.
'લઘુગોવિંદ' દુઃખના તુંગરે
સુખની કિંમત અંકાય છે.

- 'લઘુગાવિંદ'

કાવ-ચોખરો

- ડૉ. વિશન નાગડા.

નિપોટો

જિયણું પલ પલ આય નિપોટો,
મથા મોતજો હાય! નિપોટો.

સરકસરાયું સંજોગેંજો,
બિલી બિલી રૂરાય, નિપોટો
કુછી ન સગબો, સમજેતો ઈ,
તાંય વિઠો ગાલાય, નિપોટો.
ઓહો ઓડો, અચી અચીને,
ગોત ગુરેજા ગાય નિપોટો.
અભિયું મીંચી ધોંકું કઠ મ,
નેર નિઢીમેં આય નિપોટો.

સરકસરાયું-સરકે એડી ંંઢ,
ગાલાય-ગાલ્યું કરાય, ગુરેજા-મદદ કે જા

માડુ જેડો માડુ

માડુ જેડો માડુ પાંજે અંધર વો-સે કિડાં વેઓ?
નિંદો નિંદો પાણ ધિલ નાલેજો મિંધર વો-સે કિડાં વેઓ?
સુખજા ઈ પાણ ઓખા ભાસેં, એડ્યું દુખજ્યું રાતું વ્યું,
વાટ સજ પાં ભેરો હલ્લંઘલ ચંધર વો-સે કિડાં વેઓ?
બારસાંખ તાં ઉજ અનાં એં, કમાડુ-કડિયું કાયમ એં
વાટ રાત-ઈ નેરીંઘલ ઉ, ઊંભર વો-સે કિડાં વેઓ?
હથમેં બર ને હિંમત હૂંધે, દુખ ડરણાં અજ ડાઢા એં,
જેણાજો ઉ કાલ જિયાણમેં, જંધર વો-સે કિડાં વેઓ?
માર્યું તા પાં હૂંદ્યું હુલેસા, સંબંધેંજુ હોડીકે,
હથમેં પાંજે લાગણીયેંજો લંગર વો-સે કિડાં વેઓ?
ડાઢા-ઓખા, મુઝેલ, કઠિન

માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો!

ઓક્સિજનજુ ટાંકી હૂંધે, માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો,
જ્યાણું કિતરો ભાડી હૂંધે, માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો.
અમરત ઈનજે હથમેં વો, પાણ પીવે ઈનકે આયો ન?
જીવન જેડો સાકી હૂંધે, માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો.
રેશનિંગજે ઘાસલેટજો, કોટા ખુટુંધે કિતરી વાર?
હિતરી બાર ધરાકી હૂંધે, માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો.
પુછો કુરો ઘો ઓછો ઈનકે, મુંબઈ જેડે મુંબઈમેં,
વા, પાણો, ખોરકી હૂંધે, માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો.
ભડી ભડી તાં રોજ રમ્યો તે, છટકી વ્યો તે મિણી વટા,
અજ પણ ઉ ચાલાકી હૂંધે, માડુ છેલા શ્વાસ ખાણો તો.
ભડી ભડી - હુતુતુ

અસાંકે આં વટા ધિલભર!

અસાંકે આં વટા ધિલભર ખપેતો ધિલ જરા આંજો,
જિડાં પાણ એં વિનો ધિલભર સિરો વે હિન ભરા આંજો.
રખો ધા એં ન ધુનિયાંજો, ભની વેબો અસીં ઓગન,
જેડે છિલ કાજુંધો હિન પાર અભિયેંજો તરા આંજો.
ન ચોરીએં, નુકો જટબો, હથોહથ આં વટા જિનબો,
રખોતા ધિલ કિટે ધિલભર, વતાયો તાં ખરા! આંજો.
ભનીને એં વહર કારા, વિનો તા સે કિડાં વિનેંધા?
ઉભા રોખો જલી રસ્તો, ભનીને આધરા, આંજો.
કલા નેર્યો ઈ કુધરતજુ, બિલેંજા પાણ વુંદું રુંગા,
ઠરીને કુલ મથે, સ્વાગત કરે તી સાધરા, આંજો.
વડર-વાદળા, આધરા-આધા! (નક્ષત્ર),
સાધરા-સાધર, હવામેં રેલો બેજ.

**શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ આયોજિત
ભાતુશ્રી લક્ષ્મીબેન હૃદ્દી નરશી ગાલા (કુમાર)**
**પ્રાયોજિત
બિન્દાસ બોલ (વક્તૃત્વ સ્પર્ધા)**

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ આયોજિત વક્તૃત્વ સ્પર્ધા છેલ્લાં ૩૨ વર્ષથી યોજાતી રટમી સ્પર્ધા. વિચારોની પાકટા, મૌલિકતા અને બુલંદીને વ્યક્ત કરવા સારી વાક્યાટક હોવી જરૂરી છે....

સમાજને નાના તેમ જ મોટી વયના સારા અને સબળ વક્તાઓ મળે એ હેતુથી આ સ્પર્ધાનું આયોજન કરેલ છે. જેમાં વય પ્રમાણે ગ્રુપ પ્રમાણે વિષય નીચે મુજબ.

Group A : For All

- ૧) જીવન અને ધર્મનો માર્ગ-ભાવથી કે ક્રિયાથી?
- ૨) યોજ્યતાને પ્રાધાન્ય એ જ રાખ્યની ઉન્નતિનો માર્ગ
- ૩) ક.વિ.ઓ. સમાજનાં હાલનાં નાણાકીય સમીકરણ
- ૪) શું આપણે સુખી/સુમેળભર્યા લભજીવન માટે પ્રશ્નક્ષિત છીએ?
- ૫) ઓનલાઈન ખરીદી VS પરંપરાગત ખરીદી-ગ્રાહકની દ્રષ્ટિએ

Group B : (1-1-99 to 31-12-2003)

- ૧) હું ગ્રેટા થનબર્ગ
- ૨) ઉચ્ચ શિક્ષણ દેશમાં કે વિદેશમાં?
- ૩) ૫ વર્ષ પછીનું સામાજિક જીવન
- ૪) મને ભાન્ડેડ વસ્તુઓ જ પસંદ છે.
- ૫) મારા જીવનમાં તંદુરસ્તીનું મહાત્વ

Group C : (1-1-2004 to 31-12-2008)

- ૧) પ્લાસ્ટિક વિનાની મારી દુનિયા
- ૨) ભાણતર કે ઈતર પ્રવૃત્તિઓ : હું ક્યાં ધ્યાન આપું?

- ૩) ભારતનું અંતરિક્ષ અભિયાન
- ૪) શું આધુનિક ઉપકરણો આપણને સ્માર્ટ બનાવે છે?
- ૫) મહાવરાથી યોગ્યતા કેળવાય

Group D : (1-1-2009 to 31-12-2013)

- ૧) મારાં માતાપિતા સાથેની આનંદમય પળ
- ૨) સ્વર્ચ ભારત અભિયાનમાં મારો ફાળો
- ૩) મારી સુપરસ્ટાર સાથેની મુલાકાત
- ૪) ગૃહ શિક્ષણ પદ્ધતિ VS શાળાકીય શિક્ષણ પદ્ધતિ
- ૫) આરોગ્ય એ જ ઉત્તમ સુખ

Group E : (1-1-2014+++)

- ૧) સ્માર્ટ ફોન મારું આધુનિક ખેલનું મેદાન
- ૨) મને ગમતી વાર્તા
- ૩) મારું પ્રિય પાત્ર (વેશભૂષા સાથે)
- ૪) એ દિવસે હું મારા ઘરનો બોસ હતો
- ૫) મારો પ્રિય ટી.વી. કાર્બકમ

આ સ્પર્ધાના પ્રથમ રાઉન્ડનું આયોજન ડિસેમ્બર-જાન્યુઆરી માસમાં સેવા સમાજ ઊભિવલી, થાણા, મુલુડ, ઘાટકોપર, બોરીવલી અને સાંગલી એરિયાની સ્થાનિક સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવેલ જેમાં કુલ ૧૨૦ જેટલા સ્પર્ધકની એન્ટ્રી આવેલ. સેમી ફાઇનલ રાઉન્ડ તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ માટુંગા બોર્ડિંગ ખાતે યોજવામાં આવેલ જેમાં ૫૦ સ્પર્ધકોની પસંદગી થયેલ.

મહિનાઓની તડમાર તૈયારી, વક્તાઓની ન થંબેલી રફતાર, શ્રોતાઓનો અવિચણ સહકાર, આયોજકો અને પ્રાયોજકોના teamworkથી

રવિવાર તા. ૧૬ જાન્યુઆરી ૨૦૨૦ના
ઉપરોક્ત સ્પર્ધાનો ફાઈનલ રાઉન્ડ રૂઈયા કોલેજ
ઓડિટોરિયમ માટુંગામાં ૩૦૦ શ્રોતાઓની
હાજરીમાં યોજાયો હતો. ફાઈનલમાં ૨૪
સ્પર્ધકોમાંથી વિજેતાઓનાં નામ નીચે મુજબ.

ગ્રુપ “D”

- (૧) શ્રેયા દીપિં હસમુખ સંગોઈ-પત્રી/ઠોંબિવલી
- (૨) દિવ્ય હુસ્તી સમીર ગડા-મોટા રતાડિયા/ઘાટકોપર
- (૩) વંશ જ્યશ્રી નીલેશ ગાલા-દેવપુર/ઠોંબિવલી

ગ્રુપ “C”

- (૧) નિધિ કિંજલ રાજુવ માર્દ-હાલાપુર/સાંગલી
- (૨) માણી ચૈતાલી અમીન ફરિયા-બિંડા/સેન્ટહસ્ટર્ટ રોડ
- (૩) મોઝીક અદ્યા વૈભવ ગાલા-દેશલપુર/અંધેરી

ગ્રુપ “B”

- (૧) નિષ્ઠા નેહા રાજેન ગડા-મંજલ રેલડિયા/માટુંગા
- (૨) વિધિ રૂપલ રાજેશ ગડા-લાયજા/થાણા
- (૩) મેહા છાયા શિરીષ કેનિયા-બારોઈ/દહિસર

ગ્રુપ “A”

- (૧) ટીના રાજેશ છેડા-હાલાપુર/સાંગલી
- (૨) હર્ષી પરાગ શાહુ-સાહાઉ/બોરીવલી
- (૩) રિદ્ધિ નૂતન રમેશ ગંગર-નવાવાસ/થાણા

શ્રોતાઓ દ્વારા પસંદગી પામેલ

ગ્રુપ “D” વંશ જ્યશ્રી નીલેશ ગાલા-દેવપુર/ઠોંબિવલી

ગ્રુપ “C” નિધિ કિંજલ રાજુવ માર્દ-હાલાપુર/સાંગલી

ગ્રુપ “B” વિધિ રૂપલ રાજેશ ગડા-લાયજા/થાણા

ગ્રુપ “A” જાગૃતિ જીનેશ સાવલા-બેરાજા/થાણા

દરેક વિજેતાઓને ખૂબ ખૂબ અભિનંદન

રટમા વર્ષના ભવ્ય આયોજનમાં સાથસહકાર

આપનાર સૌનો શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ

આભાર માને છે

● સ્પર્ધાનાં પ્રાયોજક માતુશ્રી લક્ષ્મીબેન હરશી નરશી
(કુમરા) પરિવારજનોનો

શ્રી હીરજી ભોજરાજ એન્ડ સન્સ, ક.વિ.ઓ. જૈન
અાત્રાલય (માટુંગા બોર્ડિંગ)નો,

● પોતાના પરિસરમાં સ્થાનિક રાઉન્ડનું આયોજન કરનાર શ્રી ઠોંબિવલી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ, શ્રી થાણા કચ્છી જૈન સેવા સમાજ, શ્રી ઘાટકોપર કચ્છી જૈન શેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ, શ્રી મુલું ક.વિ. ઓ. સમાજ, શ્રી ક.વિ.ઓ. જૈન મહાજન બોરીવલી, શ્રી સાંગલી કચ્છી જૈન સેવા સમાજનો,

● પ્રથમ અને સેમી ફાઈનલમાં પોતાના સમય આપનાર સંચાલન કરનાર શ્રીમતી લોપા ધરોડ (પત્રી) મીતલ સાલિયા (ગોધરા) અને નિર્ણાયકોનો,

● ફાઈનલમાં નિર્ણાયક પદ શોભાવનાર શ્રીમતી શેફાલી વૈભવ પોલડિયા (તલવાણા) અને શ્રી નવીન કરમશી દેઢિયા (કપાયા)નો.

● કાર્યક્રમનું સંચાલન કરનાર શ્રીમતી સિભલ મનીષ શાહુ નાગડા (ભોજાય), શ્રીમતી ડિમ્પલ ભરત ગડા (મંજલ રેલડિયા), શ્રીમતી જાગૃતિ કલ્પેશ ગંગર (છસરા)નો,

● પૂર્વી કાર્યક્રમ જેના વગર શક્ય જ ન હતો તેવા દરેક વક્તાઓનો

● જેમની હાજરી અમારો ઉત્સાહ અને તાકાત હતી એવા અમારા શ્રોતાજનોનો,

● શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજની વ્યક્તિત્વ વિકાસ સમિતિના કન્વીનર શ્રી પરાગ દેઢિયા (પત્રી) અને શ્રી રાજેશ છેડા (મોખા) અને તેમના સાથીઓ ધનેશ ગાલા (દેવપુર), નિમેશ દેઢિયા (ગઢશીશા), છુનલ ગોગરી (કપાયા), પરેશ દેઢિયા (બિંડા), હેતલ સંગોઈ (સમાધોધા)નો.

● ‘બિન્દાસ બોલ’ને સફળ બનાવવા યોગદાન આપનાર સર્વેનો.

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ

આચોજિત

૨૪મી 'ગાલા સ્પ્રિંગ કપ' વોલીબોલ ટુનમેન્ટ

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ પ્રેરિત અ.સૌ. તારામતી વિશનજી હરશ્રી ગાલા (હુમરા-થાણા) પ્રાયોજિત ગામ ડાયરેક્ટ/ઈનડાયરેક્ટ, જનરલ ડાયરેક્ટ/ઈનડાયરેક્ટ અને લેડીઝ વોલીબોલ એમ પાંચ વિભાગોમાં કુલ ૫૩ ટીમોએ ભાગ લીધેલ. આ ટુનમેન્ટ રવિવાર તા. ૧ દિસે., ૮ દિસે., ૧૫ દિસે. અને ફાઈનલ તા. ૨૨ દિસેમ્બર ૨૦૧૮ના રોજ માટુંગા બોર્ડિંગના પેવેલિયન ગ્રાઉન્ડ પર યોજાઈ. જેમાં -

- * ગામ ડાયરેક્ટમાં ૧૬ ટીમોએ ભાગ લીધેલ
વિજેતા ટીમ: મોથારા
પ્રથમ ઉપવિજેતા ટીમ: નાના ભાડિયા
દ્વિતીય ઉપવિજેતા ટીમ: બિદા
બેસ્ટ પ્લેયર: નીર ગાલા (મોપારા)
બેસ્ટ નેટમેન: સિમત ગાલા (મોથારા)
ઈમર્જિંગ પ્લેયર: વૈભવ વીરા (ભુજપુર)
- * ગામ ઈનડાયરેક્ટમાં ૮ ટીમોએ ભાગ લીધેલ
વિજેતા ટીમ: ભુજપુર
પ્રથમ ઉપવિજેતા ટીમ: કેડાય
દ્વિતીય ઉપવિજેતા ટીમ: શેરડી
બેસ્ટ પ્લેયર: હર્ષલ દેઢિયા (ભુજપુર)
બેસ્ટ નેટમેન: પારસ શેડિયા (ભુજપુર)
ઈમર્જિંગ પ્લેયર: સિમત ગાલા (મોથારા)
- * જનરલ ડાયરેક્ટમાં ૧૩ ટીમોએ ભાગ લીધેલ
વિજેતા ટીમ: હિંદમાતા
પ્રથમ ઉપવિજેતા ટીમ: રોજ
દ્વિતીય ઉપવિજેતા ટીમ: જગૃશા
બેસ્ટ પ્લેયર: હર્ષલ દેઢિયા (હિંદમાતા-ભુજપુર)
બેસ્ટ નેટમેન: જ્ય હરિયા (રોજ-શેરડી)
ઈમર્જિંગ પ્લેયર: નીલ ગાલા (સ્પાઈડર-ભોરીવલી-કંડાગારા)

- * જનરલ ઈનડાયરેક્ટમાં ૧૧ ટીમોએ ભાગ લીધેલ
વિજેતા ટીમ: ઓલ સ્ટાર (અ.)
પ્રથમ ઉપવિજેતા ટીમ: સિલ્વર સ્પાઈડર (બી.)
દ્વિતીય ઉપવિજેતા ટીમ: શેરડી
બેસ્ટ પ્લેયર: હર્ષલ દેઢિયા (ઓલ સ્ટાર-ભુજપુર)
બેસ્ટ નેટમેન: પરેશ શાહ (ઓલ સ્ટાર-નાના ભાડિયા)
ઈમર્જિંગ પ્લેયર: હિરલ ગડા (સિલ્વર સ્પાઈડર-કોડાય)
* લેડીઝ જનરલ ડાયરેક્ટમાં ૪ ટીમોએ ભાગ લીધેલ
વિજેતા ટીમ: ઓલ સ્ટાર
ઉપવિજેતા ટીમ: એસ.પી.એમ. વોલીબોલ
બેસ્ટ પ્લેયર: રુચિ ગડા (એસ.પી.એમ. વોલીબોલ-રાયણ)
બેસ્ટ નેટમેન: ધ્રુવી દેઢિયા (ઓલ સ્ટાર-નાની ખાખર)
ઈમર્જિંગ પ્લેયર: ધ્રુતી દેઢિયા (ઓલ સ્ટાર-કપાયા)

"આભાર - અભિનંદન"

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજની વોલીબોલ સમિતિના કન્વીનર સી.એ. શ્રી ગૌતમ મોતા (દેવપુર) અને સાથીઓ અભિષેક દેઢિયા, અંકુર મામણિયા, નિખિલ કેનિયા, હર્દિક મારુ, લહેરચંદ નાગડા, જિગર ગાલા, હર્ષલ દેઢિયા
કો-ઓડિનેટર ભાવના શેડિયા, સ્વાતિ ગડા, હેમા દેઢિયાએ આ ટુનમેન્ટ સંપૂર્ણ હર્ષોલ્લાસથી યોજવા માટે અભિનંદના યશભાગી છે.

આ પ્રસંગે:

- * ટુનમેન્ટનાં પ્રાયોજક અ.સૌ. તારામતી વિશનજી ગાલા (હુમરા)નો * શ્રી હીરજી ભોજરાજ એન્ડ સન્સ ક.વિ.ઓ. છાત્રાલય (માટુંગા બોર્ડિંગ)નો વિના મૂલ્યે ગ્રાઉન્ડ ફાળવવા બદલ * ગામનાં મહાજનો, મંડળો વોલીબોલની ટીમો અને પ્રેક્ષકોનો

* હદ્યપૂર્વક અભિનંદન આપી આભાર માને છે.

શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ - અપડેટ તા. ૧ જાન્યુઆરીથી ૩૧ જાન્યુઆરી ૨૦૨૦

✿ માનદ્દ ભંતીઓ ✿

શૈક્ષણિક સન્માન સમારંભ અને શ્રુત-ગુણ-ગૌરવ એવોડ: શ્રી ક.વિ.ઓ. સેવા સમાજ આયોજિત “છેડા જવેલરી માર્ટ” મુંબઈ-૪૦૦૦૦૩ પ્રાયોજિત શૈક્ષણિક સન્માન સમારંભ તા. ૪ જાન્યુઆરી ૨૦૨૦ના રોજ નારાણજી શામજી વાડી મધ્યે પોજાયેલ જેમાં ૧૦૭ વિદ્યાર્થીઓનું સન્માન કરવામાં આવેલ તેમ જ દાતાઓના સહકારથી શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે અવ્યાલ આવનાર વિદ્યાર્થીને શ્રુત-ગુણ-ગૌરવ એવોડ અને રૂ. ૫૦,૦૦૦/-નું પારિતોષિક આપવામાં આવેલ.

“બિન્ડાસ બોલ” વક્તૃત્વ સ્પર્ધા: માતુશ્રી લક્ષ્મીબેન હરશી નરશી ગાલા પ્રાયોજિત ‘બિન્ડાસ બોલ’ સ્પર્ધાનો પ્રાથમિક રાઉન્ડ તા. ૫ જાન્યુઆરી સેવા સમાજ ઉપરાંત વિવિધ સેન્ટરો પર યોજાયેલ જેમાં કુલ ૧૮૫ સ્પર્ધકોએ ભાગ લીધેલ. તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ સેમી ફાઈનલ રાઉન્ડમાં કુલ ૫૩ સ્પર્ધકોમાંથી ફાઈનલ માટે ૨૪ સ્પર્ધકોને પ્રસંગ કરવામાં આવેલ જેની સ્પર્ધા રૂઢીયા કોલેજના ઓડિટોરિયમમાં તા. ૧૬ જાન્યુઆરી ૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલ.

“નવનીત ક્ર્યુ” કિકેટ ટુન્નિમેન્ટ : ગામ ગ્રુપમાં આ વર્ષે ૪૨ ટીમોએ ભાગ લીધેલ જેનો ડ્રો તા. ૨૧ ડિસેમ્બરના રોજ યોજાયેલ. આ ગ્રુપની કવાર્ટર ફાઈનલ રાઉન્ડની મેચો તા. ૬ જાન્યુઆરીથી ૧૧

જાન્યુઆરી દરમ્યાન અને પ્રથમ રાઉન્ડની મેચો તા. ૧૩ જાન્યુઆરીથી ૩૧ જાન્યુઆરી દરમ્યાન દાદર-માટુંગા ગ્રાઉન્ડની પિચો પર યોજાઈ.

વૈદ્યકીય રાહુત યોજના: આ યોજના અંતર્ગત તા. ૮ જાન્યુઆરીના રોજ મળેલ મીટિંગમાં પત્રી, મકડા, મહાદેવપુર, ભીસરા, ભારાપુર, (૨) ત્રગડી, ખારુઆ, (૨) બિદા, બેરાજ, ચીઅસર, સારોસરા, શેરડી, કોડાય, નરેડી, તેપા, મેરાઉ, મોખા, રતાડિયા ગાણેશવાલા, (૨) બારોઈ, ચૂનડી, (૨) મોટા આસંબિયા, પૂનડી, ભુજપુર ગામનાં કુલ ૩૦ જરૂરિયાતમંદ ભાઈબહેનોને વૈદ્યકીય ખર્ચ પેટે રૂ. ૪,૭૮,૧૦૦/-ની રકમની રાહુત આપવામાં આવેલ.

બુકબેંક: તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ પુસ્તકોની આપ-લે માટે બુકબેંક સેવા સમાજ કાર્યાલય ખાતે ચાલુ રાખવામાં આવેલ.

સ્થી ઉત્કર્ષ યોજના: આ યોજના અંતર્ગત મળેલ તા. ૧૩ જાન્યુઆરીની મીટિંગમાં તોણ, શેરડી, દેશલપુર, બિદા, કોડા રોડા, ભુજપુર ગામની દ બહેનોને ગૃહઉદ્ઘોગ માટે રૂ. ૮,૨૦,૦૦૦/-ની લોન આપવામાં આવેલ.

અંકર શૈક્ષણિક લોન: માસ દરમ્યાન ૧ વિદ્યાર્થીને રૂ. ૫૦,૦૦૦/-ની લોન ભાગતર માટે આપવામાં આવેલ.

સુધારો

પગદી માસના ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦ના અંકમાં પાના નં. ૪૨ ઉપર શૈક્ષણિક નામાવલી નં. ૭ ઉપર નિકિતા ડિપેન જવેરીલાલ સાવલા માતા : સીમા એમ સુધારીને વાંચ્યું.

મહારાષ્ટ્ર ગુજરાતી સમાજ

મહારાષ્ટ્ર ગુજરાતી સમાજની

વર્ષ ૨૦૨૦થી ૨૦૨૪ની

નવી કારોબારી સમિતિ જાહેર

મહારાષ્ટ્ર ગુજરાતી સમાજ મહામંડળની વર્ષ ૨૦૨૦થી ૨૦૨૪ની કારોબારી સમિતિની ચૂંટણી અધિકારી ચીમન મોતાએ જાહેર કરી હતી.

જેમાં હેમરાજ શાહ (મુંબઈ), જ્યુપ્રકાશ પારેખ (નાગપુર), રાજેશ હીરાલાલ શાહ (પુણે), દિવ્યજ્ય કાપડિયા (નાસિક), લખમશી એમ. શાહ (મુંબઈ), ભરતભાઈ કે. શાહ (પુણે), સૌ. નીતા એસ. શેઠ (મહારાષ્ટ્ર), માજુમંત્રી અનિલ પટેલ (ઓરંગાબાદ), અરુણકામ એ. શેઠ (સાંગલી), કેતન કુલીનકાંત નાગડા (નાંદેદ), સૌ. શૈલાબેન મયુર (જલગાંવ), એડ. સંજીવ વાણી (ધુલિયા), બિપિનભાઈ એમ. પટેલ (સોલાપુર), રમેશભાઈ સી. પટેલ (જાલના), સુરેશભાઈ વોરા (આકોલા), બિપિન પાશવીર નાગડા (ભિવંડી), વિજય જાની (આકોલા), શામલાલ ગુજરાથી (ચોપડા), શરદ્યંદ કે સરફ (પુણે), નારાયણભાઈ પટેલ (શ્રીરામપુર), લલિતભાઈ કે. શાહ (લાતુર), ડૉ. મહેશ શાહ (સાંગલી), શ્રી ચંદ્રકાંત વી. શાહ (મુંબઈ) અને રાજેશ રત્નાલ દોશી-મુંબઈનો સમાવેશ થાય છે. ચૂંટણી અધિકારી તરીકે મુલુંઢના ચીમનભાઈ મોતાએ સેવા બજાવી હતી.

“મહેકનું વિમોચન”

ભાગભાઈ નેણાશી મહિલા વિદ્યાલયના ચતુર્થ અંક BNMV-૨૦૧૯-૨૦૨૦ અંકનું વિમોચન, સાહિત્યિક એવોર્ડ અર્પણ વિધિ સહે ‘પમરાટના સાંસ્કૃતિક’ કાર્યક્રમ અને અભિવાદન સમારોહ તેમજ સંસ્થાની વેબસાઇટનું લોન્ચીંગનું તા. ૨૮-૨-૨૦૨૦ના આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

મહેક ૨૦૧૯-૨૦માં છાત્રાલયની સઘ-આઘ વિદ્યાર્થીઓને તથા સમાજની બહેનોને તેમની કૃતિઓ મોકલવા આમંત્રિત કરાઈ હતી. જેને ત્રણે વિભાગમાંથી બહોળો પ્રતિસાદ સાંપ્રદ્યો હતો. છાત્રાલયના દ્વારા વર્ષના ઈતિહાસમાં છાત્રાલયની બાલિકાઓના પોતાના મેગેઝિનની શરૂઆત છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી કમ્મીટિના સભ્યો અને બાલિકાઓના ઉત્સાહ અને જહેમતથી થઈ છે. દીપ-પ્રાગાટ્ય અને નમસ્કાર મહામંત્રથી કાર્યક્રમની શરૂઆત થઈ. ‘મહેક ૨૦૧૯-૨૦’નું વિમોચન સંસ્થાના મેનેજ્મેન્ટ ટ્રસ્ટી શ્રી હિતેનભાઈ ભેદાના હુસ્તે થયું. સંસ્થાના સેકેટરી અને કન્વીનર શ્રી રત્નાલભાઈ ગાલાએ વધામણા સાથે કાર્યક્રમનો શુભારંભ કર્યો. પ્રમુખ શ્રીમતી જેવંતીબેન એન્કરવાલાએ સ્વાગત પ્રવચન આપ્યું. શ્રીમતી કેતકીબેન નીસરે (સંસ્થાના સેકેટરી) સંસ્થાની પ્રવૃત્તિઓ વિષે માહિતિ આપી. સંસ્થાની વેબસાઇટ વિષે માહિતી લોન્ચીંગ પ્રસંગે સેકેટરી શ્રી દેજુલભાઈ શાહે આપી. મેગેઝિનની

કૃતિઓના પારિતોષિક અને આભારવિધિ કન્વીનર શ્રીમતી ઘનલક્ષ્મીબેન ગાલાએ કરી. છાત્રાલયની બાલિકાઓની ઈતર પ્રવૃત્તિઓ અને એવોઈસ વિષે શ્રીમતી મીરાબેન સતરાએ માહિતી આપી. મેગેજિનની કૃતિઓના નિષ્ણાયક સી.એ. શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ નંદુ અને ડૉ. ધીરજ છેડાએ સુંદર સેવાઓ બજાવી અને માનવંતા નિષ્ણાયકોએ તેમના ઉદ્ભોધન દ્વારા હરિફોને સુંદર માર્ગદર્શન આપ્યું બાલિકાઓએ ખૂબ જ સુંદર સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ કર્યો. સંસ્થાના અધિકારીગણામાં ઉપપ્રમુખ શ્રી મહેન્દ્રભાઈ સંધોઈ અને અન્ય કમિટી મેંબર્સ આ કાર્યક્રમમાં અનેરો ઉત્સાહ પૂરો પાડ્યો.

આ સમગ્ર કાર્યક્રમનું સફળ સંચાલન કન્વીનર શ્રીમતી હુંસાબે રાંભિયાએ કર્યું. સંસ્થાના આજીવન સભ્યો, આમંત્રિત મહેમાનો અને કૃતિઓ મોકલનાર હરિફોએ આ કાર્યક્રમને માણીને બિરદાવ્યો.

Seminar by a Gynaecologist

Dr. Kavita Tilvani

[MBBS, DNB (OBGYN) DGO, FMAS]

શ્રી ભાણભાઈ નેણશ્રી મહિલા વિદ્યાલયમાં સંસ્થાની બાલિકાઓ માટે માહિતી-પ્રદ સેમીનારનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં...

Menstrual Hygiene

- Good touch bad touch
- Child abuse
- Dangers of pre-Martial sex
- Posco Act

- Cyber crimes like sextual sextortion etc.
- Dangers at parties like spiking and drinks etc.
- Misuse of social media to lure innocent girls.
- Internet addiction and its harmful effect on concentration, focus, sleep, body, eyes etc.
- Body shaming and Body image disorders.
- Exam stress and suicidal thoughts
- What to do in case of medical emergencies.

જેવા વિશાળ વિષયો પર અતિશય રસપ્રદ સેમીનાર, Power Point Projector સાથે યોજાયો જેમાં ડૉ. કવિતા તિલવાનીએ ઉપયોગી માહિતી, સવાલ-જવાબ, બાલિકાઓને મૂળીવતા પ્રશ્નો-ઉત્તરો આપ્યા હતા. બાલિકાઓએ જેને ખૂબ રસપૂર્વક નિહાયું અને સાંભળ્યું હતું.

આયોજન સંસ્થાના કન્વીનર શ્રીમતી હુંસાબેન રાંભિયા, ઘનલક્ષ્મીબેન ગાલા અને રતિલાલભાઈ ગાલાએ કર્યું હતું. જેમાં સંસ્થાના કમિટી મેંબરો, ટીચર્સ, ગૃહમાતાઓ હાજરી આપી બાલિકાઓનો ઉત્સાહ વધાર્યો હતો. સંસ્થાના પ્રમુખ શ્રીમતી જેવંતીબેન એન્કરવાલાએ આવી સેમીનર્સ યોજવા ઉત્સાહપૂર્વક પીઠબળ પૂર્ણ પાડ્યું હતું. ડૉ. કવિતાબેનને આ વિષયો પર સ્વલ્પિત પુસ્તિકાઓ સંસ્થાને ભેટ આપી હતી.

સાંદ્રન

અવસાન નોંધ

(તા. ૧૬ જાન્યુઆરીથી ૧૫ ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦)

દેહ/ત્વચાદાન : *

નામ	ઉંમર	ગામ	દ્વારા	નામ	ઉંમર	ગામ	દ્વારા				
મા. ચંચળબેન ભવાનજી મેઘજી ગાલા	૭૨	સાડાઉ	માટુંગા/ -*	વસંતલાલ ભવાનજી વીરજી સાવલા	૭૨	વડાલા	નાલાસોપારા				
દમંતી કેશવજી કાનજી રંબિયા	૭૫	વિઝાણ	થાણા	પ્રિતેશ રમેશ પ્રેમજી રંબિયા	૪૭	ગોધરા	અંધેરી				
મનોજ દામજી વેલજી સાવલા	૫૫	નાની તુંબડી	માટુંગા	સી.એ. હિતને લીલાધર દના ગડા	૫૬	બાડા	અંધેરી/ -*				
અ.સૌ. જ્યોતસના કાંતિ રતનશી છેડા	૫૪	સ્તાડિયા ગ.	મલાડ/	પ્રાર્થના રાખેલ નથી							
હુરભયંદ દામજી રતનશી છેડા	૬૪	કાંડાગરા	દોબિવલી	કિશોર ખીમજી ગાલા	૫૬	ટેડા	મલાડ				
અ.સૌ. ગુણવંતબેન જાધવજી ખેતશી/શેઠ્યા	૭૬	લાખાપુર	ચેમ્પરુ	અ.સૌ. ચંદન અધ્ય ચુનીલાલ સંગોઈ	૬૩	કપાયા	હૈદરાબાદ				
હીરજી છેવત કોરશી ગડા	૬૨	ક્રાયા	દાઢર	અમૃતલાલભાઈ (મૂલબાઈ ખીમજી નિસર દેવપુરના જમાઈ)	૭૭	-	બોરીવલી				
હિતેન જિતેન્દ્ર મણનલાલ ગડા	૨૬	નવાવાસ	મલાડ	મા. મઠાબાઈ દામજી કોરશી મારુ	૬૦	બાડા	પાર્લા				
હુંગરશી હીરજી ખેરાજ દેઠિયા	૮૫	દુર્ગાપુર	વરલી	સેનબાઈ લાલજી માલશી દેઠિયા	૬૪	બગડા	દોબિવલી				
પોપટલાલ ગાંગજી સતનશી નંદુ	૭૨	વાંકી	બોરીવલી	કલ્યાણજી આણંદજી કાનજી લાપસિયા	૮૫	ગેલડા	કાંદિવલી (૬ ઉપવાસ)				
હિનેશ મેઘજી પૂંજી સાવલા	૬૨	નાની તુંબડી	દાઢર/	મંજુલા દુસમુખ વીરજી ગાલા	૬૨	ભોજય	ઘાટકોપર				
નવીનંદ પૂંજી વીરપાર ભેદા	૭૩	મોખા	મુલું	તલકયંદ કેશવજી ગડા	૭૫	મો. રાયા	દોબિવલી				
શાંતિલાલ હંસરાજ મોણશી સોની	૭૪	દેશલપુર (ક.)	વાંદરા	લાધબાઈ ભવાનજી ડાયા ગડા	૮૧	પત્રી	પરેલ/ (૧ ઉપવાસ- -*)				
હુંગરશી દામજી હીરજી દેઠિયા	૮૫	નવાવાસ	મલાડ	પુષ્પાબેન પ્રમુલાલ દામજી છેડા	૮૭	મુદ્રા	દોબિવલી/				
વિનોદ રામજી શિવજી વોરા	૫૮	નવીનાન	દાઢર	શૈલેશ વશનજી દાકશી ગડા	૮૪	ફરાડી	દોબિવલી				
હીરજી પચાણ નાગશી ગાલા	૭૬	કો. રોણા	દાઢર/	શાંતિલાલ દામજી શિવજી મારુ	૭૮	ઓણા	મુલું				
મૂલયંદ રામજી માણશી વોરા	૮૩	મો. લાયણ	તારદેવ	મંજુલાબેન ઉમરશી શામજી વીરા	૮૧	બિદ્ધા	બિદ્ધા				
કલ્યાણજી લખમણી વેલજી દેઠિયા	૭૦	દેશલપુર	બોરીવલી	લવજી વીજપાર પૂંજી કેનિયા	૮૩	બારોઈ	બોરીવલી				
મેઘજી કાનજી હીરજી વીરા	૮૮	ના. ખાખર	મલાડ	ચંદન શાંતિલાલ નવજી રામજી સાવલા	૬૩	રાયા	અંધેરી				
અમૃતબેન ખીમજી રાજા ગડા	૭૬	સામખ્યારી	અંધેરી	ચંદન શાંતિલાલ પ્રેમજી સંગોઈ	૬૮	કપાયા	દાઢર				
કેસબેન લાલજી પ્રેમજી ગાલા	૮૨	સાડાઉ	પાર્લા/	નિર્મલાબેન ગાંગજી પ્રેમજી છાડવા	૭૮	ટેપા	બોરીવલી				
અમૃતલાલ નાનજી રવજી પોલટિયા	૭૪	તલવાણા	અમદાવાદ	તલકશી પ્રેમજી શિવજી ગાલા	૮૨	દેવપુર	વરલી				
અધ્ય મોરારજી શામજી દેઠિયા	૫૨	ગાઠશીશા	ઘાટકોપર/-*	કલ્યાણજી મોરારજી નરશી સાવલા	૮૫	મેરાઉ	લાયણ				
જયંત હીરજી ટોકરશી દેઠિયા	૬૨	બિદ્ધા	સાંતકું	કમલા કાંતિલાલ ખીમજી ગોસર	૭૨	વીંઢ	મુલું/-*				
મા. સોનબાઈ કાનજી માણશી મોતા	૭૫	દેવપુર	ભાંગુપ/								
મા. મણિબેન માવજી શામજી છેડા	૭૫	લાયણ	દોબિવલી								
રતનબેન કલ્યાણજી કારુ ગોસર	૮૦	વીંઢ	હૈદરાબાદ								
મગનલાલ માલશી નાથા છાડવા	૭૦	ભાંડાઉ	ઘાટકોપર								
કાંતિલાલ શામજી નેણશી ગડા	૭૦	રાયધણુજર	પરેલ								

નામ	ઉમર	ગામ	ઠાકે	નામ	ઉમર	ગામ	ઠાકે
ચંદનબેન વિજય ખીમજુ ગડા	૭૩	ના. ખાખર	કાંદિવલી	પ્રભાબેન શામજુ મૂરજુ ગડા	૮૫	ભુજપુર	દાદર
વાલજુ ખીમજુ દેસર કુરિયા	૭૮	ભયાઉ	નવી ભયાઉ	મા. તેજબાઈ રતનશી હીરજુ ગોગરી	૮૧	ઠેણા	ગોરેંગાંવ
અ.સૌ. પ્રભાબેન રમણીક હંસરાજ ગડા	૭૨	માપર	કાંદિવલી/ એ - *	શામજુ વેલજુ મૂરજુ સાવલા	૭૯	બેરાજા	કાંદિવલી
જયંતીલાલ વાલજુ મણશી નાગડા	૭૭	સાણોસરા	થાણા / એ - *	મંજુલા મગનલાલ રતનશી ધરોડ	૮૪	પત્રી	સાંતકુજ
સાકસ્બેન મેધજુ હીરજુ વોરા	૮૫	મો. ખાખર	વિકોલી	કસ્તુરબાઈ ગાંગજુ દેવરાજ શાહ/ગડા	૮૩	નવાવાસ	સાંતકુજ
રતનબેન ખીમજુ લખમશી ઘાસવાલા	૮૬	કાંદાગરા	અંધેરી	ચંદકાંત ગગુભાઈ મોણશી ગાલા	૮૫	ઇસરા	પૂના
મા. રાજબાઈ નાગજુ લાલજુ છેડા	૮૮	પૂની	ઘાટકોપર	લક્ષ્મીબેન મેધજુ આસપાર ગાલા	૮૭	કાંદાગરા	કોટન ગ્રેન
મૂલચંદ વશનજુ પૂનશી વિસરીયા	૬૨	કોણય	કલ્યાણ	દેવજુ ધારશી જેસંગ દેહિયા	૭૨	ભુજપુર	મુલુંડ
અ.સૌ. ભાનુમતી અમૃતલાલ લાલજુ છેડા	૭૪	રતાણ્યા ગ.	ભાંદુંપ	રતિલાલ ભવાનજુ ઉમરશી	૮૩	રાયણ	માહિમ
અ.સૌ. વંદા સુરેશ મગનલાલ હરિયા	૫૩	શેરી	માંદુંગા	પાનબાઈ તેજશી મેધજુ માથાણી	૮૫	રાયણ	નાગપુર
અશોક ટેકચંદ કાનજુ ગંગર	૬૭	નવાવાસ	બોરીવલી/ એ	કેશવજુ પ્રેમજુ હીરજુ ગાલા	૭૨	દેવપુર	મુલુંડ
ભારતી (વરણી મોટીના મેધજુ રવજુ વોરાણી પુત્રી)	૬૮	ઘાટકોપર	-	ચેતન રતનશી દેવરાજ પોલિયા	૪૭	તલવાણા	મીરા રોડ
વલ્લબજુ ગણશી રવજુ ગાલા	૭૬	ભોજય	સાંગલી	સરલા અનિલ વશનજુ રંભિયા	૪૪	રાયાણિયા	નેરુલ
સુંદરબેન લીલાધર પૂંજા દેહિયા	૭૭	રામાણિયા	સાંતકુજ	અનિલ વલ્લબજુ ધારશી ગાલા	૪૮	કો. રોણા	માંદુંગા
લક્ષ્મીબેન ઉમરશી વેરશી નિસર	૮૪	દેવપુર	ગોબિલી	અંજનાબેન દામજુ હંસરાજ છેડા	૭૧	કુંદરોડી	મુલુંડ
મણિબેન વશનજુ શિવજુ નંકુ	૮૫	મો.આસંબિયા	મુલુંડ	નવીનચંદ દામજુ ચુનીલાલ છેડા	૭૫	પત્રી	ઢોબિવલી
માલબાઈ કેશવજુ કુવરજુ સાવલા	૮૫	મોથારા	મોથારા	પ્રેમજુ કુવરજુ ગાણપત ગોગરી	૭૫	પત્રી	પાલઘર
હુરખચંદ રતનશી ગોમર શાહ/ગાલા	૬૪	મો. લાયજા	માંદુંગા	હીરજુ ચનાબાઈ કોરશી નાગડા	૮૦	વીઠ	ઈન્દ્રોર
રતનબેન તેજશી નાગશી સાવલા	૮૧	સમાધોદા	મલાડ	પદમશી વીરજુ દેવજુ ગાલા	૮૨	ઇસરા	હૈદરાબાદ
મા. જીવેન રામશી વેલજુ ગાલા	૮૫	મો.આસંબિયા	લાલબાગ	મા. વિમળાબેન કાકરશી પ્રેમજુ ગાલા	૭૮	સાણાઉ	પાર્લી/૨૪ ઉપવાસ
દેવકીબેન ગાંગજુ મૂરજુ ગંગર	૮૭	મો. કાંદાગરા	કાંદાગરા/(૧ ઉપવાસ)	કેવરાજ લખમશી ઊગા છેડા	૮૨	સામબિયાળી	ગોવાલિયોંક
પ્રદીપ (કોણયના પુષ્પાબેન તેજશી ગાલાના જમાઈ)	૪૨	-	દહિસર	મા. હીરબાઈ મગનલાલ વેલજુ સાવલા	૮૪	કોટી મહા.	મુલુંડ/૧૧ ઉપવાસ
રામજુ કાકરશી ખાખરા વીરા	૬૬	ભજપુર	બોરીવલી	નયાનબેન અરવિંદ કાકુબાઈ ગાલા	૬૪	ઇસરા	બોરીવલી
ચીમન ભવાનજુ જેડુ સંગેરી (સી.બી.એસ.)	૬૮	ગુંદાલા	મુલુંડ/(૨ ઉપવાસ)	લક્ષ્મીચંદ દામજુ દેવજુ હુરીઆ	૬૪	કોડા રોડા	કો. રોડા
રેખા (ગોખરણા મંજુલા પ્રેમજુ છેંગ્રાની પુત્રી)	૫૧	-	નાલાસોપારા	મા. રતનબાઈ દામજુ ઉમરશી છેડા	૮૦	બિદા	ચેમ્બુર
હરીશ વેલજુ ઉમરશી મારુ	૬૭	બિદા	દહિસર	સુંદરજુ તલકશી દેવજુ ગડા	૮૦	સાભરાઈ	મુલુંડ/૨ ઉપવાસ
પ્રભાવતીબેન હરિલાલ કરમશી ભેદા	૮૨	સમાધોદા	ગોબિલી	લક્ષ્મીબેન માવજુ લાલજુ સાવલા	૭૩	પ્રાગપુર	નાલાસોપારા
માંગોબેન જાદવજુ વલમજુ છેડા	૮૮	કાંદાગરા	થાણા	ભવાનજુ દેવરાજ વરણંગ સાવલા	૮૦	કોડાય	સાયન
કલ્યાણ રૂપભ દેવરાજ હરિયા	૪૮	શેરી	નાલાસોપારા	મા. હીરબાઈ નથુભાઈ શિવરાજ ગંગર	૧૦૨	ઇસરા	યુ.એસ.એ.
કાંતાબેન કાનજુ ભાણજુ નંકુ	૮૧	બાડા	વડોદરા/ એ - *	કાળધર્મ પાયેલ છે			
મનસુખલાલ ખીમજુ હરશી લાલન	૮૦	કોણય	મું. ૧૧	પ.પુ. આ. શ્રી સુરજુ સ્વામી	૮૬		
				સાધ્વીશ્રી અનત કીર્તિશ્રીજુ મ.સા.	૫૪		